

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

TEJA SAVENC

**FINANCIRANJE VISOKEGA ŠOLSTVA
V SLOVENIJI**

Magistrsko delo

Mentor: red. prof. dr. BOGOMIL FERFILA

Somentor: doc. dr. DAMJAN LAJH

Ljubljana 2009

IZJAVA O AVTORSTVU magistrskega dela

Spodaj podpisani/-a TEJA SAVENC, z vpisno številko 21019290,
sem avtor/-ica magistrskega dela z naslovom:

FINANCIRANJE VISOKEGA ŠOLSTVA V SLOVENIJI

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo magistrsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/-a v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko magistrskega dela ter soglašam z objavo magistrskega dela v zbirki »Dela FDV«.

V Ljubljani, dne 26.4.2009

Podpis avtorja/-ice: Savenc

KAZALO

1 UVOD	7
1.1 Namen in cilj magistrskega dela	9
1.2 Delovne hipoteze	9
1.3 Metodologija dela	9
2 VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE	11
1.4 Opredelitev pojma družba znanja	11
1.5 Vzroki za prehod v množično visoko šolstvo	12
3 ZAKONODAJNA PODLAGA VISOKEGA ŠOLSTVA V SLOVENIJI	18
3.1 Ustava Republike Slovenije	18
3.2 Zakon o visokem šolstvu	19
3.3 Uredba o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008	22
3.4 Nacionalni program visokega šolstva Republike Slovenije	27
4 JAVNO ALI ZASEBNO FINANCIRANJE	30
4.1 Stalno spreminjanje evropskega visokošolskega prostora	30
4.2 Javna vs. zasebna dobrina	31
4.3 Razlogi za javno ali zasebno financiranje	32
5 FINANCIRANJE VISOKEGA ŠOLSTVA	36
5.1 Uvod	36
5.1.1 Opredelitev sistema financiranja visokega šolstva.....	36
5.1.2 Modeli financiranja visokega šolstva	37
5.2 Šolnine	44
5.2.1 Razlogi za in proti	46
5.2.2 Šolnine v Sloveniji	50
5.2.3 Vrste finančne pomoči šolajočim se	52
5.3 Financiranja visokega šolstva v Sloveniji	56
5.3.1 Visokošolski prostor v Sloveniji	56
5.3.2 Sistem financiranja visokega šolstva v Sloveniji	57
5.4 Financiranje visokega šolstva v nekaterih državah EU	61
5.4.1 Avstrija.....	62
5.4.2 Češka	63
5.4.3 Italija	65
5.4.4 Poljska.....	67
5.4.5 Finska.....	69
5.5 Vpliv sistema financiranja na sistem visokega šolstva – primer Češka	72
5.5.1 Opis visokošolskega sistema.....	73
5.5.2 Vidiki ključnih akterjev v visokošolskem sistemu	74
5.6 Trendi v skupnem evropskem prostoru	78

5.7 Predlogi sprememb sistema financiranja visokega šolstva.....	80
6 RAZLAGA REZULTATOV IN PREVERJANJE VELJAVNOSTI DELOVNIH HIPOTEZ	84
7 SKLEP	86
8 LITERATURA	88
9 PRILOGE	95

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

EGP (EEA)	Evropski gospodarski prostor (European Economic Area)
EU	Evropska unija (European Union)
IER	Inštitut za ekonomska raziskovanja
MVZT	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
NPVS	Nacionalni program visokega šolstva
ReNPVS	Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva
RS	Republika Slovenija
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UL RS	Uradni list Republike Slovenije
ZVis	Zakon o visokem šolstvu

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV EVROPSKIH DRŽAV

AT	Avstrija	SI	Slovenija
BE fr	Belgija – francoski del	SK	Slovaška
BE de	Belgija – nemški del	TR	Turčija
BE nl	Belgija – nizozemski del	UK	Združeno kraljestvo
BG	Bolgarija		
CZ	Češka	<i>ENG</i>	<i>Anglija</i>
CY	Ciper	<i>NIL</i>	<i>Severna Irska</i>
DE	Nemčija	<i>SCT</i>	<i>Škotska</i>
DK	Danska	<i>WLS</i>	<i>Wales</i>
EE	Estonija		
EL	Grčija		
ES	Španija		
FI	Finska		
FR	Francija		
GR	Grčija		
HU	Madžarska		
IE	Irska		
IS	Islandija		
IT	Italija		
LI	Lihtenštajn		
LT	Litva		
LU	Luksemburg		
LV	Latvija		
MT	Malta		
NL	Nizozemska		
NO	Norveška		
PO	Poljska		
PT	Portugalska		
RO	Romunija		
SE	Švedska		

1 UVOD

Stalne družbene, gospodarske, politične in ostale spremembe se odražajo tudi v šolskem sistemu. V 20. stoletju so se oblikovali temelji danes razvijajoče se družbe znanja, učeče se družbe. Zahtevnost sprememb stalno terja od šolskega sistema hitro prilaganje. Šolski sistemi so rasli skupaj s spremembami v družbi. Vloga posamezne ravni izobraževanja je tesno povezana z njeno vlogo v celotnem izobraževalnem sistemu. Države so pričele financirati in razvijati vse ravni izobraževanja (Rezolucija o kakovosti in financiranju visokega šolstva).

Še po vojni je v Evropi imelo približno 1 % prebivalstva v starosti 25 do 64 let visoko izobrazbo (v ZDA 2 %), danes pa je ta delež v mnogih evropskih državah že presegel 20 % in hitro narašča, saj se tudi že preko 50 % generacije vpiše na visokošolsko izobraževanje (Mramor 2001, 275). Za vpis v terciarno izobraževanje se je 2004 v Sloveniji odločilo že preko 60 % generacije (SURs, januar 2006).

V Tabeli 1.1 prikazujem delež prebivalstva v starosti 25 do 64 let z visoko izobrazbo v posameznih letih med 2002 in 2006.

Tabela 1.1: Delež prebivalstva v starosti 25 do 64 let z visoko izobrazbo.

	2000	2002	2004	2006
Države OECD	23	23	25	27
Povprečje EU - 19	21	20	23	24
ZDA	37	38	39	39
Slovenija	n. p.	13	n. p.	21

Vir: Education at a Glance 2002, 2004, 2006 in 2008 ter za Slovenijo za leto 2002: SURs, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 2002.

Na osnovi Tabele 1.1 ugotavljam, da se delež aktivnega prebivalstva z visoko izobrazbo na območju EU povečuje hitreje kot v ZDA. Tudi izobrazbena sestava prebivalstva v Sloveniji, starega 15 let in več, se vidno izboljšuje. Delež odraslih (prebivalstvo staro 15 ali več let) z višjo in visoko izobrazbo je leta 1971 znašal skromnih 3,4 %, do leta 1981 se je povečal na 6 %, leta 1991 je znašal 8,9 % in

se je v nadaljnjih enajstih letih povečal na 13 % (Statistični letopis 2003). Na podlagi podatkov opazim ugoden trend rasti.

Učinki pridobljene visokošolske izobrazbe so tesno povezani z gospodarskimi in družbenimi učinki. Glavna ekonomska učinka terciarnega izobraževanja z vidika narodnega gospodarstva sta:

- vpliv na gospodarsko rast in razvoj (povečanje kapitala izobrazbe in znanja, povečanje produktivnosti, nove tehnologije, hitrejši prenos znanja, generična znanja);
- izpolnjevanje načela socialne države s prerazdelitvijo dohodka in bogastva od bogatejših k revnejšim slojem.

Poleg ekonomskih učinkov pridobljene visokošolske izobrazbe so prav tako pomembni tudi neekonomski učinki:

- razvijanje kulture,
- zavedanje družbenih in gospodarskih problemov,
- nižja stopnja kriminala,
- prostovoljstvo,
- višja stopnja strpnosti in
- večja stopnja demokracije.

Visoko šolstvo se uvršča med dobrine javnega interesa, saj je danes eden najpomembnejših, če ne najpomembnejši dejavnik prihodnjega razvoja posameznika in družbe. Posamezniku omogoča večjo zaposljivost, možnost nadaljnjega izpopolnjevanja in osebno rast. Interes družbe po vključitvi čim večjega števila posameznikov v nadaljnje izobraževanje pa se udejanja v socialnih (omogočiti vsem dostopnost do študija, uresničevanje socialne države, blagostanje), narodnostno samobitnih (ohranjanje jezika in kulture), narodnogospodarskih (razvito gospodarstvo, znanost) in političnih ciljih (krepitev demokracije). Le visoko šolstvo kot javna dobrina lahko izpolnjuje načelo pravičnosti, enakosti dostopa in vključenosti v visokošolski študij (Resolucija o kakovosti in financiranju visokega šolstva).

1.1 Namen in cilj magistrskega dela

Namen magistrskega dela je predstaviti ureditev financiranja visokega šolstva v Sloveniji in v nekaterih državah članicah EU. Stalne družbene, gospodarske, politične in ostale spremembe zahtevajo prilagajanje tudi v visokošolskem prostoru. Na podlagi razpoložljivih statističnih podatkov ter uporabi domače in tuje literature s področja financiranja visokega šolstva želim analizirati trenutno stanje v Sloveniji in državah članicah EU. Z analizo želim ugotoviti, v čem se razlikujemo in v čem smo primerljivi na področju financiranja terciarnega izobraževanja z ostalimi državami v EU.

Cilj magistrskega dela je ugotoviti in pojasniti prednosti in slabosti javnega ali zasebnega financiranja v financiranju visokega šolstva, analizirati trenutno stanje na področju financiranja visokega šolstva v Sloveniji in izpostaviti problematiko uvedbe šolnin z vidika enake dostopnosti do terciarnega izobraževanja.

1.2 Delovne hipoteze

V magistrskem delu bom skušala s sekundarno analizo tuje in domače strokovne literature in virov ter primerjalno analizo sekundarnih kvantitativnih podatkov potrditi naslednji delovni hipotezi:

H1: Trenutni sistem financiranja visokošolskih zavodov je neustrezen.

H2: Uvedba šolnine bi omejila dostopnost študija.

1.3 Metodologija dela

Pri pripravi magistrskega dela bom uporabila naslednje raziskovalne metode:

S primarno analizo pravnih virov (zakoni npr. *Zakon o visokem šolstvu*, podzakonski akti, uredbe npr. *Uredba o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008* ter ostali predpisi) s področja financiranja visokega šolstva in s sekundarno analizo tuje in domače strokovne literature in virov (knjige, zborniki, članki, literatura in viri, dosegljivi na spletnih straneh, dosedanje raziskave in obstoječi raziskovalni projekti ter drugo)

bom predstavila teoretične podlage in temeljne ugotovitve glede obravnavane teme.

S primerjalno analizo bom trenutno stanje v Sloveniji na tem področju primerjala z izbranimi primeri nekaterih evropskih držav.

V nadaljevanju bom na podlagi obstoječih raziskav in statistik v tabelah in slikah prikazala in interpretirala dobljene rezultate.

Z naštetimi metodami bom skušala predstaviti pomembnost obravnavane teme in potrditi ali zavrniti postavljene hipoteze.

Magistrsko delo bo strukturirano tako, da bo poleg uvoda in sklepa sestavljena iz štirih vsebinskih sklopov oziroma poglavij.

V prvem poglavju bo metodološko hipotetični okvir analize. V drugem delu bo natančneje predstavljeno visokošolsko izobraževanje in vzroki za prehod v množično visoko šolstvo. V tretjem delu bo natančno predstavljena slovenska zakonodajna podlaga obravnavane teme, v nadaljevanju pa še pregled načinov financiranja in obseg sredstev, ki jih izbrane države članice EU namenjajo visokemu šolstvu. Peto poglavje bo osrednje in najobsežnejše poglavje magistrskega dela, v katerem bo predstavljen slovenski visokošolski prostor, problematika vpeljave šolnin v sistem financiranja visokega šolstva v Sloveniji in ureditev financiranja visokega šolstva v Sloveniji in v nekaterih državah članicah EU – Avstrija, Češka, Italija, Poljska in Finska. Poglavje bo zaključeno s predlogi za spremembo v načinu financiranja. V zadnjem delu magistrskega dela bom podala potrditve oziroma zavrnitve na začetku postavljenih delovnih hipotez in sklepne ugotovitve.

2 VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

Z bolonjskim procesom se na področju visokega šolstva uresničuje cilj Lizbonske strategije, in sicer naj bi do leta 2010 Evropa postala »najbolj konkurenčno in dinamično na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne rasti z več in boljšimi delovnimi mesti in z več socialne povezanosti« (MVZT, 2008).

1.4 Opredelitev pojma družba znanja

Za družbo znanja lahko uporabimo več izrazov, ki govorijo o oblikovanju nove družbeno-gospodarske ureditve, kot so postindustrijska družba, storitvena družba, informacijska družba, inovacijska družba. Osnovne značilnosti vseh so spremembe v razvoju informacijsko-komunikacijskih tehnologij, dinamična rast uporabe interneta, globalizacija, procesi liberalizacije mednarodnega pretoka blaga, storitev in kapitala. Vse to vodi v večjo vlogo znanja (Stare, Bučar 2001, 99).

Osnovna značilnost družbe znanja je, da osrednja dejavnost ni več alokacija kapitala, dela in zemlje, temveč sposobnost ustvarjanja inovacij oziroma sposobnost aplikacije znanja k delu. 'Knowledge workers' bodo postali vodilni družbeni razred in znali bodo učinkovito uporabiti razpoložljivo znanje v produktivne namene, tako da bodo kapitalisti znali uporabljati delo, kapital in zemljo. Družba v vseh razvitih deželah bo postala družba organizacij, katerih ključni vir bo znanje in v kateri bo večina družbenih nalog dosežena preko raznovrstnih organizacij (Drucker 1993, 5–7 in 43–44).

Družbo znanja opredeljuje vrsta prepletenih dejavnikov. Ti so predvsem izobraževanje in usposabljanje, raziskave, tehnološki razvoj in inoviranje ter uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije v vseh segmentih gospodarstva in družbe. Samo vzporedno razvijanje vseh omenjenih dejavnikov lahko na dolgi rok uveljavlja družbo znanja, kar pomeni tudi prispevek k uresničevanju trajnostnega razvoja. Trajnostni razvoj omogoča zadovoljevanje potreb današnjih generacij, hkrati pa ne omejuje možnosti prihodnjih pri zadovoljevanju svojih

potreb vsaj v enaki meri. Zaželeno je bogatenje sedanjih generacij, vendar mora izhajati iz krepitve virov blaginje in izboljševanja razvojnih dejavnikov, recimo vlaganj v infrastrukturo, tehnološki razvoj, človeške zmožnosti. Tako se izboljšuje položaj današnjih generacij in se hkrati povečuje razvojna zmogljivost prihodnjih (UMAR 2002, 158).

1.5 Vzroki za prehod v množično visoko šolstvo

Vsakihi nekaj sto let je v zgodovini zahodne civilizacije prihajalo do transformacij. Družba je spreminjala svoj pogled na svet, svoje osnovne vrednote, družbeno in politično strukturo, umetnost, torej svoje ključne institucije. In trenutno, kot trdi Drucker (1993, 1–18), živimo v obdobju nove transformacije, živimo v obdobju postkapitalistične družbe. Osnovni produkcijski vir ni več kapital, zemlja ali delo, temveč je in vedno bolj postaja znanje. V preteklosti je znanje predstavljalo zasebno dobrino, kar naenkrat pa se je zgodil preobrat, ko je znanje postalo javna dobrina.

Množična univerza se je tako razvila predvsem kot posledica spremenjene vloge znanja v družbi. Znanje je postalo nujnost in zelo iskana statusna dobrina, po kateri naj bi težili celo življenje. Pred tem so imele privilegije pri razširjanju in produkciji znanja le nekatere institucije, predvsem pa univerze. Elitna univerza je po svojih značilnostih 'izključujoča', namenjena je izbrancem, množična univerza pa je 'vključujoča', saj možnost visokošolske izobrazbe omogoča velikemu številu ljudi (Jelenc Krašovec 2003, 100).

Z zgodovinskim razvojem univerz so se ukvarjali različni avtorji. Običajno navajajo tri vzroke za potrebe po razvoju bolj množičnega univerzitetnega sistema, ki so se pojavili v 19. stoletju, njihovi vplivi pa še izraziteje delujejo v 20. stoletju (Jelenc Krašovec 2003, 51).

To so:

- demokratična revolucija – širjenje privilegijev in politične kulture v srednji razred ter ozaveščanje delavskega razreda je pripomoglo k večjemu pomenu vloge izobraževanja,
- industrijska revolucija – ustvarila je potrebo po bolj izobraženi sili in

- rast strokovne službe – razvoj strok in rast birokratske države ustvarja nove potrebe po usposabljanju; odgovor na te potrebe je bila ustanovitev univerz za izobraževanje lokalne, strokovne in poslovne elite.

Scott (Jelenc Krašovec 2003, 129) je opredelil tudi štiri temeljne premike, ki definirajo spreminjanje elitnega sistema visokošolskega izobraževanja v množični:

1. od študijskih programov h kreditnemu sistemu,
2. od sistema oddelkov k sistemu omrežij,
3. od 'k predmetu naravnane poučevanja' proti 'k študentu naravnane učenju',
4. od znanja do kompetenc.

Scott (1998, 113–116) se je v svojem delu obširno bolj natančno ukvarjal z vprašanjem razvoja visokošolskega sistema. Izhajal je iz naslednjih osnovnih značilnosti množičnih sistemov visokošolskega izobraževanja:

- spreminjanje odnosa med sistemom visokošolskega izobraževanja, družbo in ekonomijo – naraščanje odvisnosti univerze od državnih finančnih sredstev, univerza ni več selektivna institucija;
- spreminjanje oblike in strukture sistema množičnega visokošolskega izobraževanja – tradicionalne univerze niso več prevladujoče, nastajajo novi tipi visokošolskih institucij s fleksibilnimi študijskimi programi;
- spreminjanje institucij – prevzemanje številnih nalog, vključujejo tudi odrasle, ki si izobraževanje plačujejo sami, drugačne zahteve vplivajo na spremenjeno upravljanje in ustvarjanje menedžerskega kadra, kar ima ugodne posledice;
- spreminjanje procesa poučevanja – študentska populacija je namreč vse bolj raznolika; odnos profesor – študent ni več tako neformalen in poglobljen, kot je bil na elitnih univerzah.

Visoko šolstvo v Evropi je v zadnjih 25 letih doživelo izredne spremembe. Še po koncu druge svetovne vojne je imel v Evropi le približno en odstotek prebivalstva v starosti od 25 do 64 let visoko izobrazbo (Mramor 2001, 275). Takratno majhno visoko šolstvo, ki je veljalo za elitno izobraževanje, je bilo finančno vzdržno tudi za proračune držav (Barr 2002, 264). Povečano število študentov in s tem povezano povečano povpraševanje po izobraževalnih storitvah predstavljajo z vidika

financiranja veliko breme za posamezno državo. Povečano povpraševanje po študijih na določenih študijskih področjih je povzročilo veliko povečanje števila študentov na teh odobrenih programih pri skoraj enakih kadrovskih, prostorskih in ostalih študijskih pogojih (Mramor 2001, 277).

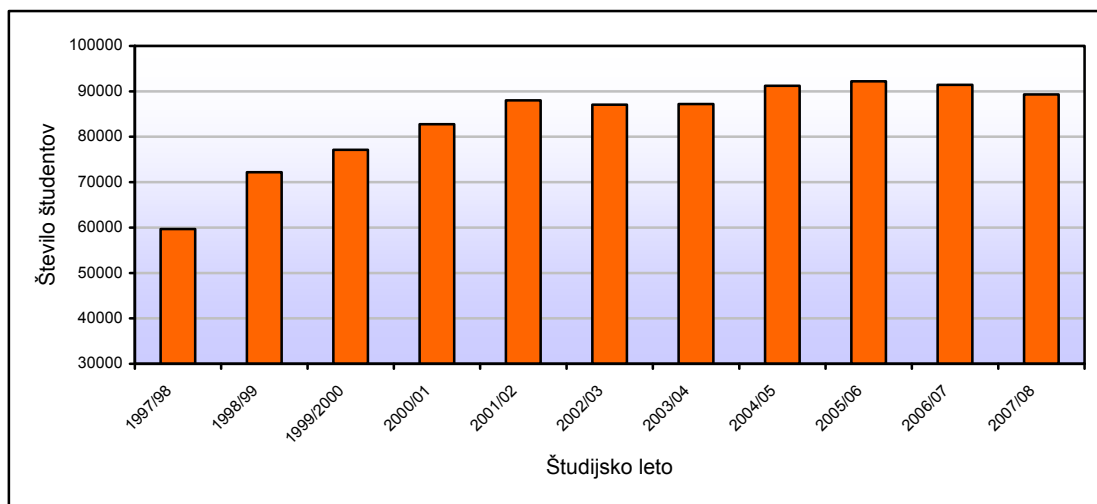
Kasneje je postala visokošolska izobrazba (dodiplomski študij) luksuzna dobrina srednjega razreda, kjer so starši študentov nosili breme stroškov študija. Finančna odvisnost od staršev se je podedovala vse do danes, ko imamo množično visoko šolstvo. Po podatkih raziskave Evroštudent SI 2007 so študentje, ki so vzdrževali lastno gospodinjstvo, 37 % odstotkov prihodkov pridobili z delom, več kot polovico (53 %) so prispevali starši, osem odstotkov pa je dodala država. Medtem ko so po podatkih omenjene raziskave pri 21-letnikih kar 80 % vseh dohodkov prispevali starši.

V državah, kjer je študent davčni zavezanec in družina ne prejema nikakršnih davčnih olajšav za študirajoče otroke in stroške, ki nastanejo s študijskim procesom, je opaziti največjo finančno neodvisnost študentov. Za te države je značilna zelo visoka raven izplačil študentskih štipendij, posojil, pomoči, subvencioniranja namestitve. Najvišje se po svoji politiki neodvisnosti mladih in študentov uvrščajo skandinavske države. Španija, Grčija in Nemčija podobno kot skandinavske države financirajo svoje visokošolske ustanove večinoma iz proračunskih sredstev, vendar za razliko od skandinavskih držav uveljavljajo preko sprejete zakonodaje na visokošolskem in davčnem področju načelo odgovornosti družine do študirajočega posameznika. Starši študentov so tako upravičeni do prejemanja mesečnih državnih sredstev za študirajoče otroke podobno kot tisti starši, ki imajo manj kot 18 let stare otroke v srednjih in osnovnih šolah. Tudi slovenska zakonodaja (Zakon o družinskih prejemkih in zakona o višini otroškega dodatka) terja od družine odgovornost do študirajočega posameznika.

V študijskem letu 1997/98 je bilo skupno število študentov, vpisanih v terciarno izobraževanje v RS 68.126, v študijskem letu 2007/08 pa že 115.445. Tako se je v tem obdobju skupno število vpisanih študentov na vseh izobraževalnih ustanovah v Sloveniji povečalo za slabih 70 %. Iz Slike 2.1 je razvidno, da se število redno vpisanih študentov na visokošolskih dodiplomskih programih v zadnjih letih umirja oz. je celo opaziti šibek trend padanja. V prihodnje tako lahko pričakujemo

zmanjševanje števila vpisanih študentov, kar gre pripisati zmanjševanju vpisnega potenciala, saj se številčnost generacij devetnajstletnikov se zmanjšuje.

Slika 2.1: Število vpisanih študentov na visokošolski dodiplomski program po posameznih študijskih letih.

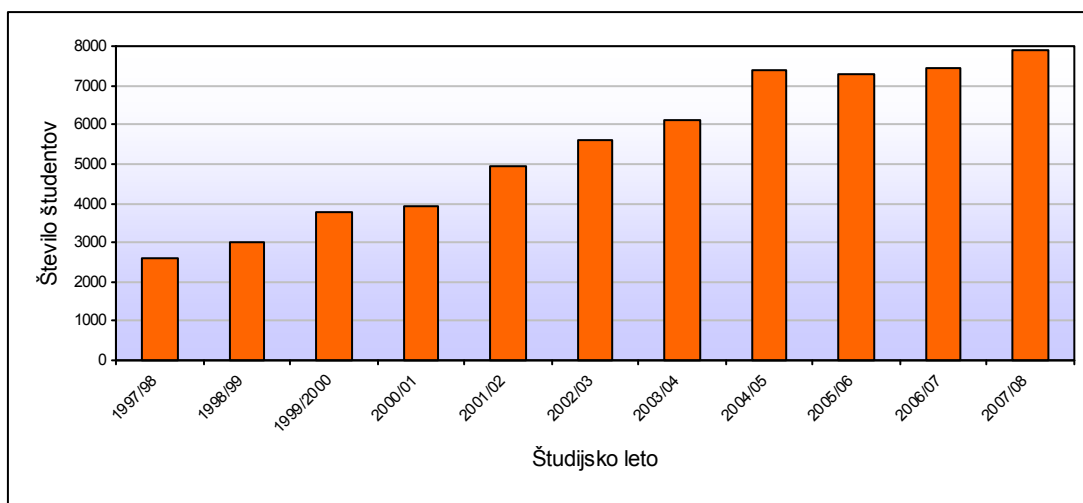

Vir: Statistične informacije, 2008.

Mramor (2001, 275) ugotavlja, da je visoko šolstvo, posebno to velja za dodiplomski študij (ponekod po neposrednem podiplomskem programu tudi magistrski študij), izgubilo svojo naravnost na elito in postaja podobno kot srednje šolstvo vedno bolj množično.

To velja tudi za Slovenijo. Iz Slike 2.2 je razvidno naraščanje števila vpisanih študentov v letih med 1997 in 2008. V študijskem letu je bilo 1997/98 vpisanih na visokošolske podiplomske programe 2.584 študentov, v študijskem letu 2007/08 pa že 7.881.

Slika 2.2: Število vpisanih študentov na visokošolski podiplomski program brez študentov vpisanih na doktorat.

Vir: Statistične informacije, 2008.

Sprememba visokošolskega izobraževanja iz elitnega v množični izobraževalni sistem je s seboj prinesla spremembe na področju avtonomnosti in neodvisnosti univerz, s čimer je povezan tudi večji nadzor nad univerzo in kakovostjo njenega dela. Povečujejo se težnje, da bi se univerza čim bolj odprla in odzvala na družbene potrebe. Dokler so bile univerze elitne ustanove, je bil nadzor nad njihovo kakovostjo notranji, netransparenten, ko pa postanejo množične ustanove, država zahteva, da odgovornost za javna sredstva potrjujejo z notranjimi mehanizmi zagotavljanja kakovosti (Jelenc Krašovec 2003, 72–77).

Z naraščanjem družbenih potreb po večjem številu univerzitetnih izobražencev in z večanjem zahtev po prilagajanju univerz poklicnim ter praktičnim potrebam družbe v zgodnjih šestdesetih letih 20. stoletja se je pričelo razvijati vladno načrtovanje univerzitetne dejavnosti (Kump 1999, 13). Značilna delitev dela za tisti čas se je razširila tudi na univerzo, ki je bila zaradi znanstvenega raziskovanja in izobraževanja bodočih strokovnjakov udeležena pri hitri rasti ekonomije nasploh. Pred letom 1960 se je na univerzo gledalo kot na kulturno in statusno dobrino, po tem obdobju pa predvsem kot ekonomsko dobrino za celotno družbo.

Z naraščanjem števila študijskih mest in potrebami po praktično usposobljenih strokovnjakih ter s hitrim zastarevanjem znanja v sedemdesetih letih se je

povečala potreba po reorganizaciji univerze. Vse je vedno bolj kazalo na to, da dotedanja organizacija ni več ustrezala potrebam v novonastalih okoliščinah. Zgodila se je institucionalna diferenciacija visokega šolstva z razvojem neuniverzitetnega sektorja visokega šolstva, ki naj bi predvsem zadovoljil potrebe nacionalnih gospodarstev in prispeval k pospežitvi socialne mobilnosti. Vlade večine držav so bile prepričane o ugodnih ekonomskih, političnih in ideoloških učinkih visokošolskega izobraževanja in so visokošolski sektor močno finančno podpirale, s tem pa tudi okrepile državno regulacijo (Kump 1994, 57).

V osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja so vlade pričele omejevati porabo javnega sektorja in posledice ekonomske recesije so močno čutile tudi visokošolske institucije. Uveljavljati so se začela tržna načela, razvoj visokošolskega izobraževanja je moral slediti ekonomskim ciljem. Univerze so pričele izgubljati svoje elitni položaj in se začele spreminjati v množične institucije. Izgubile so svojo izključno pravico nad visokošolskim izobraževanjem in raziskovanjem. Za svoj obstanek so se bile prisiljene prilagoditi zunanjim silam in upoštevati različne zahteve gospodarstva, lokalnih skupnosti in študentov. Univerze so vedno bolj predstavljale le enega od pomembnih virov znanj in védenja. Vlade naj bi z novim načinom financiranja spodbujale kakovost in različnost visokošolskih dejavnosti, tekmovalnost med posameznimi institucijami, samoregulacijo in z njo institucionalno avtonomijo, povezovanje visokošolskih institucij z lokalnimi in regionalnimi skupnostmi, internacionalizacijo, mednarodno kredibilnost, hkrati pa spodbujale pridobivanje sredstev iz zasebnih in ostalih javnih virov. Posebne zahteve trga so privedle do izjemne razvejanosti ustanov in smeri študijev (Kump 1994, 57–59).

3 ZAKONODAJNA PODLAGA VISOKEGA ŠOLSTVA V SLOVENIJI

3.1 Ustava Republike Slovenije

Ustava Republike Slovenije (UL RS, št. 33/91) ureja v poglavju človekove pravice in temeljne svoboščine tudi izobraževanje in šolanje. Med izobraževanje in šolanje štejemo tudi visokošolsko izobraževanje. Skladno s 57. členom Ustave RS je izobraževanje svobodno, osnovnošolsko izobraževanje je obvezno in se financira iz javnih sredstev. Ta člen določa, da država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo. Temeljna usmeritev ustave je, da državo obvezuje zagotavljanje vsem državljanom možnost pridobitve ustrezne izobrazbe.

58. člen Ustave Republike Slovenije določa avtonomnost državnih univerz in državnih visokih šol ter način njihovega financiranja, ki ga ureja zakon. Avtonomnost visokošolske ustanove pomeni samostojnost in neodvisnost pri sprejemanju predpisov in upravljanju lastnih zadev. Način in učinkovitost upravljanja sta v veliki meri odvisna od načina financiranja in višine sredstev, ki jih je vir financiranja pripravljen in sposoben zagotoviti visokošolski ustanovi. Iz tega izhaja, da je lahko visokošolska ustanova popolnoma avtonomna, če lahko samostojno določa vsaj način in organizacijo delovanja, pedagoški program, način izvajanja tega programa ter v kolikor gre za dobičkonosno organizacijo, tudi višino sredstev, ki bodo predstavljala dobiček organizacije.

Sedanja stopnja avtonomnosti visokošolskih ustanov, ki se financirajo iz državnega proračuna je zelo nizka. Obstoječi način financiranja, ki pomembno vpliva na sprejemanje odločitev visokošolskih ustanov, je tog in visokošolskim ustanovam dopušča malo maneverskega prostora za sprejemanje pomembnih radikalnih odločitev, ki bi povečevale učinkovitost visokošolskih ustanov.

To na svoj način potrjuje tudi v Sklepu o normativih in standardih za opravljanje izobraževalne dejavnosti v višjem in visokem šolstvu (UL RS, št. 39/92), kjer so podrobno določeni standardi za najvišje število predavateljev na fakulteti. A število predavateljev ne narašča sorazmerno s številom vpisanih študentov, ampak se

razmerje med številom predavateljev in številom vpisanih študentov z naraščanjem števila študentov zmanjšuje.

3.2 Zakon o visokem šolstvu

Temeljni zakon na področju visokega šolstva je Zakon o visokem šolstvu (ZVis) (UL RS, št. 67/93), ki so ga od sprejetja prvega besedila zakona decembra leta 1993 večkrat dopolnili ali spremenili, saj je najprej površno in nepopolno urejal financiranje visokošolskega izobraževanja. Urejal je zgolj financiranje javnih visokošolskih ustanov, ne pa tudi zasebnih.

72. člen takrat veljavnega zakona visokošolskim ustanovam določa pridobivanje sredstev iz proračuna Republike Slovenije, šolnin in drugih prispevkov za študij, plačil za storitve, dotacij, dediščin in daril ter iz drugih virov. Drugi odstavek tega člena izrecno določa, da je pridobljena sredstva potrebno porabiti v skladu z namenom, za katerega so bila pridobljena.

Šolnine in druge prispevke za študij natančneje določa 77. člen leta 1993 sprejetega zakona. To so najpogostejše oblike financiranja visokošolskih ustanov, ki ne izvira iz državnega proračuna, ampak jih plačujejo koristniki neposredno visokošolski ustanovi. Ta je poleg določila, da se šolnina in drugi prispevki določijo skladno s predpisom ministra, pristojnega za področje visokega šolstva, določil tudi, da »državljanom Republike Slovenije šolnine ni mogoče predpisati za izobraževanje v okviru dodiplomskih študijskih programov z javno veljavnostjo, ki se izvajajo kot javna služba, razen če njihovo izvajanje presega z nacionalnim programom visokega šolstva določene standarde«. S tem členom je bila postavljena osnova za brezplačen visokošolski dodiplomski redni študij, ne pa tudi za ostale oblike študija. To celotno področje natančneje ureja poseben podzakonski predpis, in sicer Pravilnik o šolninah in drugih prispevkih v visokem šolstvu.

Leta 1999 je stopila v veljavo sprememba in dopolnitev ZVis. Novela zakona je podrobneje določila, za katere dejavnosti se morajo porabiti proračunska sredstva.

S tem je v zakonu natančneje določeno, za katere dejavnosti univerzam in samostojnim visokošolskim zavodom, ki jih ustanovi Republika Slovenija, se zagotavljajo sredstva. Dejavnosti se delijo v štiri skupine:

- *študijska dejavnost* – pedagoško in z njo povezano znanstvenoraziskovalno, umetniško in strokovno dejavnost ter knjižničarsko, informacijsko, organizacijsko, upravno in drugo infrastrukturno dejavnost;
- *obštudijska dejavnost* – s študijem povezane interesne dejavnosti študentov, določene v letnem programu študentskega sveta univerze ali samostojnega visokošolskega zavoda in univerzitetni šport;
- *investicije in investicijsko vzdrževanje* ter
- *razvojne in druge pomembne naloge*, določene v pravilniku, ki ga sprejme minister, pristojen za visoko šolstvo.

V nadaljnjem odstavku pa zakon določi, da se sredstva za študijsko in obštudijsko dejavnost določijo ob upoštevanju naslednjih kriterijev: študijskega področja, števila vpisanih študentov v tekočem študijskem letu ter števila diplomantov v preteklem koledarskem letu. Sredstva za investicije in vzdrževanj ter razvojne naloge zakon so v celoti v pristojnosti slovenske vlade in ne določa niti osnovnih omejitvenih kriterijev, ki bi imeli vpliv na obseg dodeljenih sredstev.

V noveli je dodan nov člen, ki ureja pravno osnovo za financiranje dejavnosti zasebnih visokošolskih zavodov in pravi, da »Republika Slovenija koncesioniranim samostojnim visokošolskim zavodom dodeljuje sredstva za študijsko in obštudijsko dejavnost. Republika Slovenija lahko visokošolskim zavodom iz prejšnjega odstavka in zasebnim samostojnim visokošolskim zavodom, ki izvajajo javno veljavne študijske programe, prek javnih razpisov dodeljuje sredstva za razvojne naloge«.

Vlada RS zgolj predpisuje kriterije za financiranje javne službe, izvaja pa se preko univerze ali pristojnega ministrstva za visoko šolstvo. Kar pomeni, da sta normativna in izvršilna funkcija ločeni le v primeru financiranja preko univerze. Če gre za financiranje preko pristojnega ministrstva za visoko šolstvo, sta funkciji le formalno ločeni, saj je ministrstvo del vlade. Za dodelitev proračunskih sredstev morajo univerza in samostojni visokošolski zavodi pristojnemu ministrstvu v

postopku priprave državnega proračuna predložiti finančno ovrednoten letni program in poročilo komisije za kvaliteto visokega šolstva. Članice univerze morajo predložiti svoje letne programe univerzi in ta zatem program posreduje naprej pristojnemu ministrstvu za visoko šolstvo.

V tej zakonski noveli je bilo uvedeno načelo integralnega financiranja, saj so strokovne razprave in mednarodne primerjave pokazale, da je potrebno spremeniti način financiranja iz obstoječega financiranja po študijskih programih in posameznih dejavnostih na financiranje univerz in visokošolskih zavodov po svetu vse bolj uveljavljenem načelu integralnega financiranja, ki »izhaja iz stroškov za izvedbo celotnega dogovorjenega programa določenega obsega oziroma zahtevnosti, univerza oziroma samostojni visokošolski zavodi pa pri tem v okviru siceršnjih predpisov kar najbolj preudarno upravljajo s sredstvi. Uvedba takšnega sistema zahteva odprtost in odgovornost (angl. »accountability«) univerz in samostojnih visokošolskih zavodov do javnosti ter praktično uveljavitev sistema preverjanja in ocenjevanja njihove kakovosti« (NPVS, UL RS št. 20/02).

V sprejeti noveli ZVis v letu 2001 ni bilo sprememb na področju financiranja visokega šolstva. Dopolnjeni člani v noveli so bili sprejeti v letu 2004. Spremenili so se kriteriji za določanje obsega sredstev za študijsko in obštudijsko dejavnost. »Sredstva za študijsko dejavnost se določijo v državnem proračunu kot skupna sredstva za univerzo ali samostojni visokošolski zavod ob upoštevanju študijskega področja ter števila vpisanih študentov in diplomantov rednega študija prve in druge stopnje, in sicer tako, da omogočajo izvajanje študijskih programov, ki izobražujejo za poklice, urejene z direktivami EU, ter izvajanje najmanj štirih letnikov drugih študijskih programov.« V nadaljevanju so določeni še kriteriji na podlagi socialnega statusa, deficitarnosti poklica ter enakomerne regionalne zastopanosti študentov po statističnih regijah za zagotavljanje sredstev študentom za brezplačni študij v petem letniku in določba, da se iz državnega proračuna lahko sofinancira tudi študij po študijskih programih tretje stopnje.

Sredstva za obštudijsko dejavnost se določijo ob upoštevanju števila vpisanih študentov in vrednosti točke za posameznega študenta. Vrednost točke za vsako proračunsko leto posebej s sklepom določi minister, pristojen za visoko šolstvo.

V noveli zakona ZVis-E, ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji 11. julija 2006, so na področju financiranja spremenili drugi odstavek 73. člena, in sicer so predvidena sredstva za študijsko dejavnost za prvo in drugo stopnjo v državnem proračunu v skupnih sredstvih za univerzo ali samostojni visokošolski zavod. To pomeni, da je financiranje zagotovljeno iz državnega proračuna za vseh pet let študija brez dodatnih kriterijev, saj je bilo v prejšnji noveli zakona predvideno le delno financiranje druge stopnje. Brezplačen naj bi bil zgolj prvi letnik druge stopnje, za drugi letnik (v sistemu 3 + 2) oziroma edini (v sistemu 4 + 1) letnik druge stopnje pa bi bilo potrebno plačati šolnino, razen za tretjino študentov na podlagi že navedenih kriterijev. Tako bi država iz proračunskih sredstev zagotavljala sredstva za štiri leta študija, po novem pa za vseh pet.

V zadnjem Zakonu o spremembah in dopolnitvah ZVis-F, sprejetega na seji 17. 6. 2008, ni bilo sprememb na področju financiranja visokega šolstva.

V 73. in 73 a členu Zakona o visokem šolstvu je navedeno, da se financiranje podrobneje uredi s posebnim predpisom, ki ga sprejme vlada Republike Slovenije. Višino letnih sredstev za visokošolske zavode se določa skladno z Uredbo o javnem financiranju visokošolskih zavodov in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008 (UL RS 134/2003) ter z Uredbo o spremembah Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008 (UL RS 72/2004, 4/2006, 132/2006, 99/2008).

3.3 Uredba o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008

Uredba je bila sprejeta v skladu z novelo zakona o visokem šolstvu iz leta 1999 in nacionalnega programa visokega šolstva RS, ki sta vpeljala integralno financiranje visokega šolstva. Ta sistem financiranja omogoča visokošolskim zavodom večjo samostojnost pri določanju namena porabe sredstev, s čimer jim je omogočeno tudi učinkovitejše gospodarjenje s sredstvi. Uvedba integralnega financiranja zahteva predvsem odgovornost zavodov do javnosti ter družbe in potrebno bi bilo zagotavljati učinkovit nadzor poslovanja na ravni države in visokošolskih zavodov ter ustrezen sistem preverjanja in ocenjevanja kakovosti zavodov in študijskih

programov (NPVS, 2006: 43), hkrati pa usposobiti visokošolske zavode za učinkovito in premišljeno poslovanje.

Glede na Uredbo o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008, ki se podaljša še v leto 2009, se letna sredstva za študijsko dejavnost (LS) določajo kot skupna sredstva za študijsko dejavnost visokošolskih zavodov. Letna sredstva za študijsko dejavnost visokošolskega zavoda (LS) so sestavljena iz osnovnih letnih sredstev (OLS) in normativnih letnih sredstev (NLS), tako velja: $LS = OLS + NLS$.

Osnovna letna sredstva (OLS) po uredbi znašajo:

- v letu 2004 80 % LS iz leta 2003, povečanih za k,
- v letu 2005 77,5 % LS iz leta 2004, povečanih za k,
- v letu 2006 75 % LS iz leta 2005, povečanih za k,
- v letu 2007 65 % LS iz leta 2006, povečanih za k (po uredbi iz leta 2003 72,5 % LS),
- v letu 2008 60 % LS iz leta 2007, povečanih za k (po uredbi iz leta 2003 70 % LS),
- v letu 2009 60 % LS iz leta 2008, povečanih za k.

Vrednost k ponazarja povečanje v odstotkih, ki je enako najmanj stopnji rasti BDP in ne za manj kot 2,5 % glede na realizacijo za preteklo leto. Po spremenjeni uredbi iz leta 2003 se v dopolnjeni in spremenjeni uredbi, objavljeni v UL RS 13. 1. 2006, dodatno upošteva še znižanje stopnje davka na izplačane plače v letih 2006, 2007 in 2008. Ker pa je bil z letom 2009 popolnoma ukinjen davek na izplačane plače, se po uredbi, ki je začela veljati s 1. 1. 2009 pri izračunu letnih proračunskih sredstev upošteva obseg sredstev, potrebnih za odpravo plačnih nesorazmerij. Vrednost k je enaka letni stopnji inflacije v preteklem letu.

Uredba (UL RS 72/2004) določa, da za leto 2004 veljajo naslednja osnovna letna sredstva (OLS):

- za Univerzo v Ljubljani 24.579,069.953 SIT (okoli 102,6 mio evrov),
- za Univerzo v Mariboru 7.395,775.699 SIT (okoli 30,9 mio evrov),
- za Univerzo na Primorskem 917,960.004 SIT (okoli 3,8 mio evrov),

- za Gea College – Visoko šolo za podjetništvo 85,689.209 SIT (okoli 358.000 evrov),
- za Politehniko v Novi Gorici 134,892.847 SIT (okoli 563.000 evrov),
- za Visoko šolo za upravljanje in poslovanje Novo mesto 113,051.073 SIT (okoli 472.000 evrov).

V letu 2009 se letna sredstva za študijsko dejavnost visokošolskega zavoda dodatno povečajo zaradi novonastalih dejstev. Tako se poveča dodatna osnovna sredstva glede na spremembe kadrovske strukture, uvedbe novih študijskih programov in dodatno financiranje tekočih stroškov Botaničnega vrta Univerze v Ljubljani. Tako se Univerzi na Primorskem odobri 2.165.000,00 evrov, Univerzi v Mariboru 180.000,00 evrov in Univerzi v Ljubljani 120.000,00 evrov dodatnih letnih sredstev.

Normativna letna sredstva za visokošolski zavod (NLS) se določijo ob upoštevanju letne izhodiščne vrednosti (LIV) ter vsote števila študentov (\check{S}) in z utežjo (U_d) pomnoženega števila diplomantov (D) ter faktorja študijske skupine $f_{(s)}$, v katero spada študijski program.

$$NLS = LIV \times \Sigma((\check{S} + D \times U_d) \times f_{(s)})$$

LIV pomeni normativna letna sredstva na študenta v prvi študijski skupini in se izračuna kot količnik med razliko LS in OLS ter vsoto števila študentov (\check{S}), z utežjo (U_d) pomnoženega števila diplomantov (D) ter faktorja študijske skupine $f_{(s)}$, v katero spada študijski program.

$$LIV = (LPS - \Sigma OLS) / \Sigma((\check{S} + D \times U_d) \times f_{(s)})$$

Študenti (\check{S}) so študenti rednega študija po študijskih programih za pridobitev visoke strokovne in univerzitetne izobrazbe, sprejetih pred 11 .6. 2004, ter študijskih programih prve in druge stopnje brez absolventov na visokošolskem zavodu v tekočem študijskem letu. Diplomanti (D) so diplomanti rednega študija dodiplomskih študijskih programov na visokošolskem zavodu v preteklem koledarskem letu. Utež na diplomanta je razmerje med NLS za diplomanta

študijskega programa in študenta istega programa. Po zadnji veljavni uredbi se pri izračunu upošteva diplomante študijskih programov za pridobitev visoke strokovne in univerzitetne izobrazbe, sprejetih pred 11. 6. 2004, ter diplomante enovitih študijskih programov, sprejetih po 11. 6. 2004. Utež za diplomanta je število semestrov polovic, za diplomante študijskih programov prve stopnje pa je utež za diplomanta štiri.

Študijske skupine (s) združujejo študijske programe po študijskih področjih oziroma podpodročjih in seznam teh je v prilogi zadnje uredbe. Študijska področja so poimenovana v skladu z Uredbo o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja (KLASIUS) (UL RS 46/06). Faktor študijske skupine $f_{(s)}$ predstavlja razmerje med sredstvi, ki so namenjena za izvedbo študija v študijski skupini, v primerjavi s prvo študijsko skupino. Študijskih skupin je šest.

Razvrstitev visokošolskih zavodov v študijske skupine se lahko na podlagi utemeljenega predloga univerz in samostojnih visokošolskih zavodov ter analiz ministrstva spreminjajo. Seznam dodiplomskih študijskih programov in seznam študijskih programov druge stopnje za leto 2009, razvrščenih po študijskih skupinah, je prikazan v Prilogi D.

Zadnja uredba je tudi prinesla, da se v študijske skupine razvrščajo študijski programi in ne več visokošolski zavodi. S tem zagotavlja enak način financiranja podobnih študijskih programov, uvrščenih v isto ISCED področje ali podpodročje, hkrati pa večjo pravičnost pri dodeljevanju sredstev študijskim programom, ki so uvrščeni v isto ISCED področje (MVZT, 2008).

Pri tem je potrebno izpostaviti, da se po zadnji veljavni uredbi študenti in diplomanti druge stopnje pri določanju normativnih sredstev (NLS) v letu 2009 ne upoštevajo. Sredstva za financiranje študijske dejavnosti po študijskih programih druge stopnje v letu 2009 za visokošolski zavod izračunajo tako, da se število vpisanih študentov rednega študija druge stopnje brez absolventov pomnoži z določenim zneskom glede na študijsko skupino. V prvi študijski skupini je to znesek v višini 2.500,00 evrov, v drugi 3.250,00 evrov, v tretji 4.000,00 evrov, v

četrti 4.500,00 evrov, v peti 5.000,00 evrov, v šesti študijski skupini se število študentov pomnoži s 6.000,00 evrov.

Z uredbo so natančneje opredeljena tudi sredstva za obštudijsko dejavnost, kamor spadata univerzitetni šport in s študijem povezane interesne dejavnosti študentov. Za prvega se lahko nameni do tri odstotke iz sredstev za študijsko dejavnost visokošolskega zavoda, medtem ko se sredstva za interesne dejavnosti študentov določijo ob upoštevanju števila študentov in vrednosti točke za posameznega študenta. Vrednost točke za vsako proračunsko leto s sklepom določi minister. Sredstev ne sme biti manj kot preteklo leto in se lahko porabijo za izdatke za blago in storitve.

Sredstva za investicije so namenjene za gradnjo, obnovo ali nakup nepremičnin in opreme ter investicijsko vzdrževanje za vzdrževanje nepremičnin in opreme, tako da se poveča njihova vrednost ali doba uporabe. Obseg sredstev se določi na podlagi večletnega programa investicij visokošolskega zavoda za gradnjo, obnovo ali nakup nepremičnin, h kateremu da soglasje minister, ter letnega programa investicij visokošolskega zavoda in sprejetega proračuna. Sredstva za investicijsko vzdrževanje se določijo v finančnem načrtu ministrstva in se razdelijo med visokošolske zavode v skladu z merili ministrstva.

V uredbi so podrobneje določena tudi sredstva za razvojne naloge, za katere se lahko nameni največ 4 % proračunskih sredstev za študijsko dejavnost. Namenjena so za spodbujanje izboljšanja sestave visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev, izvajanje novih študijskih programov, kakovost študija in študijskih programov kot tudi spodbujanje mednarodnega sodelovanja in vse druge naloge, ki so pomembne za razvoj visokega šolstva. Za slednje se bo v letu 2009 z javnim razpisom dodelilo sredstva v skupni vrednosti do 500.000,00 evrov.

3.4 Nacionalni program visokega šolstva Republike Slovenije

Nacionalni program visokega šolstva (NPVS) je bil sprejet na podlagi ZVis. Strokovna izhodišča zanj je pripravil Svet za visoko šolstvo Republike Slovenije v sodelovanju s Svetom za znanost in tehnologijo Republike Slovenije (v sodelovanju z visokošolskimi zavodi, študenti in drugimi zainteresiranimi institucijami). Nacionalni program opredeljuje temeljni cilj, ki je omogočiti čim večjemu deležu prebivalstva pridobitev kakovostne dodiplomske ter podiplomske izobrazbe in tudi poglobitve strateške cilje visokega šolstva v Republiki Sloveniji.

Izmed strateškimi cilji nacionalnega programa sta z vidika financiranja visokega šolstva in državnih finančnih pomoči pomembna predvsem naslednja cilja:

- spodbujati sodelovanje med univerzami in visokošolskimi zavodi ter med gospodarstvom in neposrednim okoljem, spodbujati financiranje dejavnosti visokega šolstva iz več virov, tudi neproračunskih;
- izboljšati in posodobiti štipendiranje ter študentski standard, še zlasti študentskih domov.

Nacionalni program poudarja prioriteto rednega dodiplomskega študija kot temeljne oblike visokošolskega študija in povečanja števila mest za redni študij, ki se financirajo iz proračunskih sredstev. Hkrati določa, da je potrebno pri rednem študiju postopoma odpraviti omejevanje vpisa na večini študijskih področij in razlike v financiranju rednega in izrednega študija. Postopoma bo potrebno zagotavljati iz proračunskih sredstev tudi sofinanciranje izrednega študija, ki bo namenjen predvsem študentom, ki se zaradi zaposlitve oziroma drugih osebnih razlogov ne bodo vpisali med redne študente.

Nacionalni program izrecno poudarja nujnost po povečanju javnih sredstev, namenjenih visokemu šolstvu na dodiplomski ravni. Slovenija je leta 1990 zaostajala za povprečjem držav članic OECD glede deleža namenjenega terciarnemu izobraževanju iz javnih sredstev. Tega zaostanka vse do leta 2002 ni bilo mogoče nadoknaditi, zato je nacionalni program jasno določil nujnost, da se terciarnemu izobraževanju nameni več javnih sredstev, saj tovrstno vlaganje spada med najbolj pomembne investicije. To kažejo tudi tuji podatki za države s

primerljivo majhnim številom prebivalcev in še zlasti je to pomembno za majhne države, ki ne razpolagajo z velikimi naravnimi bogastvi ali drugimi viri in imajo največjo priložnost za strateški razvoj na področju znanja (raziskovalna dejavnost, razvoj visokih tehnologij ipd.). Za doseg zastavljenih ciljev pa bi morala »Slovenija, v primerjavi z drugimi razvitimi državami, iz javnih sredstev v naslednjih letih namenjati za terciarno izobraževanje najmanj 1,4 % BDP po metodologiji OECD. Glede na predvideno večanje števila študentov, ki so kalkulativna osnova za izračun potrebnih sredstev, je potrebna 5 % realna rast sredstev letno«.

Tudi nacionalni program (podobno kot zakon o visokem šolstvu) določa, da šolnine ni mogoče predpisati za redni študij na dodiplomskih študijskih programih.

V novi Resoluciji o nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije (ReNPVS) 2007–2010, sprejeti 27. septembra 2007, je bil določen cilj skupnega financiranja raziskav in visokega šolstva v višini 2,3 % iz proračuna (1 % raziskave in 1,3 % pedagoški del) in 2,7 % iz okolja (2 % za raziskave in 0,7 % za pedagoški del), kar bi zneslo v celoti 5 % BDP. To je tudi načrtovana raven do konca leta 2010. V resoluciji so s področja financiranja povzeti podatki o financiranju slovenskih univerz in samostojnih visokošolskih zavodov, ki bi jih moralo biti v Sloveniji pet, da bi dosegli evropsko povprečje po številu univerz na milijon prebivalcev. Podatki kažejo sorazmerno ugodno gibanje financiranja, ki se kaže v tem, da so se nominalna proračunska sredstva v letih 2005 in 2006 povečevala hitreje kot inflacija. Povečanje celotnih sredstev je bilo 5,9 oziroma 7,2 %. V sprejeti resoluciji se tudi zavzemajo za stalen sistem financiranja in zagotavljanje stabilnega razvoja visokošolskih inštitucij ter nagrajevanje zviševanja kakovosti. Kot je povzeto v ReNPVS, je glede na usmeritve vseh glavnih strateških dokumentov v Sloveniji za razvoj na področju znanja nujen enoten visokošolski in raziskovalni nacionalni prostor. Podlago za njegovo vzpostavitev bo omogočil zakon, ki bi na formalni ravni združeval raziskovalno in visokošolsko dejavnost kot dopolnjujočo se in v določenem pogledu neločljivo celoto. S področja financiranja bi bili glavni cilji novega zakona ureditev visokošolskega in raziskovalnega okolja. Tako bi se zagotovilo državnim univerzam pregledno, dolgoročno vzdržno in

sistemske urejeno financiranje, ki bi temeljilo na kosovnem (lump sum¹) principu. V integralno financiranje bi bilo potrebno vnesti faktor kakovosti programov oziroma posameznih zavodov. Ta bi bil v začetku enak ena za vse, dokler evalvacija še ne bi dala ustreznih in primerljivih rezultatov. Zaradi preglednosti financiranja naj bi bila v prihodnje predvidena tudi natančnejša opredelitev ustanoviteljskih obveznosti, ki se sedaj izraža v deležu, označenem kot OLS (osnovna letna sredstva). Za določitev povečanja ali zmanjšanja ustanoviteljskih obveznosti pri javnih visokošolskih in raziskovalnih zavodih bi bila potrebno vpeljati sistem pogajanj med vodstvom univerze ali raziskovalnega zavoda in ministrstvom. Prav tako bi bilo potrebno razmisliti o morebitni vključitvi dela sredstev za izvajanje raziskovalne dejavnosti v integralno financiranje univerz. Pod enakimi pogoji bi se financirala študijska dejavnost javnih in koncesioniranih visokošolskih zavodov. Kot je zapisano v uvodu resolucije, mora biti za doseganje postavljenih ciljev pri sooblikovanju slovenskega visokošolskega in raziskovalnega prostora zagotovljena ustrezna vloga vseh partnerjev na nacionalnem nivoju. V nacionalnem programu visokega šolstva pa so želeli z analizo stanja nakazati poti prihodnjega razvoja in hkrati rešitve, ki so usklajene s sprejeto strategijo razvoja Slovenije.

¹ Slovensko: integralno financiranje ZVis (UL RS 99/99) oz. celovito, kosovno financiranje.

4 JAVNO ALI ZASEBNO FINANCIRANJE

4.1 Stalno spreminjanje evropskega visokošolskega prostora

Skupna deklaracija 29 evropskih ministrov za izobraževanje je bila podpisana 19. junija 1999 v Bologni in pomeni začetek dobro načrtovanega in odprtega procesa ustanavljanja visokošolskega prostora (Jambrek 2003). Z deklaracijo so si države podpisnice zastavile skupni cilj, tj. ob hkratnem polnem upoštevanju in spoštovanju različnosti nacionalnih sistemov izobraževanja in avtonomije univerze z vzajemnim sodelovanjem do leta 2010 postaviti odprt in konkurenčen evropski visokošolski prostor, ki bo privlačen tudi za neevropske študente. Z bolonjskim procesom se na področju visokega šolstva uresničuje tudi cilj Lizbonske strategije, da bo do leta 2010 Evropa postala najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne rasti z več in boljšimi delovnimi mesti in z več socialne povezanosti (Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji).

Predzgodovina procesa se časovno začne v poznih 80-ih in na začetku 90-ih let 20. stoletja. Nastajanje bolonjskega procesa so sprožili objektivni procesi v visokem šolstvu in znanosti ter širše – v politiki, gospodarstvu in sodobni družbi nasploh. Velika prelomnica v novodobnem razvoju visokega šolstva je obdobje ob koncu 60-ih let prejšnjega stoletja. Prišlo je do porasti visokošolskih sistemov, ki se od takrat naprej stalno stopnjuje, npr.: v Nemčiji je bilo v študijskem letu 1975/76 okrog 1.344.000 študentov, v študijskem letu 2000/01 pa 2.084.000. Kar pomeni, da je indeks rasti 1.56. Na Finskem je bil za primerjavo indeks rasti 3.11, v Grčiji pa celo 4.09, v EU-15 2.27, kjer je bilo v študijskem letu 2000/01 že 12.820.000 študentov.

Od konca šestdesetih let se je za te procese v mednarodnih analizah uveljavil izraz '*massification of higher education*' oziroma *množično visoko šolstvo*. Prav zaradi te množičnosti je univerzitetni študij izgubil svojo elitnost. Ob znanju in znanosti, ki v novejšem obdobju pridobivata vedno večji družbeni in ekonomski pomen, se vnamajo razprave, ali gre za javno in/ali zasebno dobro (public vs.

private good), razpravlja pa se tudi o javni odgovornosti do znanja in znanosti ter ne nazadnje o njuni organiziranosti in financiranju ipd. (Zgaga 2004, 11–13).

4.2 Javna vs. zasebna dobrina

Do ekonomskega problema prihaja, ker so človekove potrebe po dobrinah in storitvah večje od možnosti, da jih zadovolji. Zato vlada v pogojih relativne redkosti dobrin in storitev oblikuje javne ekonomske politike, ki usmerjajo alokacijo resursov, povečujejo stabilnost v alokativnem in distribucijskem procesu, skrbijo za boljše zadovoljevanje človekovih potreb (Ferfila in Kovač 2000, 76).

Za javne dobrine je značilno, da izključevanje iz potrošnje ni zaželeno, kajti mejni stroški oskrbe dodatne osebe so enaki nič in bi torej izključitev osebe iz potrošnje imelo za posledico povsem nepotrebno izgubo blaginje (Stanovnik 1998, 7). Če dodatnemu posamezniku ne omogočimo potrošnje dobrine, zmanjšamo družbeno blaginjo. Država pa ponuja javne dobrine tudi zaradi prisotnosti nepopolne konkurence, pomanjkanja informacij in negotovosti.

Dobrine delimo na (Stanovnik 2008, 10–11):

- čiste javne dobrine (*angl. pure public goods*), katerih značilnost je nekonkurenčnost v proizvodnji in neizključenost. Izključitev posameznika iz potrošnje te dobrine je tehnično nezmožna in hkrati družbeno nezaželeno, npr.: nacionalna obramba in zagotavljanje javnega reda in miru;
- javne dobrine (*angl. public goods, social goods*), pri katerih je izključitev posameznika iz potrošnje te dobrine že tehnično zmožna;
- zasebne dobrine (*angl. private goods*), pri katerih je izključevanje posameznika iz potrošnje te dobrine tehnično povsem enostavno, hkrati pa tudi zaželeno, saj so neničelni stroški pri oskrbi dodatnega posameznika;
- mešane dobrine (*angl. mixed goods, collective goods*), te dobrine predstavljajo zmes javne in zasebne dobrine. Zanje je značilno, da povzročajo pozitivne ali negativne eksternalije.

V teoriji javnih financ obstaja posebna skupina dobrin – to so meritorne dobrine (*angl. merit goods*) oziroma dobrine posebnega družbenega pomena. Značilnost teh je, da potrošnja teh dobrin poraja nekaj eksternalij, kar jih uvršča v skupino mešanih dobrin, čeprav so te dobrine dejansko zelo blizu zasebnim dobrinam, vendar za oskrbo s temi dobrinami obstaja javni interes in prav ta zagotavlja javno financiranje in/ali javno oskrbo na področju zdravniške oskrbe, šolstva in storitev socialnega zavarovanja. Velikost javnega sektorja se med državami razlikuje predvsem po obsegu ponujanja meritornih dobrin v okviru javnega sektorja posamezne države (Stanovnik 2008, 11).

Terciarna izobrazba je zasebna in družbena (javna) dobrina oziroma »mešana« dobrina ali kvazijavna dobrina, saj prinaša koristi tako posamezniku kot širši okolici oziroma družbi. Navedena značilnost izobrazbe pomeni, da tega področja ne smemo prepustiti le trgu, ker bi to onemogočilo družbeno optimalni obseg izobraževanja, ampak je potrebno javno in zasebno financiranje (Bevc 2001, 11 in 2006, 58).

Čeprav ekonomisti utemeljujejo brezplačen študij z argumentom, da ima izobraževanje poleg koristi, ki jih prinaša posamezniku, tudi pozitiven učinek na celotno družbo, je znano, da te t.i. eksterne učinke izobraževanja prinaša predvsem osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje, manj pa visokošolsko. Ker ima korist od visokošolskega izobraževanja predvsem posameznik, bi bilo prav, da posameznik plača stroške ali vsaj del stroškov povezanih s tovrstnim izobraževanjem (Vodopivec 2003a, 83).

4.3 Razlogi za javno ali zasebno financiranje

Če je javna korist določene storitve večja od zasebne koristi, na trgih lahko pride do njenega izpada in mora zato vmes poseči država. Izobraževanje je eno od področij, na katero države neposredno posegajo s financiranjem ali opravljanjem storitev. Ker pa ni nobenega jamstva, da bo trg zagotovil enake možnosti pri dostopu do izobraževanja, zagotavlja država financiranje izobraževalnih storitev in

s tem zagotovi enako dostopnost do izobraževanja za vse (Education at a Glance 2008, 258).

Zaradi nejasnosti je pri vprašanju financiranja univerz priporočljivo govoriti o javnem ali zasebnem financiranju v nasprotju z javnimi ali zasebnimi ustanovami. Bolje je poudariti javni ali zasebni izvor finančnega fonda kot pa status (javni ali zasebni) institucije (Združenje evropskih univerz 1999, 129).

Bevc (1999, 147) opredeljuje javni in zasebni sektor predvsem z dveh vidikov: z vidika izvajanja storitev in z vidika njihovega financiranja.

Z vidika izvajanja izobraževalnih storitev ločimo zasebne in javne izobraževalne ustanove. Prve so tiste ustanove, ki imajo nedržavne ustanovitelje in zasebno/ nedržavno upravljanje in so kljub nedržavnem financiranju deležne tudi javnih sredstev, medtem ko je ustanovitelj in upravljavec javnih izobraževalnih ustanov država, njihovo financiranje pa je lahko iz javnih in drugih virov.

Poglavitni razlogi za javno financiranje izobraževanja so (Bevc, 1999, 149):

- stranske koristi izobraževanja,
- pravičnost (zagotavljanje enake možnosti izobraževanja),
- prepričanje o delovanju ekonomije obsega,
- nepopolnost trga kapitala,
- prisotne so nepopolne informacije za sprejem odločitve glede izobraževanja,
- lahko pride do razkoraka med družbeno zaželenim in dejanskim obsegom povpraševanja po izobraževanju,
- izobraževanje vpliva na porazdelitev dohodka ter zmanjšanje revščine.

Tako na drugi strani obstajajo glavni razlogi za možnost in potrebo po zasebnem financiranju. Ti so:

- terciarno izobraževanje prinaša posamezniku vrsto ekonomskih in neekonomskih koristi. Zaradi številnih zasebnih koristi terciarnega izobraževanja so prikrajšani tisti, ki vanj niso vključeni (Bevc 2006, 58);
- študenti bi verjetno bolje vrednotili svoje izobraževanje in bi lastna udeležba pri pokrivanju stroškov pripomogla k zaključku študija v roku,

- pozornost študentov na stroške ustanov in kakovost izvedbe storitev teh ustanov (posledično bi študenti vplivali na povečanje učinkovitosti porabe sredstev),
 - izobraževalne ustanove se bodo morale bolje odzivati na povpraševanje in potrebe študentov,
 - razvoj konkurence med izobraževalnimi ustanovami (cena, kakovost, tržnost pridobljenih znanj)
 - spodbujanje pridobivanja dodatnih sredstev (šolnin) za terciarno izobraževanje. Večja denarna sredstva bodo omogočila hitrejši razvoj visokošolskih ustanov.
- Avtorica pri tem ugotavlja, da ni vprašanje, ali mora biti izobraževanje financirano iz javnih sredstev, ampak je vprašanje, v kolikšni meri.

Po mnenju Psacharopoulou je javno financiranje terciarnega izobraževanja lahko upravičeno vse, dokler prinaša »proizvodnja« diplomantov tovrstnega izobraževanja večje eksternalije kot proizvodnja drugih stopenj izobrazbe, cest ali bolnic, ipd. (Bevc in drugi 2008, 34).

Osnove javnih financ na področju izobraževanja deli na (Psacharopoulos v Bevc in drugi 2008, 34):

- zasebno financiranje, tj. če bi bilo vse izobraževanje financirano iz zasebnih virov, potem bi bilo vsaj teoretično ravnotežje med ponudbo in povpraševanjem na vsaki stopnji izobraževanja doseženo, ko bi se individualna stopnja donosa izenačila z obrestno mero za bančna posojila;
- javno financiranje, tj. ker ta prinese neučinkovitost in nepravičnost, naj bi bili javni izdatki (davčni prejemki) usmerjeni zgolj v dejavnosti, kjer ne bi bilo zadostnih naložb v te aktivnosti zaradi slabega delovanja trga ali pomanjkljivih informacij.

Johnstone (1986, 6) predlaga pet načinov povečanja zasebnih virov financiranja za visokošolsko izobraževanje:

1. povečanje ali vpeljava šolnine na tistih visokošolskih ustanovah, ki jih večinoma financira država,
2. uvedba posojil in štipendij glede na premoženje oziroma dohodek študenta,
3. spodbujanje razvoja zasebnih visokošolskih ustanov, ki se bodo financirale predvsem s šolninami,
4. spodbujanje podjetniške aktivnosti na visokošolskih ustanovah,
5. pridobivanje sredstev iz okolja in od ostalih interesnih skupin.

Predlogi za zasebno financiranje visokega šolstva se večinoma opirajo na tezo o togem, nekonkurenčnem, nepravičnem, poslovno oziroma upraviteljsko neučinkovitem in manj kakovostnem državno financiranem visokemu šolstvu. Največja kritika zasebnega financiranja je njegova nezmožnost vključevanja posameznikov iz najnižjih socialno-ekonomskih razredov, saj naj bi ravno javno financiranje spodbujalo posameznike iz teh razredov k večji vključenosti v terciarno izobraževanje. Poleg samega vira financiranja bi bilo potrebno spremeniti tudi način financiranja visokošolskih ustanov. V Sloveniji se trenutno uporablja za delitev proračunskih sredstev med visokošolske ustanove integralni način financiranja oziroma lump sum.

5 FINANCIRANJE VISOKEGA ŠOLSTVA

5.1 Uvod

Danes ni zmožna nobena država na svetu z državnimi sredstvi zagotavljati toliko izobraževanja, kot bi si ga želeli njeni prebivalci. Zaradi tega bo na področju izobraževanja vedno obstajala določena kombinacija javnega in zasebnega (nedržavnega) financiranja. Razmerje med njima bo odvisno od razmer v posamezni državi, od ravni izobraževanja, smeri izobraževanja itn. in od vrste družbenih, ekonomskih in političnih dejavnikov.

Povpraševanje v visokem šolstvu še nikoli ni bilo tako veliko, kot je v 21. stoletju: po visokem šolstvu povprašujejo študenti in njihove družine ter država. Posledica tega je javna korist za blaginjo države na socialnem, kulturnem in gospodarskem področju, ki jih prinaša tovrstno izobraževanje, vendar predstavljajo za državo stroški visokošolskega izobraževanja veliko breme, zato je njegovo financiranje vedno pomembna tema pogovorov in pogajanj (Johnstone 2003,1).

5.1.1 Opredelitev sistema financiranja visokega šolstva

Sistem financiranja terciarnega izobraževanja je zelo kompleksen, saj vključuje dva dopolnjujoča se dela – financiranje izobraževalnih ustanov in finančno pomoč študentom. Da bi bil sistem financiranja dober, so potrebni naslednji temeljni pogoji: zadostnost sredstev za stabilen razvoj, učinkovitost in pravičnost uporabe sredstev (Psacharopoulos, Woodhall v Bevc idr. 2008, 7).

Bevc (1999, 143) ugotavlja, da je za financiranje izobraževanja pomembno, da prinaša ta dejavnost po teoriji človeškega kapitala koristi, ki jih imata posameznik in družba. Kot smo jih že v uvodu natančneje razčlenili, te delimo na ekonomske in neekonomske koristi. Prav v zvezi s tem se pojavljajo težave pri ugotavljanju in merjenju obeh vrst učinkov kot tudi pri ugotavljanju in ločevanju stroškov, povezanih s temi učinki.

Proučevanje financiranja terciarnega izobraževanja ni mogoče brez analize ekonomskih koristi izobraževanja in temeljite analize stroškov izobraževanja. Oboje je potrebno proučiti na ravni posameznika, državne blagajne in celotne družbe (Bevc idr. 2008, 69). V Tabeli 5.1 so prikazane koristi in stroški (denarni in nedernarni) terciarnega izobraževanja.

Tabela 5.1: Koristi in stroški terciarnega izobraževanja.

	Posameznik	Družba
Denarne koristi	<ul style="list-style-type: none"> - višje plače (produktivnost) - boljše možnosti zaposlitve - višji prihranki - večja mobilnost 	<ul style="list-style-type: none"> - večja nacionalna produktivnost - večji davčni prihodki - bolj prilagodljiva delovna sila - večja poraba - manjša finančna odvisnost od vlade
Nedernarne koristi	<ul style="list-style-type: none"> - poraba - boljši delovni pogoji - višji status - večje zadovoljstvo z delom - boljše zdravje - več prostega časa - osebni razvoj 	<ul style="list-style-type: none"> - socialna kohezija - socialna mobilnost - kulturni razvoj - zmanjšanje kriminala - več dobrodelnosti - vključenost v demokratične procese
Stroški	<ul style="list-style-type: none"> - denarni stroški: šolnina, življenjski stroški (nastanitev, prevoz, knjige ipd.) - izgubljeni zaslužki (posredni stroški) 	<ul style="list-style-type: none"> - stroški za izobraževalne ustanove in državni aparat za terciarno izobraževanje - finančna pomoč študentom - izgubljeni nacionalni output (posredni stroški)

Vir: Bevc idr. 2008, str. 70, Tabela 2.1, povzeto po Vossensteyn 2004, str. 41, Tabela 1.

5.1.2 Modeli financiranja visokega šolstva

Različni avtorji opredeljujejo načine financiranja z različnimi imeni. Ti se v grobem delijo na tri modele. Na model, po katerem država plačuje v celoti stroške izobraževanja, na model, kjer celotne stroške izobraževanja nosi posameznik, in kombiniran model, kjer si stroške delijo vsi udeleženci izobraževanja – študent, država in druge skupine.

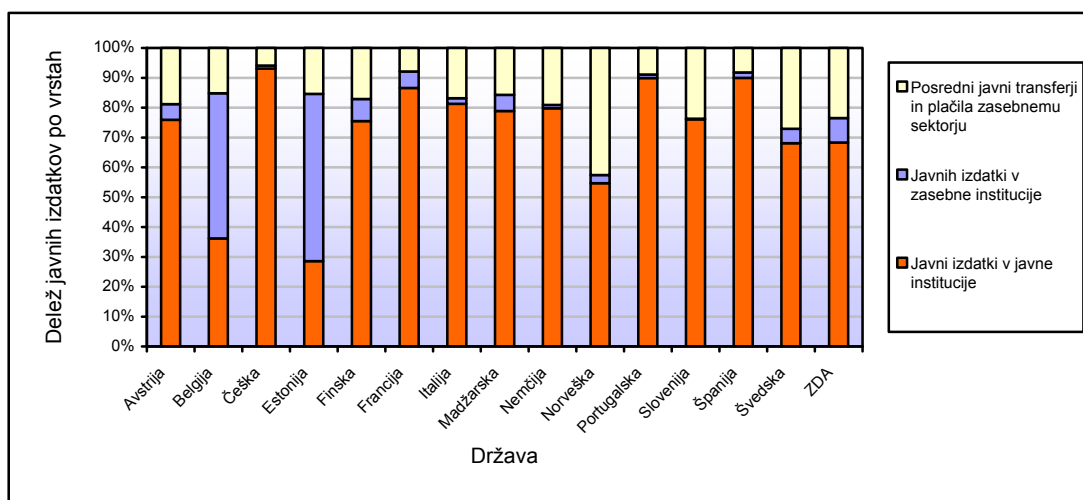
Z modelom financiranja obravnavamo naslednje:

1. vire financiranja (vrsta in struktura),

2. subjekte (primarne in sekundarne), ki iz različnih virov zagotavljajo sredstva končnim porabnikom (izobraževalne ustanove),
3. tokove finančnih sredstev namenjenim končnim porabnikom (vrsta in struktura).

Možna je tudi ožja opredelitev sistema financiranja izobraževanja (Bevc 1999, 143), pri katerem se postavljajo tri osnovne zahteve: zadostnost sredstev, učinkovitost v uporabi sredstev in pravičnost razdelitve sredstev. Vprašanja vseh navedenih zahtev so bila v preteklosti osredotočena le na javne vire sredstev za izobraževanje, v današnjem času pa se nanašajo prav na vse vire sredstev za izobraževanje, hkrati pa se ti kriteriji nanašajo na obe področji financiranja izobraževanja: na financiranje izobraževalnih ustanov in finančno pomoč študentom.

Slika 5.1: Struktura javnih izdatkov za izobraževanje po namenu v letu 2005 v izbranih evropskih državah in ZDA.

Vir: Tabela B4.2, Education at a Glance 2008.

Mramor (2001, 275–276) je z vidika plačnika storitev poimenoval dva skrajna splošna modela in nek srednji splošni model financiranja visokega šolstva v razvitih državah:

1. **model države blagostanja** predvideva, da so vsi stroški študija (šolnina in ostali življenjski stroški) financirani iz javnih sredstev in je tako študij vsem dostopen;

2. **strogo tržni model** predpostavlja, da je visokošolsko izobraževanje storitev, ki jo mora vsak koristnik plačati v višini dejansko nastalih stroškov;
3. **anglo-saksonski model** deli koristi pridobljenega znanja na koristi, ki pripadajo celotni družbi neke države, in koristi, ki jih ima imetnik znanja. Po tem ključu se delijo tudi stroški izobraževanja med državo in posameznikom.

Načini financiranja se z vidika plačnika med državami razlikujejo glede na značilnosti (zgodovinske, politične, kulturne ipd.) posamezne države. V skandinavskih državah se pojavlja predvsem prvi model, medtem ko posamezne azijske države uporabljajo drug model. Tretji model se je uveljavil v ZDA, Veliki Britaniji, Avstraliji in Novi Zelandiji, države na prehodu iščejo ravnotežje med družbeno sprejemljivim (navajenim na brezplačno šolstvo) in vzdržnim za javne finance.

Barr (2003, 4–11) se je omejil na opis treh modelov financiranja, ki naj bi bili ustrezni za financiranje britanskega visokošolskega sistema:

1. izključno javno financiranje visokošolskega izobraževanja privede do primanjkljaja prihodkov. Ko je bilo visokošolsko izobraževanje še privilegij članov premožnejših družin in zanimanje ni preseglo ponudbe, je bilo ohranjanje visoke kakovosti v izobraževalnem sistemu lahko dosegljivo. Z množičnostjo visokega šolstva so prihodki izobraževalnih ustanov ostali bolj ali manj na enaki ravni, študentje pa so bili deležni manj kakovostne storitve. Barr meni, če visokošolsko izobraževanje financira izključno država, to omejuje pravično dostopnost do izobraževanja, saj bogatejši študenti izrivajo revnejše. To utemelji z dejstvom, da javno financiranje visokošolskega sistema vodi v prerazporejanje dohodka od revnih k bogatim;

2. javno financiranje in plačilo šolnine vnaprej. Barr ugotavlja, da je učinkoviteje, če se posameznik lahko odloči o načinu plačila, in neučinkovito, če se študenta prisili v plačilo znatnega dela stroškov vnaprej. Po mnenju avtorja so študenti ob vpisu študija običajno brez svojih sredstev in so tako odvisni od pomoči staršev. Za študenta šolnina in ostali nastali stroški na začetku študija pomenijo veliko obremenitev. Prav to finančno breme študente iz revnejšega družbenega sloja odvrne od študija;

3. javno financiranje in odlog plačila šolnine. Če je visokošolsko izobraževanje osnovna človekova pravica, še ne pomeni, da mora biti zato brezplačno, zato Barr meni, da naj izobraževanje na tej ravni ne bo popolnoma brezplačno, ampak naj bo brezplačno le v času izobraževanja. Njegove stroške izobraževanje bi odplačeval po zaključenem študiju.

Glede na finančne tokove v izobraževalnih ustanovah lahko financiranje izobraževalnih ustanov (ti so značilni predvsem v visokem izobraževanju) razvrstimo v naslednje tri različne modele, ki kažejo premik od enega k več virom dohodka (Bevc 1999, 160):

- *model dominantnosti države*, kjer gre za tradicionalen odnos med državo in sistemom izobraževanja in je značilen za manj in srednje razvite države; javne visokošolske ustanove dobijo vsa sredstva od države, ki subvencionira tudi življenjske stroške študentov;
- *model pokrivanja stroškov – stroške pokriva šolajoči se*, kjer imajo visokošolske ustanove dvojno vlogo; na eni strani so storitvene ustanove (zadovoljujejo potrebe širše družbe, zato naj za njihove storitve ne bi bilo plačila), na drugi strani pa so komercialne ustanove, saj ponujajo storitve posameznikom (zanje naj bi bilo plačilo upravičeno); praviloma povrneta stroške izobraževalni ustanovi študent in država;
- *model več virov dohodkov – diverzifikacija dohodka*, kjer lahko visokošolske ustanove dobijo dohodek tudi iz novejših netradicionalnih virov: poklicno usmerjeni izobraževalni tečaji, iz raziskav za industrijo, svetovalne storitve, darila diplomantov in gospodarstva; industrija oziroma gospodarstvo lahko k financiranju visokošolskih ustanov prispevata posredno ali neposredno.

V večini sistemov visokošolskega izobraževanja ima pri financiranju visokošolskih ustanov še vedno prevladujočo vlogo država. Vedno bolj pa je moč opaziti premik proti tretjemu modelu, saj so prisotne težnje k večji uveljavitvi tržnega pristopa. Državno financiranje visokošolskih ustanov zajema dva dela: splošno subvencijo za temeljno dejavnost (obsega financiranje poučevanja in pogosto tudi del raziskovanja) ter posebne subvencije za različne namene (za raziskave, inovacije itn.). Dodatni viri dohodka izobraževalnih ustanov so v glavnem vsa nedržavna sredstva v strukturi dohodka teh ustanov, ki niso sestavni del njihovih rednih

sredstev. Nedržavni vir dohodka so: šolnine in vpisnine, posebna sredstva za raziskav, izobraževanje in svetovanje za gospodarstvo in od prodaje raziskovalnih dosežkov, darila in prostovoljni prispevki, ustvarjanje dohodka s premoženjem ter mednarodni viri. Predvidoma bo v večini dežel država tudi v prihodnje ostala glavni vir dohodkov visokošolskih ustanov, toda reforme sistemov financiranja bodo zahtevale povečanje avtonomije ustanov, hkrati pa povečanje njihove odgovornosti do skupnosti (Bevc 1999, 160–170).

Johnstone (2003, 2–3) zagovarja, da je najbolj pošten način financiranja visokošolskega izobraževanja po načelu »cost-sharing«, torej delitev stroškov. V sistemu delitve stroškov financiranja sodelujejo štiri glavne stranke:

- vlada (večina ekonomistov v tržnih gospodarstvih poudarja, da vir javnih prihodkov ni od vlade, ampak od davkoplačevalcev, ki večina plačuje davke državi posredno ali neposredno);
- starši (ti plačujejo del šolnin in/ali življenjske stroške. Starši krijejo stroške delno iz svojih tekočih prihodkov, delno iz prihrankov ali celo vzamejo posojilo);
- študenti (del dohodkov, namenjenih študiju, lahko študent zasluži z delom med počitnicami ali pa vzame posojilo z načeloma nizko obrestno mero in ga bo vrnil po zaključku študija);
- posamezniki ali institucionalni donatorji (ti lahko denarno pomagajo univerzam za izboljšanje njihove kakovosti ali študentom posameznikom s štipendijami ali plačilom šolnine. Tako si donatorji pridobivajo bodoče sodelavce, ki se po končanem študiju zaposlijo v njihovem podjetju).

Univerze današnjega časa se srečujejo tudi z raznolikostjo svojih aktivnosti, s katerimi se odzivajo na potrebe zunanjega okolja – države, gospodarstva in študentov. Na ta način postajajo univerze manj odvisne od financiranja iz državnih virov, vendar se morajo pri tem obnašati podjetno, kar pa od relativno (z organizacijskega vidika) okorne institucije zahteva precejšnje spremembe v vzorcih obnašanja na ravni celotne institucije in na ravni njenih sestavnih delov (oddelkov oziroma fakultet), akademskega osebja in administracije. Visokošolske inštitucije bodo morale v prihodnosti razviti ustrezne mehanizme za zaračunavanje svojih storitev zainteresirani javnosti in hkrati za trženje svojih storitev (Vilfan 2007, 23).

V nadaljevanju bom predstavila stopnje razvoja strategije določanja cen in razumnega vodenja univerz pri soočanju s sodobnimi izzivi na področju financiranja visokošolskega izobraževanja, ki so jih predlagali Clements, Blackshaw in Breakwell (2002, 4–37).

Na prvi stopnji so opisana strateška vprašanja, ki jih je treba obravnavati. Na tej stopnji politike določanja cen naj bi se institucije na posameznih področjih svojega delovanja ravnale skladno z naslednjimi priporočili:

1. določanje cen, trženje in strateško planiranje (vse institucije pripravljajo strateške načrte, ki odražajo cilje organizacije in predstavljajo zaporedje ločenih, a povezanih informacij o delovanju same organizacije. Gre za piramidno obliko, kjer se na vrhu nahaja cilj, pod njim pa so razporejeni operativni cilji za njegovo doseganje. Ob operativnih cilj morajo biti v podrejeni plasti strukture navedene tudi cenovne in tržne strategije, ki posredujejo med cilji in usklajenimi dejavnostmi na nižjih ravneh);
2. izvajanje cenovne strategije (za izvedbo ustrezne cenovne strategije mora institucija najprej v svojem strateškem načrtu določiti cilje na posameznih področjih delovanja, tako da razvije strategijo in pripraviti dokumentacijo. Šele nato lahko razvije časovni načrt za izvajanje, določi potrebne vire, razvije operativne načrte za podporo strategije, pridobi odobritev vodstva in drugih ustreznih odborov, razširja strategije, npr. dokumentacijo in usposabljanje v programih ter spremeni kulturo);
3. poslovno načrtovanje (poslovno načrtovanje je podrobna ocena projekta, zato mora poslovni načrt določati jasno opredelitev projekta, zagotoviti vrednotenje stroškov in koristi, ugotovitve in ocene tveganj, zagotoviti podrobne finančne in nefinančne analize, vsebovati opis upravljalvske strukture projekta ter strokovno znanje in izkušnje, ki so na voljo, in predviden načrt dela);
4. upravljanje s tveganji in analiza tveganja (upravljanje s tveganji pomeni spremljanje in vrednotenje dejavnosti, da bi zagotovili večjo možnost, da bodo strateški cilji doseženi, in zmanjšali možnost, da bi zamudili dobre poslovne priložnosti. Tveganja je potrebno opredeliti, meriti, načrtovati za spremljanje in o njih poročati. Prikaz tveganja je nujno potreben. Če se namreč neko tveganje dejansko dogodi, se lahko ustrezno odzovemo na nastalo situacijo in to ne la na ravni določenega področja, ampak na ravni institucije kot celote);

5. tržna analiza (s tržno analizo ugotavljamo potrebe, želje in stališča strank. Tržna analiza na primeru visokošolskih institucij sicer deluje precej protislovno, vendar je na začetku načrtovanja nove aktivnosti nujno potrebna. To najlažje ponazorimo z naslednjim primerom: visokošolski zavod se odloči za izvedbo izobraževanja na nekem ožjem področju; v tem primeru je s tržno analizo nujno potrebno ugotoviti povpraševanje po udeležbi na tovrstnem izobraževanju, preveriti, ali že obstaja kakšen podoben program, preučiti, kakšne so možnosti za izvedbo programa, izračunati, kakšno ceno lahko postavimo ipd.).

Druga stopnja politike določanja cen storitev visokošolskih institucij obsega naslednja operativna in tehnična področja:

1. cene proizvodov in storitev (gospodarske in druge dejavnosti, ki ustvarjajo prihodek, lahko zahtevajo različne strategije. Določanje cen je vsakokrat odvisno od različnih dejavnikov, zato tržniki definirajo različne strategije postavljanja cen. Načeloma naj bi visokošolske institucije postavile takšne cene svojih storitev, ki pokrivajo dejanske stroške in ustvarjajo presežek, ki ga trg še lahko prenese. Nekaterih stroškov ni enostavno določiti, zato morajo institucije pri tem upoštevati, da so dejavnosti med seboj navzkrižno subvencionirane in je nekatere stroške storitev možno zmanjšati in da je možno spremeniti naravo storitve ali pa storitev celo prekiniti);
2. pogajanja in pogodbe (pogajanja o sporazumih in pogodbah so pomemben dejavnik pri obvladovanju visokošolske institucije, od raziskovalnih pogodb do pogodb za naročila storitev. Na vseh teh področjih se povečuje potreba po bolj profesionalnem pristopu na obeh straneh in vztrajanju pri jasnejših pogojih poslovanja, zlasti z opredelitvijo odgovornosti za neizpolnjevanje pogodbenih določil. Pri sklepanju pogodb gre pogosto za sklepanje pogodb o specifičnih aktivnostih, predvsem pa je potrebno najti primerno razmerje med višino plačila in usposobljenostjo učiteljev);
3. intelektualna lastnina in prenos znanja (intelektualna lastnina je v zadnjem času priznana kot eno izmed največjih visokošolskih premoženj in ki lahko ustvari znatne koristi. Pogajanja o sporazumih in pogodbah so pomemben dejavnik pri obvladovanju visokošolske institucije, od raziskovalnih pogodb do pogodb za naročila storitev. Najboljši primeri izkoriščanja intelektualne lastnine so podjetja, ustanovljena za trženje izumov v znanosti. Intelektualna lastnina

lahko izvira iz katerekoli akademske dejavnosti in se ne omejuje le na izume v laboratoriju, ki jih lahko najdete tudi v knjigah, predavanjih, modelih ter znanju in izkušnjami);

4. nefinančna cenitev (dejavnosti, ki jih izvajajo posamezne visokošolske institucije ni možno vedno ovrednotiti v denarnem smislu, zato morajo študenti pri ocenjevanju vrednosti storitve upoštevati tudi dosežene ocene, kakovost izvedbe predavanj, izkušnje, ki jih pridobijo med študijem ipd.);
5. obdavčitev (to je zelo zapleteno področje in najboljše visokošolske institucije, ki pokrivajo širok spekter dejavnosti že zaposlujejo davčne strokovnjake, bodisi interno ali pa si zagotovijo zunanje svetovalce, da jim svetujejo. Že vključitev ali izključitev DDV lahko pomembno prispeva k načrtovani rentabilnosti);
6. podpiranje strategije (strategijo določanja cen in stroškov posamezne institucije bi bilo treba podpreti z zagotavljanjem njene integracije in skladnosti z drugimi vidiki visokošolskih nalog in strategij, kot so notranja upravljavska kultura, strategija za človeške vire, spodbude in nagrade, dodeljevanje sredstev in druge podobne finančne politike, pooblastila in dovoljenje za omejitve odgovornosti, struktura in razne politike v zvezi z zmožnostjo obdržati presežke in posledično vlaganje v nove pobude. Za izdelavo odločitev glede cen pa je ključen tudi učinkovit informacijski sistem);
7. spremljanje in pregled doseženega (strategija določanja mora vključevati popolni pregled po končanem izvajanju, opravljenem morda kar na letni osnovi. O ugotovitvah pregleda bi bilo treba poročati vodstvu in upravnemu odboru ter rezultate preveriti, ali se ujemajo z želenimi strateškimi ukrepi, ki jih je določila institucija. Pri tem morajo upoštevati, kaj je institucija dejansko dosegla, kakšne težave so se pojavile pri doseganju načrtov, kakšne spremembe so bile povzročene na trgu in kaj so se naučili iz svojih napak ter lahko v bodoče spremenijo pri oblikovanju cen).

5.2 Šolnine

Zgaga (2004, 143) ugotavlja da je prav širina dostopa do visokega šolstva v zadnjih desetletjih postala osrednje vprašanje visokošolskih politik. Stalno večanje števila študentov bo pripeljalo do nujne spremembe študijskih struktur na eni strani, na drugi strani pa večanje števila študentov vpliva poleg ostalih zahtev tudi

na zahteve po vzpostavitvi ali povečanju osebne odgovornosti, največkrat v obliki šolnin.

Bevc (1999, 197) je opredelila šolnino kot denarno plačilo šolajočega se, namenjeno za pokritje stroškov v zvezi z njim izobraževalni ustanovi. Šolnino plačajo šolajoči se sami ali iz svojih tekočih dohodkov ali iz posojila ali štipendije, lahko pa jo plačajo njihovi starši, širša družina, delodajalec ali država oziroma davkoplačevalci.

Šolnina je sredstvo cenovne politike na področju izobraževanja (Jimenez 1987, Mingat in Tan 1988 v Bevc in drugi 2008, 14), ki ima lahko vrsto neugodnih učinkov. To se lahko zgodi, če je šolnina neustrezna oziroma šolnine ni (znaša 0 evrov in stroške poučevanja v celoti krijejo davkoplačevalci) ali je nizka, zlasti neugodna struktura outputov in inputov (glavni input so študenti) ter omejen dostop do visokega izobraževanja. Šolnina je dejansko cena za izobraževalno storitev in jo je potrebno primerjati s stroški izobraževalne ustanove za poučevanje na študenta in s celotnimi individualnimi stroški visokega izobraževanja. Ti zajemajo šolnino in življenjske stroške študenta, ki se krijejo iz različnih virov. Rednim študentom davkoplačevalci pokrivajo celotne stroške poučevanja in še velik del njihovih, s študijem povezanih stroškov preko sistema državne finančne pomoči. V primeru izrednih študentov je situacija popolnoma drugačna, saj sami (ali s pomočjo staršev ali podjetja) krijejo celotne stroške poučevanja in tudi skoraj vse ostale stroške. Avtorica zato domneva, da veljavni sistem financiranja dodiplomskega študija v javnih ustanova iz javnih sredstev v Sloveniji ni pravičen (Bevc 2003, 97).

Šolnina je ena izmed vrst neproračunskih virov za financiranje dejavnosti visokega šolstva poleg prihodkov iz raziskovalnih projektov in drugih virov za spodbujanje raziskovalne dejavnosti, donacij, sponzorskih sredstev, najemnin in skladov (Bevc 2003, 92). So pogosto glavni vir dohodka zasebnih izobraževalnih ustanov, a ne edini, saj po navadi prejemajo tudi državna sredstva. Vpeljava šolnin oziroma njihovo povečanje ima več prednosti kot slabosti ob predpostavki, da bistveno ne omejuje dostopnosti do terciarnega izobraževanja.

5.2.1 *Razlogi za in proti*

Razlogi za vpeljavo šolnin so podobni že navedenim razlogom za povečanje zasebnega financiranja visokega šolstva. Vpeljava šolnin naj bi pozitivno vplivala na kakovost in prilagajanje izobraževalnih institucij tržnim zakonitostim, saj bi se te v primeru šolnin trudile zagotoviti čim boljše storitev za dano ceno, na njihovo medsebojno konkurenčnost ter na odgovornejši pristop študentov k študiju, saj naj bi se ti bolj zavedali vrednosti študija, ker bi tudi sami prispevali v določenem obsegu pri plačilu šolnine (Bevc 1999, 147–154, 197–203).

Nasprotniki šolnin kot glavni argument za ohranitev javnega financiranja zastopajo stališče, da je izobraževanje javna dobrina in zato javna odgovornost. Poleg tega navajajo prepričanje, da bi moral biti dostop do študija vsem zainteresiranim študentom v primeru javnega financiranja visokega šolstva omogočen pod enakimi pogoji in možnostmi. Poleg tega zagovorniki šolnin poudarjajo ekonomske in neekonomske koristi, ki jih ima posameznik zaradi pridobljene izobrazbe. Zanimivo pa je razlaga ekonomskih strokovnjakov, ki dokazujejo in so to podkrepili tudi s konkretnimi izračuni, da je sistem javnega financiranja visokega šolstva manj pravičen kot sistem zasebnega financiranja v obliki šolnin ob pogoju sočasnega zagotavljanja različnih finančnih pomoči za posameznike iz najrevnejših slojev prebivalstva.

Šolnine naj bi zagotavljal tudi večjo učinkovitost izobraževalnih institucij. S tem bi se morali načeloma strinjati tako zagovorniki kot tudi nasprotniki šolnin, a slednji na podlagi konkretnih primerov dokazujejo nasprotno. Kar se kaže tudi v Sloveniji v primeru izrednega študija, kjer učinkovitost še zdaleč ne dosega stopnje učinkovitosti rednega študija (na kar vpliva tudi izpolnjevanje vpisnih pogojev, potrebnih za posamezno obliko študija oziroma ali so se študenti uspeli vpisati na redni študij z doseženimi točkami uspeha v srednji šoli ali ne).

Ena izmed temeljnih slabosti sedanjega sistema je nezadovoljevanje potreb po kvalitetnem študiju. Vodopivec v nadaljevanju (2003, 40) ugotavlja, da je v obstoječem sistemu celo prisotno nižanje standardov za izredne študente, saj jih

fakultete nočejo izgubiti, ker jim prinašajo denar. Zaradi tega se fakultete zavzemajo za plačljivost izrednega študija (ne pa rednega) in hkrati za manjšanje vpisne kvote rednih študentov.

Eden izmed argumentov za vpeljavo šolnin je tudi povečanje sredstev, namenjenih visokošolskim institucijam. Ob omejenih državnih sredstvih in njihovem krčenju so zasebne oblike financiranja izobraževanja oziroma šolnine pogosto edini način za povečanje sredstev izobraževalnih ustanov, ki lahko preprečijo padec kakovosti. Če izhajamo iz tega, da je znanje dobrina, ki prinaša posamezniku konkretne koristi, bi ta moral biti tudi sam pripravljen investirati določena sredstva v izobraževanje. Ne nazadnje pa bi vpeljava šolnin pozitivno vplivala tudi na vlogo in moč študentov znotraj posameznih visokošolskih institucij. V tradicionalnem sistemu javnega financiranja visokega šolstva so si študenti sicer zagotovili določeno možnost soodločanja pri delu in razvoju posameznih visokošolskih institucij, vendar gre pogosto za simbolične geste, ki so brez pravega vidnega učinka. Študentsko sofinanciranje visokošolskih institucij bi bistveno povečalo njihov vpliv na razvoj te institucije ter na upravljanje posameznega visokošolskega zavoda.

Pri tem je potrebno dodati, da lahko uvedba šolnin postane »svojevrsten bumerang« za visokošolske zavode, saj bi bili študenti zagotovo bolj natančni pri spremljanju porabe (svojih) sredstev, kot pa to zdaj počne država v imenu davkoplačevalcev (Kontler - Salamon 2003).

Z vidika študenta posameznika bi šolnina nedvomno imela pozitiven učinek na njegov odnos do študija, saj bi si zaradi neposredne investicije v izobraževanje močnejše prizadeval za čimprejšnje dokončanje študija, s čimer bi se skrajšal povprečni čas študija in vpisovali bi se le tisti, ki resnično nameravajo študirati (Bevc 1999, 93). Šolnina pa ni edini vzvod za doseg tega učinka, saj bi verjetno do podobnega učinka prišli, če bi omejili število let študija in uvedli finančna kaznovanja pavziranja ali ponavljanj. V gradivu vladnega sveta za konkurenčnost, ki se je sestal v septembru 2008 (Salamon - Kontler 2008), je bilo izpostavljeno, da je v Sloveniji povprečni čas študija predolg in je prisoten velik študijski osip. Vzrok za to gre po mnenju strokovnjakov pripisati predvsem brezplačnemu študiju in

socialnim ugodnostim študentov, ki študija zato ne jemljejo dovolj resno, ampak z urejenim zdravstvenim zavarovanjem čakajo na službo in se delno preživljajo s študentskim delom. Bevc (2007, 5) navaja, da vpeljava šolnin za redni študij ni upravičena brez sočasne prilagoditve sistema državne pomoči študentom. K temu sodi dobro pripravljeni program študentskih posojil, ki naj bi bila namenjena za pokrivanje šolnine in tudi drugih stroškov študentov v zvezi s študijem. To pa bi hkrati odpravilo potrebo po pretiranem delu ob študiju, ki praviloma študij podaljšuje.

Tudi Polanec (2006) v svojem članku trdi, da šolnine revnih študentov nikakor ne odvrčajo od študija. Na primerih različnih držav zagovarja uvedbo šolnin. Tako se v Koreji z javnimi sredstvi financira le 15 % vseh izdatkov visokošolskih institucij, preostanek pa morajo zbrati gospodinjstva sama ali ob pomoči donatorjev. Koreja ima najvišji delež zasebnih sredstev v šolstvu, a kljub temu namenja za izobraževanje največ na svetu, in sicer 8,2 % BDP (Polanec, povzeto po OECD Education at a Glance 2004). Kljub visokim šolninam se je delež visokošolskih diplomantov v dvajsetih letih povzpел s 13 % na 40 %. Tudi v posameznih evropskih državah se po uvedbi šolnine delež vpisanih študentov ni zniževal, ampak se je celo povečeval. V Avstraliji, kjer imajo že dalj časa šolnine, so ugotovili, da se ni zmanjšal delež vpisanih študentov iz revnih družin. Najvišje šolnine imajo v ZDA, a imajo delež diplomantov visokošolskih institucij med največjimi na svetu.

Vodopivec (2003a, 82) je na kratko povzel naslednje argumente v korist uvedbe šolnin:

- spodbujanje racionalne izrabe časa in kapacitet (študirajo naj tisti, ki imajo resen namen in naj doštudirajo v čim krajšem času, saj v Sloveniji uspešno konča študij le približno polovica študentov),
- spodbujanje kvalitete študija (študenti bi z soudeležbo pri pokrivanju stroškov zahtevali kvalitetne storitve),
- povečanje mest za redne študente (izključno javno financiranje dejansko omejuje dostop študentov do šolanja),
- pravičnost financiranja visokošolskega izobraževanja (prisotna je diskriminacija rednih in izrednih študentov, saj brezplačnost rednega študija

- prerazdeljuje dohodek v korist premožnejših in povečuje družbeno neenakost, glede na dejstvo, da je v Sloveniji že skoraj tretjina izrednih študentov, redni študentje pa prihajajo predvsem iz bogatih družin),
- velika zasebna korist od visokošolskega izobraževanja (t.i. eksterni učinki izobraževanja so povezani predvsem z osnovnim in srednjim, manj pa z visokošolskim izobraževanjem).

Nasprotniki šolnin poleg zagovarjanja visokega šolstva in izobraževanja kot javne dobrine in javne odgovornosti opozarjajo na nevarnost socialnega razslojevanja in neenako dostopnost do študija za posameznika iz socialno šibkejšega okolja. Pri nasprotovanju so predvsem v ospredju študentske organizacije (Bevc 2003, 93) in to je bil tudi glavni argument na protestu v Nemčiji pred štirimi leti. Nemški študenti so protestirali proti odpravljanju brezplačnega šolanja na nemških univerzah, ker naj bi po uvedbi obvezne šolnine nastalo veliko razslojevanje, saj bi si študij lahko privoščili zgolj premožnejši. Do protesta je prišlo po razveljavitvi tri leta starega zveznega zakona, s katerim so bile šolnine prepovedane in je po mnenju ustavnih sodnikov zvezna oblast s prepovedjo posegla v pravico dežel, da vodijo lastno izobraževalno politiko (Delo 2005).

Ob do sedaj navedenih dejstvih ugotovimo, da uvedba šolnin dejansko odpira vrsto nevarnosti za socialno šibkejše posameznike, še posebej če uvedba šolnin ni povezana s celovito reformo visokega šolstva vključno s štipendijskimi in drugimi oblikami za preprečevanje omejevanja dostopa do študija zaradi ekonomsko šibkega stanja posameznega študenta ali družine, iz katere prihaja.

Za študente bi uvedba šolnin pomenila sankcioniranje njihovih študijskih prizadevanj, verjetno pa bi še bolj prizadela učitelje. Študenti bi z uvedbo šolnin pridobili odločilno glasovalno pravico in bi s tem vplivali na poslovanje univerze, ko bi se ta morala izpostaviti pravilom trga in bi posledično konkurenčni boj vplival tudi na razvoj njihove kakovosti (Bevc 2003, 93).

Kar zadeva nadzor nad porabo denarja, nasprotniki šolnin trdijo, da uvedba šolnin sama po sebi ne more imeti pozitivnih učinkov in ne rešuje nadzora nad porabo

denarja v visokošolskem prostoru in tudi ne zagotavlja učinkovite porabe sredstev zbranih s šolnino in v skladu z namenom, za katerega so bila zbrana.

Raziskava Evroštudent SI 2007 je pokazala ugoden finančni položaj slovenskih študentov v primerjavi z njihovimi vrstniki v 21 drugih evropskih državah, saj je ta boljši zgolj v 3 državah. To je pogojeno med drugim tudi z zelo velikim deležem študentov, ki delajo med študijem, kar vpliva na visok delež dohodka iz plačanega dela. Ta je najvišji med vsemi državami vključenimi v raziskavi. V povprečju relativno ugoden ekonomski položaj študentov v Sloveniji je gotovo povezan tudi s številnimi oblikami posredne pomoči države, s katerimi je Slovenija radodarnejša kot večina evropskih držav (Bevc 2007, 3).

5.2.2 *Šolnine v Sloveniji*

Kot je bilo že napisano v poglavju 3.2 šolnine in druge prispevke za študij natančneje določa 77. člen leta 1993 sprejetega zakona, ki določa, da »državljanom Republike Slovenije šolnine ni mogoče predpisati za izobraževanje v okviru dodiplomskih študijskih programov z javno veljavnostjo, ki se izvajajo kot javna služba, razen če njihovo izvajanje presega z nacionalnim programom visokega šolstva določene standarde«. S tem je bila postavljena osnova za brezplačen visokošolski dodiplomski redni študij, ne pa tudi za ostale oblike študija.

Do sedaj je država financirala celotne stroške poučevanja na študenta vsem rednim študentom dodiplomskega študija na starih programih in še del stroškov poučevanja omejenemu številu študentov na podiplomskem študiju. V Sloveniji se plačuje šolnino za izredni študij na dodiplomskem in podiplomskem študiju. V Priloga A je izveček cenika, v katerem so navedene šolnine za študij na izrednem in podiplomskem študiju po posameznih članicah Univerze v Ljubljani.

Medtem ko na izrednem dodiplomskem študiju v javnih ustanovah študentje plačujejo šolnino v celoti, je bilo že v študijskem letu 1998/99 vpeljano sofinanciranje podiplomskega študija. MVZT vsako leto sprejme sklep o izbiri

visokošolskih zavodov, ki izpolnjujejo pogoje za sofinanciranje podiplomskega študija. V študijskem letu 2008/09 se šolnina na (starih) podiplomskih študijskih programih sofinancira za študente 1. in 2. letnika do 60-odstotno, za študente 3. in 4. letnika pa do 80-odstotno. Delež sofinanciranja se računa od normirane šolnine za posamezni letnik študija, ki jo določa Sklep o sofinanciranju podiplomskega študija in je lahko največ 1.961,28 EUR. Za študente 1. in 2. letnika na študijskih programih tretje stopnje v študijskem letu 2008/09 se šolnina sofinancira do 60-odstotno. Delež sofinanciranja se računa od normirane šolnine za posamezni letnik študija, ki jo določa razpis in je lahko največ 2.505,00 EUR (MVZT 2008).

Spremenjen sistem študijskih programov v skladu z bolonjsko deklaracijo je predvidel financiranje celotnih stroškov poučevanja na rednem dodiplomskem študiju – vsa tri leta skrajšane prve stopnje ter prvo leto druge stopnje bolonjskih programov. Prav ta uvedba šolnin v povezavi z bolonjsko reformo je v visokošolskem prostoru dvignila veliko prahu. Na koncu je bil sprejeta novela zakona ZVis-E, ki predvideva sredstva za študijsko dejavnost za prvo in drugo stopnjo v državnem proračunu v okviru skupnih sredstvih za univerzo ali samostojni visokošolski zavod. Tako je financiranje zagotovljeno iz državnega proračuna za vseh pet let študija, brez dodatnih kriterijev pa stanje na področju izrednega študija ostaja zaenkrat nespremenjeno.

Pri tem je potrebno izpostaviti, da uvedba šolnin ne pomeni nujno velikih premikov na področju dostopnosti študija, kajti šolnina je samo eden izmed stroškov poleg drugih denarnih stroškov šolajočega se. Pri ugotavljanju dostopnosti študija je potrebno primerjati vse denarne stroške kot izdatek šolajočega se s prihodki, ki jih ima šolajoči se iz različnih virov (davčne olajšave, otroški dodatki, štipendije, posojila). Iz teh podatkov je mogoče razbrati, da je dostopnost tem večja, čim večji delež denarnih stroškov pokrijejo štipendije in davčne olajšave skupaj in čim večji odstotek šolajočih vse te ugodnosti prejema oziroma koristi (Vossensteyn 1999, 171). Iz tega sledi, da ima šolajoči se na rednem študiju znatno manjše denarne stroške z visokošolskim izobraževanjem, kot če je vpisan na izredni študij in plačuje šolnino.

5.2.3 Vrste finančne pomoči šolajočim se

Enotna standardna klasifikacija različnih oblik šolajočim še ne obstaja. Bevc (1999, 178) na podlagi primerjave različnih obstoječih klasifikacij navaja naslednjo sumarno klasifikacijo možnih oblik finančne pomoči šolajočim se. Ta zajema:

1. neposredne oblike so lahko državne ali nedejavne in so pridobljene brez posredovanja tretje osebe. To so: prispevek staršev, štipendije iz različnih virov (javnih sredstev, gospodarstva, dobrodelnih ustanov oziroma skladov) in z različnimi pogoji za pridobitev in ohranitev, posojila šolajočim se (z ali brez vključenosti države) ter vavčerji;
2. posredne oblike pomoči so državne in pri posredovanju pojavlja nek vmesni člen. To so: subvencionirane storitve šolajočim se (prehrana, prevoz, bivališče, študijski material ipd.), plačilo zdravstvenega in socialnega zavarovanja, davčne olajšave šolajočim se, diplomantom ali staršem za njihove izdatke za izobraževanje šolajočega se, otroški dodatek, subvencionirane zaposlitvene možnosti in subvencionirana šolnina kot instrument neposrednega državnega financiranja izobraževalnih ustanov.

Študenti lahko rešujejo problem v primeru šolnin s pridobivanjem finančne pomoči iz različnih virov, in sicer: države, staršev, izobraževalnih ustanov, podjetij in drugih (dobrodelne ustanove ali posamezniki).

Slovenija sodi v skupino držav, v kateri se študenti obravnavajo kot finančno odvisni od svojih staršev, zato je posledično državna finančna pomoč namenjena študentom in njihovim staršem. Ker pa v Sloveniji ni šolnine za redni študij, je državna finančna pomoč namenjena pokrivanju življenjskih stroškov posameznega študenta in ima poudarek na neposredni pomoči, ki je v celoti sestavljena iz štipendij. Znotraj EU imajo enak sistem le v nekaj državah, v ostalih pa so na razpolago študentska posojila. Tudi v Sloveniji je bil leta 1999 uveden majhen program hipotekarnih državno subvencioniranih posojil, ki pa je bil kmalu ukinjen. Štipendije so v letih 1996–2003 predstavljale najmanj tri četrtine državne finančne pomoči študentom, leta 2006 se je delež štipendij nekoliko zmanjšal, saj je predstavljal 66 % državne pomoči študentom, posredne oblike (teh je veliko) brez otroškega dodatka in davčnih olajšav (ki predstavljata obliko pomoči staršem študentov) pa 34 % (Bevc in drugi 2008, 44–46).

V letih od 1996 do 2003 so štipendije predstavljale najmanj tri četrtine državne finančne pomoči študentom, nato se je ta delež zmanjšal na 66 %. V Sloveniji obstaja več vrst štipendij, in sicer: kadrovske, republiške, Zoisove oz. po letu 2007 »štipendije za izjemne dosežke«, štipendije enotnih regijskih štipendijskih shem in »nagrade za prispevek k trajnostnemu razvoju družbe«. Če je večina študentov štipendistov v 80. letih prejemale kadrovsko štipendijo, sta danes ostali le dve glavni obliki, to so republiške štipendije (za socialno ogrožene) in Zoisove štipendije (štipendije za nadarjene). Po podrobnejših končnih podatkih o štipendistih v Sloveniji za leto 2007, ki jih je objavil SURS v podatkovni bazi SI-STAT, je v študijskem letu 2006/07 prejemale štipendijo 24.606 študentov. Od tega 4.505 kadrovsko, 12.483 republiško, 7.516 Zoisovo ter 102 študenta eno izmed štipendij iz drugih skladov. Iz navedenih podatkov je razvidno, da republiške štipendije predstavljajo več kot polovico vseh podeljenih štipendij. Pri tem pa je potrebno poudariti, da je povpraševanje po slednjih še veliko večje od dejansko podeljenih. Povprečna študentska štipendija je v študijskem letu 2006/07 znašala 201 evro, kar je predstavljalo približno 24 % povprečne neto plače v Sloveniji za leto 2007.

Zaradi zmanjševanja obsega kadrovskega štipendiranja želi vlada spodbuditi to obliko štipendiranja s »spodbudami za izobraževanje«, kjer gre za sofinanciranje kadrovskega štipendiranja, ki jih podeljujejo delodajalci, nosilci regijskih štipendijskih shem in občine. Relativni obseg sredstev za štipendije glede na BDP je bil v prvi polovici tega desetletja konstanten pri 0,16 % BDP, v letu 2006 pa se je zmanjšal na 0,15 % BDP (Bevc in drugi 2008, 44–56).

Pred leti so na IER na podlagi avstralskega modela zasebnega financiranja ocenili ekonomsko sposobnost staršev in študentov v Sloveniji pri vpeljavi šolnine v višini 10–30 % stroškov poučevanja ter študentskih posojil za plačilo šolnine, ki jih podpisava država. V Avstraliji znaša šolnina 20 % stroškov poučevanja, ob takojšnjem plačilu se jim prizna 25 % popust, ostali odplačajo iz posojila. Ta model zasebnega financiranja je zagovarjala tudi vlada. Glavni rezultat te ocene je pokazal, da je vpeljava omenjene šolnine v Sloveniji ekonomsko izvedljiva, saj bi plačilo take šolnine le pri najrevnejših gospodinjstvih predstavljalo več kot 10 % letnega dohodka posameznega gospodinjstva. Podatki so bili narejeni na podlagi

izkušenj v svetu za sprejemljiv delež dohodka gospodinjstev za plačilo šolnine, vendar pa bi bile za študente iz teh družin na razpolago štipendije, saj je naloga države, da zagotavlja enakost možnosti izobraževanja. V primeru odplačevanja take šolnine bi jo študenti uspeli kmalu odplačati iz svojih bodočih dohodkov. Izračun je pokazal, da bi jo glede na dovoljeno obremenitev njihovih bodočih zaslužkov za odplačilo posojila za šolnino v višini 3 % odplačali v 5 do 10 letih in v primeru 4 % že v 4 do 8 letih. Šolnina v tem obsegu bi predstavljala 4–13% skupnih denarnih stroškov študenta za njegov študij (Bevc 2007, 3).

Če so v Sloveniji štipendije edina oblika neposredne pomoči študentom, lahko posredne oblike državne finančne pomoči študentom v Sloveniji razdelimo v dve večji skupini, in sicer (Bevc idr. 2008, 56): subvencije za življenjske stroške (prehrana, nastanitev, prevoz) in druge oblike posredne pomoči (zdravstveno zavarovanje in študentov neobdavčen dohodek).

Glavne oblike te oblike pomoči predstavljajo subvencije za prehrano in nastanitev, ki bosta predstavljeni v nadaljevanju.

Na ravni EU obstajata dve glavni obliki subvencioniranja študentske prehrane:

1. subvencije države gostinskim lokalom, ki ponujajo znižane cene prehrane,
2. subvencioniranje prehrane s sredstvi visokošolskih ustanov.

Prva oblika subvencioniranja je značilna za Nemčijo, Grčijo, Italijo, Avstrijo, Portugalsko in Finsko in je dostopna vsem študentom. Drugo obliko imajo v Veliki Britaniji, Belgiji in Španiji, kjer prehrano subvencionirajo visokošolske ustanove iz lastnih sredstev in prejemajo vladno podporo ter je vezana na socialni položaj upravičenca. V Sloveniji subvencioniranje študentske prehrane ni odvisno od socialnega položaja študenta oziroma njegove družine in je do nje upravičen vsak študent, ki ni zaposlen oziroma vpisan v evidenco iskalcev zaposlitev (poleg rednih študentov so upravičeni tudi nekateri izredni) vključno z absolventi in študenti podiplomskega študija. Tako predstavlja delež subvencionirane prehrane v strukturi celotne državne pomoči študentom v letu 2006 17,4 %, kar predstavlja največ med posrednimi oblikami pomoči.

Še ena oblika posredne državne finančne pomoči študentom je subvencioniranje nastanitve v študentskih domovih, ki podobno kot v mnogih državah tudi v Sloveniji obstaja že zelo dolgo. V obdobju 2002–2006 je bilo za to namenjeno

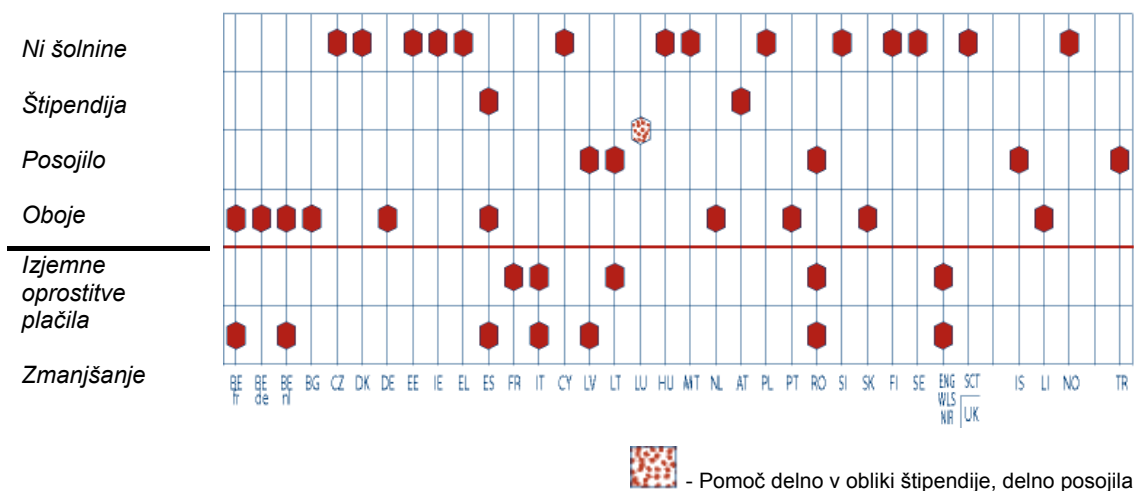
okoli 5 % celotne državne finančne pomoči študentom. Delež rednih študentov v študentskih domovih po Sloveniji se giblje v tekočem desetletju okoli 15 % in je višji od povprečja v drugih državah EU, kjer znaša ta delež 10 %. Kljub povečanju študentskih zmogljivosti pa povpraševanje še vedno precej presega ponudbo (Bevc idr. 2008, 56–63).

Imajo pa študenti v Sloveniji na voljo tudi še druge oblike posredne pomoči. Zakonsko je urejeno, da imajo študenti pravico do vseh zdravstvenih storitev, dokler se redno šolajo in sodijo te pravice v obseg obveznega zdravstvenega zavarovanja vseh zaposlenih, ki ga Zavod za zdravstveno varstvo Slovenije krije v celoti in brez posamičnih doplačil zavarovane osebe do dopolnjenega 26. leta starosti. Obstajajo pa še druge oblike državnih pomoči, ki jih za šolajoče se otroke prejme njihova družina oziroma starši, kot so otroški dodatek in davčne olajšave za otroke. Prva navedena oblika državne pomoči je vezana na ekonomski položaj družine in ga starši lahko prejmejo le za otroke, ki imajo status rednega študenta, a najdlje do njihovega dopolnjenega 26. leta. Pogoji za uveljavljanje druge so ohlapnejši in je možna tudi še po 26. letu starosti. Pri tem je potrebno omeniti še omogočanje študentom, da si svoj življenjski standard izboljšajo z občasnimi zaposlitvami prek študentskega servisa, vendar ta lahko posredno vpliva na možnost pridobitve ali ohranitve štipendije iz javnih sredstev, saj se ta dohodek tudi všteva v izračun dohodka na družinskega člana (Bevc idr. 2008, 60–63).

Kljub temu si študenti po podatkih v raziskavi *Evroštudent SI 2007* finančna sredstva v veliki meri pridobivajo s študentskim delom. Mesečni prihodek študenta, ki vzdržuje lastno gospodinjstvo, je v letu 2006/07 znašal v povprečju 755 evrov in v povprečju je 37 % teh pridobil z delom. Ta ista raziskava je pokazala, da je imel študent v istem študijskem letu povprečno dobrih 500 evrov stroškov mesečno, od tega približno 40 % za nastanitev in prehrano. Življenjski stroški študenta, ki živi v lastnem gospodinjstvu, so višji od povprečja in so v letu 2006/07 znašali povprečno 634 evrov na mesec. Od tega je za nastanitev plačal povprečno 163 evrov, nekaj manj od tega zneska pa še za prehrano.

Kot sem že navedla, obstaja v primeru obstoja šolnin več rešitev v finančni pomoči študentom. Na Sliki 5.2 so prikazane rešitve v finančni pomoči študentom za plačilo šolnine v evropskih državah.

Slika 5.2: Finančna pomoč študentom za plačilo šolnine za redni študij na prvi stopnji terciarnega izobraževanja (ISCED 5) ter druge rešitve v zvezi s šolnino – javne in od države odvisne zasebne ustanove, evropske države 2005/06.

Vir: Eurostat 2007 (Key data on higher education in Europe), str. 106, slika D4.

Kot je razvidno iz zgornje slike, je v več kot ducat evropskih državah dodiplomski študij v celoti ali skoraj v celoti brezplačen. V primeru šolnin se te v največjem primeru pokrivajo iz kombiniranega programa štipendij in posojil, v posameznih državah pa imajo zato predvideno posebno posojilo, v dveh pa posebno štipendijo. Na splošno se v drugih državah študentom dodeli finančna podpora za plačilo vpisnine in stroške šolnine.

5.3 Financiranja visokega šolstva v Sloveniji

5.3.1 Visokošolski prostor v Sloveniji

Trenutno v slovenskem visokošolskem prostoru delujejo štiri univerze in trinajst samostojnih visokošolskih zavodov, ki pridobivajo koncesije za izvajanje javno veljavnih študijskih programov in so deležni tudi proračunskih sredstev. Seznam

vseh trenutno delujočih visokošolskih zavodov je naveden v legendi kratic v Prilogi D. Z ustanavljanjem visokošolskih zavodov se tako na ravni države dosega načrtovana decentralizacija visokošolskega izobraževanja. S tem naj bi bil omogočen enakomernejši razvoj regij, kar je značilen proces tudi v razvitih državah. To je razvidno tudi iz Tabele 5.2, saj se število študentov na univerzah v Ljubljani in Mariboru iz leta v leto zmanjšuje, nasprotno bi lahko trdili za ostali dve univerzi in samostojne visokošolske zavode.

Tabela 5.2: Študenti, vpisani na visokošolski študij, po univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih.

	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
Univerza v Ljubljani	63.118	62.690	62.314	61.210
Univerza v Mariboru	27.408	26.592	25.531	24.221
Univerza na Primorskem	5.392	6.264	6.256	6.344
Univerza v Novi Gorici	-	-	696	749
Samostojni visokošolski zavodi	3.689	5.002	5.316	6.497
SKUPAJ	99.607	100.548	100.113	99.021

Vir: Statistični letopis 2008, št. 6.16.

5.3.2 Sistem financiranja visokega šolstva v Sloveniji

Sistem financiranja izobraževanja vpliva na razvoj izobraževanja neposredno in posredno, v smislu vključenosti prebivalcev v izobraževanje in s tem posledično na izobraženost prebivalstva (Bevc 2003, 96).

Najdražji segment izobraževalnega sistema v vsaki državi je financiranje terciarnega izobraževanja, zato je pomembno upoštevati oba sestavna dela tega sistema financiranje izobraževalnih ustanov ter državno finančno pomoč študentom (neposredno štipendije in posojila ter posredno različne oblike subvencij) (Bevc 2003, 96). Slednje so bile natančneje predstavljene v podpoglavju 5.2.3.

Tabela 5.3 prikazuje stanje na področju financiranja terciarnega izobraževanja v Sloveniji v obdobju od leta 2001 do 2007. Kot je razvidno iz tabele, se povečujejo

stroški na vpisanega študenta; država se na to odziva s povečevanjem javnih izdatkov namenjenih za terciarno izobraževanje.

Tabela 5.3: Financiranje visokega šolstva v Sloveniji v obdobju od leta 2001 do 2007.

Leto	Izdatki za terciarno izobraževanje v mio SIT	Letno povečanje izdatkov za terciarno izobr. v % glede na preteklo leto	Izdatki za visokošolsko izobraževanje v mio SIT	Izdatki za podiplomsko izobraževanje v mio SIT	Izdatki za pomoč šolajočim v mio SIT	Skupaj izdatki v mio SIT	Število vseh vpisanih študentov	Povprečni stroški na vpisanega študenta v SIT	Stopnja rasti stroškov na vpisanega študenta glede na preteklo leto
2001	35.649	-	34.160	627	2.288	37.938	88.100	430.600	-
2002	40.001	12,20	38.384	591	2.802	42.804	87.056	491.700	14,20
2003	43.126	7,80	41.164	820	2.434	45.559	87.205	523.300	6,43
2004	45.768	6,10	44.200	1.649	4.041	49.810	91.229	546.000	4,33
2005	48.696	6,40	47.455	1.240	4.077	52.773	92.204	583.800	6,92
2006	52.786	8,40	51.794	991	3.805	56.591	91.426	619.000	6,03
2007	55.476	5,10	54.537	939	3.531	59.007	89.337	660.500	6,70

Vir: Resolucija o NPVS, str. 30; Proračun RS za leto 2007; SURS; Statistična letopisa 2007 in 2008; lastni izračun.

Problem v slovenskem izobraževalnem sistemu pa je, da država namenja približno enak delež BDP sredstev na študenta v primerjavi s sredstvi na učenca oziroma dijaka, čeprav so potrebe visokošolskih institucij bistveno večje tako z vidika plačevanja učnega osebja kot nabave potrebne raziskovalne opreme in podobnega. Prav zaradi vrste projektov na nižjih ravneh izobraževanja (matura, devetletka) je v Sloveniji financiranje visokega šolstva zaostalo za dejanskimi potrebami. To kaže na odsotnost strateškega razmišljanja o tem, katera raven formalnega izobraževanja je ključna za gospodarsko konkurenčnost Slovenije. Po deležu javnih izdatkov, ki se v Sloveniji namenja za terciarno izobraževanje, smo na približno isti ravni kot pred desetimi leti. Če sodimo po deležu javnih sredstev, ki se jih namenja za visoko šolstvo v BDP, ocenjujemo, da država namenja premalo sredstev za financiranje terciarnega izobraževanja oziroma nujno potrebno bo pridobiti sredstva iz okolja. Glede na sprejeto ReNPVS je cilj skupnega financiranja raziskav in visokega šolstva v višini 2,3 % iz proračuna (1 % raziskave in 1,3 % pedagoški del) in 2,7 % iz okolja (2 % za raziskave in 0,7 % za pedagoški del) kar zneso skupaj 5 % BDP. V resoluciji tudi ugotavljajo, da bi bilo

potrebno za uravnoveženost in uspešnost nacionalnega inovacijskega sistema pedagoškim programom visokega šolstva nameniti sredstva v približni višini dveh tretjin sredstev namenjenih raziskavam in razvoju. Iz Tabele 5.4 je razviden delež javnih izdatkov, ki jih Slovenija namenja za terciarno izobraževanje od leta 1995 do leta 2005. Ugotovimo, da se ta delež v zadnjih 10 letih ni bistveno spreminjal, ampak je bil vsa leta celo nižji od 1,32 % iz leta 1995. Za doseg tega cilja bo potrebno povečati financiranje iz okolja, pri čemer je slednje brez uvedbe šolnin neuresničljivo.

Tabela 5.4: Delež javnih izdatkov za formalno/stopenjsko izobraževanje v BDP v odstotkih in število otrok, dijakov in študentov, po ravneh izobraževanja od leta 1995 do leta 2005.

Leto	Skupaj	Predšolsko izobraževanje (v %)	Število otrok	Osnovnošolsko izobraževanje	Število učencev	Srednješolsko izobraževanje	Število dijakov	Terciarno izobraževanje	Število študentov
1995	5,80	0,55	66.703	2,39	209.334	1,53	99.657	1,32	43.249
1996	5,78	0,51	66.553	2,46	207.032	1,59	102.079	1,22	47.908
1997	5,90	0,45	65.332	2,57	200.437	1,66	104.674	1,20	53.483
1998	5,86	0,48	62.662	2,58	194.883	1,61	104.786	1,18	68.126
1999	5,82	0,46	62.848	2,49	189.564	1,57	103.469	1,30	79.126
2000	5,78	0,46	64.151	2,51	185.034	1,54	102.969	1,27	83.816
2001	5,89	0,57	63.328	2,42	180.874	1,62	100.858	1,28	91.494
2002	5,78	0,57	61.803	2,51	177.755	1,42	100.609	1,27	99.214
2003	5,82	0,54	58.968	2,57	175.743	1,41	98.768	1,30	101.458
2004	5,76	0,48	54.515	2,64	177.083	1,34	100.132	1,31	104.396
2005	5,74	0,47	54.815	2,62	171.358	1,38	98.578	1,25	112.228

Vir: Statistični letopis 2008.

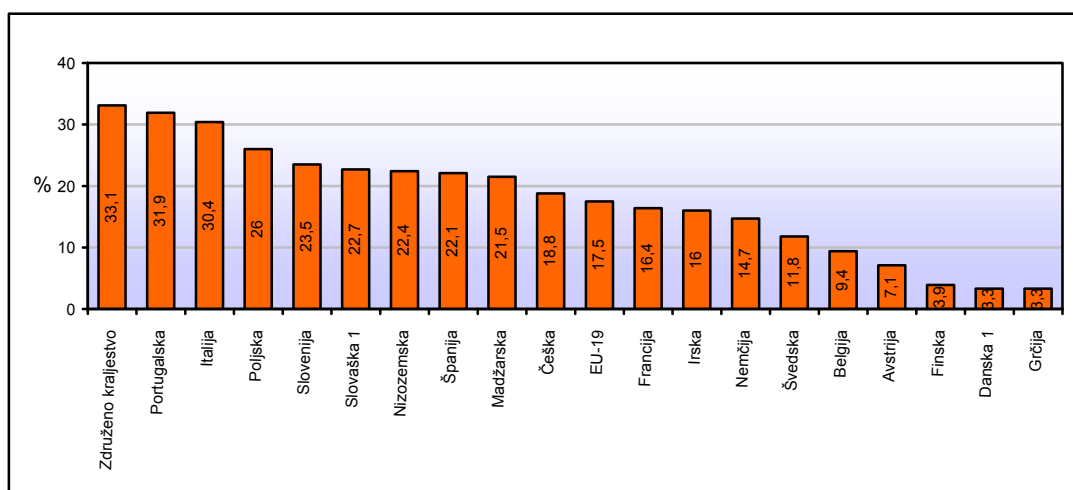
Tabela 5.4 prikazuje delež javnih izdatkov v BDP izraženih v odstotkih za izobraževanje v obdobju od leta 1995 do leta 2005. Iz tabele je razvidno povečanje izdatkov za osnovnošolsko izobraževanje kljub opaznemu zmanjšanju števila učencev. Ob tem moramo upoštevati, da je osnovnošolsko izobraževanje v Sloveniji obvezno, v nasprotju s terciarnim izobraževanjem, kot je bilo že napisano, se delež javnih izdatkov v BDP ne spreminja, čeprav se je število študentov v zadnjih desetih letih povečalo za več kot 2,5-krat.

Kot je bilo že omenjeno, v teoriji obstajajo trije »modeli« financiranja izobraževalnih ustanov, in sicer model prevladujoče vloge države, model pokrivanja stroškov s strani študenta in model več virov dohodkov (Bevc idr., 14).

V Sloveniji dobijo izobraževalne ustanove za študijsko dejavnost sredstva v dveh delih: osnovna letna sredstva (ki temeljijo na stanju v letu 2003) in normativna letna sredstva.

Glavni element za določitev normativnih letnih sredstev so število študentov, število diplomantov in uvrstitev posameznega visokošolskega zavoda v eno izmed šestih študijskih skupin. V strukturi dohodkov izobraževalnih ustanov v Sloveniji predstavljajo javni viri tri četrtine dohodka, ostalo pa nedržavni viri, katerega večina predstavljajo šolnine izrednih študentov (Bevc idr., 40–41). V Sliki 5.3 prikazujemo delež zasebnih izdatkov v financiranju visokošolskih izobraževalnih ustanov za leto 2005. Iz nje je razvidno, da se je po deležu zasebnih virov v letu 2005 s 23,5 % Slovenija uvrstila pod sam vrh, medtem ko povprečje EU-19 znaša 17,5 % (Education at a Glance 2008).

Slika 5.3: Delež zasebnih izdatkov v financiranju visokošolskih izobraževalnih ustanov v državah EU-19 in Slovenije, razen Luksemburga za leto 2005.

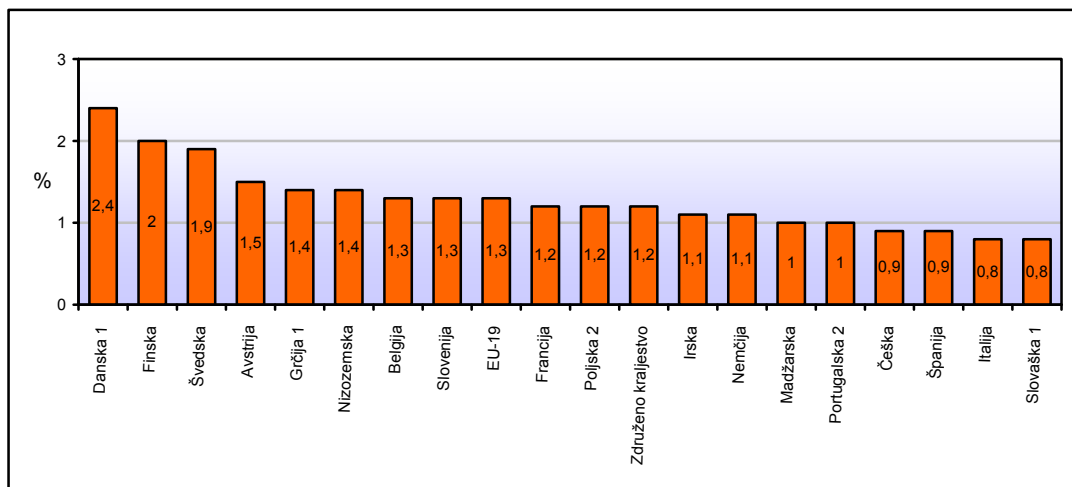

Vir: OECD, 2008 (Education at a Glance 2008 – OECD Indicators), str. 253, tabela B3.2b.

1 Podatek se nanaša na leto 2004.

Tudi delež javnih izdatkov za terciarno izobraževanje v BDP je nad povprečjem za EU. Kot je bilo prikazano že v Tabeli 5.4 se je ta po padcu v drugi polovici 90. let v obdobju od leta 2000 do leta 2004 nekoliko povečal, zatem pa spet zmanjšal. Slovenija je po deležu javnih izdatkov, ki jih namenja terciarnemu izobraževanju, povsem primerljiva z ostalimi državami EU-19 in ta delež znaša 1,3 % BDP in je enak povprečju EU-19. Večji delež izdatkov za terciarno izobraževanje namenja 6 držav, med katerimi izstopajo Danska (2,4 %), Finska (2 %) in Švedska (1,9 %).

Slika 5.4: Delež javnih izdatkov za terciarno izobraževanje v BDP v državah EU-19 in Slovenije, razen Luksemburga za leto 2005.

Vir: OECD, 2008 (Education at a Glance 2008 – OECD Indicators), str. 262, tabela B4.1.

- 2 Podatek se nanaša na leto 2004.
- 3 Samo javne ustanove.

Glavne značilnosti sistema financiranja se od srede 90. let niso spremenile. Okoli tri četrtine celotnih javnih izdatkov za terciarno izobraževanje je namenjeno izobraževalnim ustanovam, preostanek pa raznim vrstam državne finančne pomoči študentom. V tekočem desetletju se je delež izdatkov za finančno pomoč študentom zmanjšal iz 26 % za približno 3 odstotne točke na račun povečanja deleža izdatkov za izobraževalne ustanove (Bevc idr., 39–40). Delež javnih izdatkov za terciarno izobraževanje znaša v Sloveniji 25,2 % in je precej višji od povprečja držav EU-27, ki znaša 16,1 % in je v okviru držav EU-27 ta delež po dostopnih podatkih višji kot v Sloveniji le še v nekaterih državah EU-27 (Eurostat 2007, 114).

5.4 Financiranje visokega šolstva v nekaterih državah EU

Financiranje visokega šolstva poteka v članicah EU na več načinov, in sicer preko javnih sredstev na državni, regionalni in lokalni ravni ter iz zasebnih virov financiranja s strani študentov, fundacij in prispevkov nevladnih organizacij. Sistem financiranja se med državami članicami razlikujejo, ponekod celo znotraj posamezne države. V nadaljevanju predstavljamo primere financiranja visokega šolstva v nekaterih izbranih državah EU, povzetih po Projects in »Economics of

Education«, str. 31–175, Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe za izbrane države (poročila Evropske komisije na podlagi podatkov Eurydice) in The Information Database on Education Systems in Europe za izbrane države, in sicer Avstrijo, Češko, Italijo, Poljsko in Finsko (Eurybase).

5.4.1 *Avstrija*

Od 1. januarja 2004 so univerze avtonomne javne institucije in zaposleni na univerzah niso več javni uslužbenci, ampak imajo sklenjeno pogodbo z univerzo, s čimer želijo povečati prožnost in mobilnost ter s tem konkurenčnost univerze.

Kar zadeva financiranje, zvezno ministrstvo odloča zgolj o tem, katera univerza bo dobila določeno vsoto denarja, delovanje in razporeditev denarnih sredstev znotraj vsake univerze oziroma fakultete pa je v pristojnosti rektorja oziroma dekana. Financiranje je rezultat pogajanj z vlado in temelji na pogodbah za obdobje treh let. Če so slabši rezultati, se lahko višina sredstev ustrezno zmanjša. Večje naložbe so financirane posebej. Javni prihodki visokošolskih institucij so se od leta 1999 do 2001 povečali za 6 %, vendar so se ti v obdobju 1999–2000 zmanjšali za 5 %.

Pred letom 2000 je bil študij na univerzah brezplačen, od jeseni 2001 pa morajo študenti, ki so avstrijski državljani, državljani EU ali držav članic EGP ali švicarski državljani plačati za vsak semester šolnino v višini 363,36 evrov. Za preostale študente so šolnine višje, tj. 726,72 evra. Če študent izkoristiti podaljšan plačilni roki (30. november za zimski semester, 30. april za poletni semester), se prispevek poveča za deset odstotkov. Šolnino je treba plačati vnaprej za vsak semester posebej. Poleg šolnine morajo študenti plačati še članarino za študentsko organizacijo in druge prispevke (trenutno premije za osebno nezgodno zavarovanje in zavarovanje za primer odgovornosti osebno za študenta). Študenti morajo imeti poravnane vse finančne obveznosti, da so lahko sprejeti na študij in lahko nadaljujejo svoj študij. Plačila se spremljajo s pomočjo podatkovnega komunikacijskega omrežja v Zveznem računalniškem centru. Na račun šolnin so se prispevki gospodinjestev v letu 2001 glede na leto 1999 povečali kar za 323 %, delež gospodinjestev pa je v celotnem prihodku visokošolskih zavodov povečal z 1 % v letu 1999 na 4 % v letu 2001. Po razpoložljivih podatkih se je v obdobju 1997–

2001 število študentov povečalo za 10 % in je bilo letno povečanje števila študentov relativno stabilno, v povprečju 2,4 %. V obdobju 1999–2002 pa se je število študentov v visokošolskem izobraževanju precej zmanjšalo, kar gre verjetno pripisati uvedbi šolnin v jeseni leta 2001, saj je bilo v tem študijskem letu zaznati letno zmanjšanje števila študentov za 16 %.

5.4.2 Češka

Ko je bilo po letu 1948 institucijam odvzeta vsa svoboda in so postale del centralnega državnega upravljanja in planiranja, so po letu visokošolske ustanove ponovno pridobile svojo avtonomnost ter akademske pravice in svoboščine.

Tako imajo javne visokošolske institucije pravico, da upravljajo svoje premoženje, čeprav velik del svojih dejavnosti neposredno financira država. Sredstva za visokošolske ustanove se določijo vsako leto z zakonom o državnem proračune. Stroški izobraževanja se financirajo glede na število študentov in od 2005 se pri izračunu obsega sredstev upošteva tudi število diplomantov in povečanje števila študentov. Študijski programi so razdeljeni na sedem skupin glede na relativne stroške in so ovrednotene s stroškovnimi koeficienti med 1 in 5.9. Celotni znesek je izračunan kot zmnožek osnovnega stroška na študenta ali diplomanta, ki ga letno določi Ministrstvo za šolstvo, in stroškovnim koeficientom programa ter določeno število študentov/diplomantov na posameznem programu. Študenti, ki presežejo običajno trajanje študija za več kot eno leto, niso vključeni v izračun. Vsako povečanje števila študentov mora biti v skladu s pogodbo izobraževalne institucije, ki jo ima sklenjeno z Ministrstvom za šolstvo. Ta sistem zagotavlja visokošolskim institucijam kritje več kot 80 % celotnih stroškov brez stroškov naložb.

Uvedli so tudi spremembe na področju nastanitvev in socialnih štipendij. Od septembra 2005 grede nastanitvene subvencije neposredno študentom in ne študentskim domovom. Od septembra 2006 pa se socialne štipendije dodeljujejo glede na dohodek študentove družine.

Šolnine za izobraževanje na »vyšší odborné školy« in na »vysoké školy« urejajo različnih zakonodajni predpisi. Višino šolnine na posameznih študijskih področjih »vyšší odborné školy« določi država, regija, občina ali zveze občin skupaj z vodstvom fakultete. Pogoji in roke za plačilo šolnine ter možnosti za zmanjšanje ali oprostitev šolnine so določene z zakonskimi predpisi. Trenutno znaša šolnina na javnih institucijah med 2.500 in 5.000 CZK letno. Za večino študijskih programov je šolnina 3.000 CZK, za manj zahtevne je 2.500 CZK, lahko pa sega tudi do 5.000 CZK. V izjemnih primerih lahko vodstvo fakultete to zmanjšajo do 50 % nastavljene vrednosti na študenta. Šolnino morajo študenti poravnati v dveh obrokih: za zimski semester obrok zapade 15. oktobra, za poletni semester pa 15. februarja. Osnova za določitev šolnine je 5 % povprečnih izdatkov brez kapitalskih izdatkov, ki jih Ministrstvo za šolstvo nameni iz državnega proračuna za javne visokošolske ustanove v koledarskem letu. Ministrstvo za šolstvo pripravi izračun na podlagi podatkov iz prejšnjega koledarskega leta na začetku vsakega koledarskega leta in velja za študijsko leto z začetkom v tistem koledarskem letu.

Zasebne fakultete določijo same višino njihove šolnine glede na materialne in tehnične kompleksnosti nekega študijskega področja. Šolnine so običajno v razponu od 15.000 do 17.000 CZK.

Zanimivost v sistemu češkega visokošolskega sistema je, da lahko javna fakulteta zaračuna prispevek študentu, ki študija ne zaključi v rednem roku ali študij zamenja. S prispevki zaračunanim študentom, ki študirajo več kot eno leto od predpisane dolžine študija, želijo fakultete spodbuditi študente k bolj učinkovitemu rednemu študiju.

Zakon o visokem šolstvu, ki je začela veljati 1. januarja 1999, je prinesel zakonodajne spremembe v zvezi z upravljanjem državnega premoženja. Visokošolske ustanove so postale javne institucije in tudi državno premoženje, do katerega imajo visokošolske institucije pravico do upravljanja, so bile prenesene v njihovo last. Zakon je tudi omogočil ustanovitev zasebnih visokošolskih izobraževalnih institucij. Kasneje je bil zakon dopolnjen glede odgovornosti visokošolskih ustanov v zvezi z obravnavo sredstev za lažje financiranje iz različnih virov. Javne visokošolske ustanove pripravijo proračun, finančno revizijo

opravi ob koncu koledarskega leta pregled in rezultati se predložijo pristojnemu Ministrstvu za šolstvo.

V prihodke proračuna spadajo: subvencije iz državnega proračuna, prispevki, povezani s študijem, prihodki iz premoženja, drugi prihodki iz državnih sredstev, državnih skladov in občinskih proračunov, prihodki iz tržne dejavnosti, darila in dediščine.

V obdobju 1996–2001 je bilo 12,4 % na podlagi dostopnih podatkov zaslediti povečanje v prihodkih visokošolskih ustanov iz javnih virov. Leta 2001 je bilo 98 % skupnih javnih prihodkov visokošolskih ustanov državnih, 2 % iz mednarodnih virov, 0,04 % od regionalne vlade in 0,05 % od lokalne oblasti. V istem letu je bilo kar 99,9 % vseh prihodkov javne univerze s strani države. Pri razlagi podatkov je potrebno omeniti, da je Češka doživela recesijo med letoma 1997 in 1999.

V češkem sistemu visokega šolstva imajo tudi državne subvencije, dodeljene javnim visokošolskim ustanovam, ki izvajajo akreditirane študijske programe in programe vseživljenjskega izobraževanja v okviru sheme, za znanstveno–raziskovalno in umetniško delo ter druge ustvarjalne dejavnosti, povezane s programi in razvojem visokošolskih institucij. Subvencije so predvidene tudi za zagotavljanje namestitve in prehrane. Višina subvencije je odvisna od dolgoročnega načrta izobraževalne ustanove, dolgoročne politike za razvoj visokega šolstva, ki jo oblikuje Ministrstvo za šolstvo, od vrste in finančne potrebe posameznega akreditiranega študijskega programa in vseživljenjskega izobraževanja, števila študentov ter izobraževalnih, znanstvenih in drugih ustvarjalnih dosežkov.

5.4.3 *Italija*

Financiranje visokošolskih ustanov je bilo bolj ali manj nespremenjeno od leta 1980 do 1993, ko je univerze skoraj v celoti financirala država. Vpisnine so predstavljale relativno majhen delež prihodkov v univerzitetnem proračunu. Sredstva so bila razporejena med posameznimi univerzami po zelo togih merilih,

zato je vlada posegla na to področje z zmanjšanjem razpoložljivih sredstev in s tem vplivala na njihovo razdeljevanje.

Leta 1993 je bil sprejet zakon, ki je spodbujal učinkovitost in samostojnost posamezne univerze pri financiranju, ki ni bilo več vezano na toge proračunske kriterije. Tako je po novem predpisu univerzam omogočeno zaračunavanje šolnin študentom, ki koristijo njihove storitve za pokrivanje svojih stroškov. Da bi bila udeležba pri kritju stroškov pravična, je bil uveden mehanizem za razporeditev študentov glede na njihove dohodke oziroma premoženjskega stanja in dohodka družine. Splošne in enotna merila so bila določena za celotno državo. Tako vsaka univerza ob zakonsko določeni vpisnini samostojno odloča o višini zneska, ki ga mora prispevati posamezni študent. V študijskem letu 2006/07 je znašala vpisnina v skladu z ministrsko odredbo 174,91 evra. Z dekretom predsednika republike iz leta 1997 je bila uvedena tudi meja o maksimalnem prispevku, ki ga morajo študenti plačati za kritje stroškov upravljanja in storitev. Ta zgornja meja ne sme presežati 20 % vseh državnih sredstev dodeljenim univerzam. Leta 2005/06 je povprečju prispevek znašal 880 evrov.

Univerza se financira iz različnih javnih virov, ki vključujejo prihodke državne, regionalne in lokalne oblasti ter iz mednarodnih virov. Največji del predstavljajo vladni.

Zakon št. 390 iz leta 1991 opredeljuje pravico do študija. S tem zakonom pooblašča regije pri upravljanju s štipendijami in opravljanju storitev za študente (prehrana in namestitve), država ima pri tem vlogo koordinatorja. Vse to, da bi odpravili ekonomske in socialne ovire in omogočili enak dostop do visokošolskega izobraževanja za vse državljane. Prav tako je posameznim univerzam dana možnost, da študentu odobrijo oprostitev vpisnine ali del šolnine.

V obdobju 1999–2001 je bilo v Italiji zaslediti 21,9 % zmanjšanje števila štipendij in dotacij za študente na področju visokošolskega izobraževanja iz javnih virov. Država zagotavlja finančno podporo v obliki donacij študentom, ki pa so v zelo omejenem številu. Ena od najresnejših težav za italijanski univerzitetni sistem pa je bila prezasedenost nekaterih univerz, t. i. mega-univerz, zato so leta 1996

sprejeli zakon, ki se ukvarja s problemom postopne strukturne razdelitve univerz, ki mora biti izpeljan, ko je število študentov in učnega osebja višje od sprejetega z ministrskim odlokom za posamezno univerzo. To je pripeljalo do ustvarjanja novih univerz in razdelitve nekaterih fakultet. Ta zakon je tudi predvidel priložnost enakomernega kakovostnega razvoja univerzitetnega sistema na področju celotne Italije.

5.4.4 *Poljska*

Od leta 1990 je visoko šolstvo na Poljskem doživelo korenite spremembe potem, ko je bilo dovoljeno ustanavljanje zasebnih visokošolskih ustanov. Leta 2002 je bilo že 250 zasebnih šol visokošolskega izobraževanja s približno pol milijona študentov in kar 27 % študentov v visokošolskem izobraževanju je študiralo na zasebnih visokošolskih institucijah. V študijskem letu 2006/07 je bilo vseh visokošolskih ustanov na Poljskem 427, na katerih je študiralo približno 1,926 milijonov študentov.

Po 70. členu poljske ustave je visoko šolstvo na javnih šolah brezplačno. Šolnine ni potrebno plačati za redne dodiplomske programe in doktorske programe. A statut dovoli visokošolskim institucijam zaračunavati določene storitve, kot so ponovne izvedbe posameznega predmeta na željo študentov, predmete ali programe, ki se izvajajo v tujem jeziku, za predmete, ki niso vključeni v redni študijski program, ter za skrajšane programe na dodiplomskem in podiplomskem študiju.

Šolnine v javnih ali nejavnih ustanovah visokega šolstva se zelo razlikujejo in znesek ni odvisen samo od dejanskih stroškov študija, ampak tudi od zanimanja za posamezno študijsko področje, npr. za študija ekonomije in prava, kjer je velik vpis študentov na študij, morajo ti plačevati posamezne predmete in to vpliva včasih na zelo visoke šolnine.

Podrobna pravila za zaračunavanje prispevkov, postopke in pogoje za delno ali popolno oprostitev plačil določa senat posamezne visokošolske ustanove. Na Poljskem nimajo vpisnine, vendar jim visokošolska ustanova zaračuna prispevek

za sprejem na visokošolsko ustanovo, katerega najvišji znesek določi letno z uredbo minister, pristojen za visokošolsko izobraževanje. Najvišji prispevki, povezani s sprejemom na študij v študijskem letu 2007/08, so naslednji (1 € = 3,59 PLN): 150 PLN (41,8 €) za študijska področja, kjer je potreben preizkus umetniških sposobnosti, študij arhitekture in urbanizma ter notranje opreme; 100 PLN (27,9 €) za študij, kjer je potreben opravljen preizkus fizične sposobnosti, in 85 PLN (23,7 €) za kandidate na vseh drugih študijskih področjih.

Minister za visoko šolstvo in znanost razporeja sredstva za visokošolske ustanove ob upoštevanju naslednjih meril: število vpisanih študentov, število študentov, ki izpolnjujejo pogoje za bivanje v študentskih domov in število domov. Rektor in študentski odbor sta odgovorna v skladu z notranjimi pravili za razdeljevanje teh sredstev. Državne visokošolske ustanove se financirajo s pomočjo državnih sredstev za poučevanje, prihodkov za delovanje institucije, materialne pomoči za študente in dodelitve sredstev za naložbe (zgradbe). Dodatna sredstva za državne visokošolske ustanove vključujejo še prihodke od pridobitne dejavnosti, kot so kotizacije, šolnine in raziskovalna dejavnost.

Študenti, vpisani v dodiplomske in doktorske programe, so upravičeni do brezplačnih zdravstvenih storitev v zdravstvenih ustanovah, ki prejemajo javna sredstva. Prispevek zdravstvenega zavarovanja za študente plača njihova visokošolska ustanova.

V skladu z zakonom o visokem šolstvu iz leta 2005 lahko študenti ne glede na stopnjo študija (to velja tudi za doktorske študente ter vrsto visokošolske ustanove, na kateri študirajo), zaprosijo za državno finančno podporo iz proračuna. Vračljiva finančna pomoč se dodeli študentom, mlajšim od 25 let, v obliki študentskih kreditov in posojil. Ta se financirajo iz finančnih sredstev poslovnih bank, stroški obresti pa se delno krijejo iz državnega proračuna.

Republika Poljska je na področju visokega šolstva sprejela "strategijo razvoja visokega šolstva do leta 2010", v kateri so navedene dolgoročne strategije za povečanje prihodkov visokošolskih ustanov iz sredstev EU, zasebnega sektorja, dotacij in s pomočjo šolnin, pridobljenih iz podiplomskega študij za podjetja in

zasebnike. Predlagano je tudi povečanje lokalnega in regionalnega financiranja. Do konca prvega desetletja 21. stoletja je predvideno, da bodo na strukturo visokošolskega izobraževanja vplivale številne spremembe, vključno s preoblikovanjem manjših institucij v fakultete in z ukinitvijo posameznih nestandardnih institucij.

Visokošolske ustanove upravljajo tudi z različnimi skladi:

1. Sklad materialne pomoči za študente, ki se oblikuje iz odobrenih proračunskih sredstev, prihodkov od študentskih domov in prihodkov od študentskih jedilnic. Ta sklad se uporablja za zagotavljanje subvencij, nagrad za dobre študijske rezultate, dodatne pomoči študentom, stroške vzdrževanja in stroške prenove študentskih domov in menz ter subvencije za nastanitev in prehrano. Največji delež izdatkov tega sklada predstavljajo stroški domov in menz, drugi največji izdatek pa nagradni sklad za dobre rezultate na raziskovalnem področju.
2. Sklad institucije se uporablja za donacije študentom in pedagoškemu osebju.
3. Nagrada sklada se oblikuje iz čistega dobička institucije in se uporablja za zagotavljanje nagrad študentom in pedagoškemu osebju za dosežke na področju raziskav in drugih dejavnosti.
4. Sredstva dodatnega sklada pa so namenjena za nagrade po odločitvi rektorja.

5.4.5 *Finska*

Koncept visokega šolstva je bil do leta 1990 na Finskem opredeljeno v zelo ozkem smislu, potem pa se je v začetku leta 1990 začel razvoj strokovno usmerjenega visokošolskega izobraževanja v finskem izobraževalnem sistemu. Sledili so ciljem, kot sta dvig stopnje izobrazbe in nadgrajevanje poklicnega izobraževanja v visokem šolstvu. Leta 1992 je bilo ustanovljenih prvih 22 začasnih politehnik. To so ustanove poklicnega visokošolskega izobraževanja in so združevale 85 izobraževalnih ustanov, ki so bile predhodno določene za izvajanje poklicnega izobraževanja, za izboljšanje njihove stopnje izobrazbe ter za doseganje višjih standardov izobraževanja. Leta 1995 je vlada dodelila prve trajne operative licence na prvih devetih politehnikah. Od 1. avgusta 2000 jo imajo že vse šole.

Vse univerze na Finskem so v državni lasti, medtem ko so politehnike v občinski ali zasebni. Državni svet lahko dovoli registriranemu finskemu podjetju ali fundaciji opravljanje politehničnega izobraževanja. Pogoj za dovoljenje je povpraševanje po tovrstnem izobraževanju in izpolnjevanje določenih zahtev za politehnike, npr. kakovost opravljanja dejavnosti.

Politehnike se prvenstveno financirajo iz javnih sredstev. Stroške si delijo organi lokalne in državne oblasti. Za osnovna sredstva državni prispeva za kritje 57 % stroškov, lokalni organi pa 43 %. Financiranje temelji na izračunu povprečnih stroškov na posameznega študenta in je odvisno od zahtevnosti politehničnega področja. Ministrstvo za šolstvo pa financira projekte, ki so pomembni za glavne razvojne cilje. V zadnjih letih se financira predvsem projekte, usmerjene v spodbujanje izobraževanja učiteljev, internacionalizacijo, razvoj knjižničnih in informacijskih storitev, razvoj informacijske tehnologije ter kariere in zaposlovanje. Ministrstvo za šolstvo odobri tudi nekaj dodatnih finančnih sredstev na podlagi uspešnosti, tj. izobraževalnih rezultatov.

Univerzitetno izobraževanje za dodiplomske študente je na Finskem brezplačno. Dodiplomski študenti plačajo letno članarino za članstvo v študentski organizaciji, v zameno pa dobijo pravico do nižjih cen prehrane, zdravstvenih storitev in druge družbene koristi. Članstvo v študentski organizaciji je za podiplomske študente prostovoljno. Višina članarina se razlikuje od univerze do univerze in je znašala v študijskem letu 2007/08 med 60 in 80 evrov. Študenti si morajo sami priskrbeti predpisano študijsko literaturo in ostali potreben material.

Finančna pomoč študentom na Finskem je sestavljena iz štipendije, stanovanjskega dodatka in državnega zjamčenega študentskega posojila. Štipendije in stanovanjski dodatek so denarne dajatve, ki jih dodeli država in jih ni potrebno vračati, so pa obdavčljiv dohodek, če ima upravičenec še druge dohodke. Znesek donacij se giblje med 21,85 evrov in 259,01 evra mesečno in je odvisen od starosti, vrste nastanitve in zakonskega stana upravičenca. Višina stanovanjskega dodatka je določena v višini 80 % vzdržne najemnine, ki se giblje od 26,90 do 201,60 evrov mesečno. Študentsko posojilo je običajno bančno posojilo, ki ga dodeli vsaka finska banka na podlagi zahtevka. Vsak študent

podpiše z banko pogodbo, v kateri so določeni pogoji in načrt za odplačilo posojila. Ker za posojila jamči država, študent ne potrebuje drugega zavarovanja. Študentsko posojilo dopušča obresti po prevladujočem tržnem tečaju in mesečni znesek znaša od 160 do 300 evrov in 360 evrov na mesec za študente, ki študirajo v tujini. Pogoj za pridobitev štipendije je povezan z doseganjem določenega števila kreditnih točk, ki jih predpisuje Ministrstvo za šolstvo. Minimalno število kreditnih točk na mesec je 2.5 za univerzitetno izobraževanje in 3 za politehnično izobraževanje.

V Tabeli 5.5 prikazujemo velikost in strukturo stroškov, ki jih pokrivajo starši in študenti; navedene so izbrane države EU ter v Avstraliji in ZDA za študijsko leto 1999–2000. Ločeno je prikazano za študente, ki obiskujejo javne visokošolske ustanove, in študente, ki obiskujejo zasebne ustanove. Iz tabele je mogoče razbrati velike razlike v strukturi stroškov glede na vrsto obiskovane ustanove in tudi, da je delež šolnine v strukturi stroškov študenta v javnih ustanovah v evropskih državah bistveno manjši kot v Avstraliji in ZDA.

Tabela 5.5: Struktura stroškov terciarnega izobraževanje, ki jih pokrivajo starši in študenti – izbrane države, študijsko leto 1999-2000 (v %).

DRŽAVA	JAVNE USTANOVE					ZASEBNE USTANOVE				
	Šolnina in vpisnine	Prehrana in nastanitev	Drugi stroški	Skupaj		Šolnina in vpisnine	Prehrana in nastanitev	Drugi stroški	Skupaj	
				%	v \$				%	v \$
EVROPA										
Avstrija	6,5	88,6	4,9	100	11.456
Francija	8,0	79,8	12,1	100	8.177	55,3	40,0	4,7	100	21.128
Nemčija	1,9	93,5	4,7	100	10.859
Nizozemska	10,3	85,0	4,7	100	13.300	10,7	83,5	5,8	100	12.850
Norveška	1,9	92,5	5,6	100	5.642	46,7	50,3	3,0	100	10.379
Rusija	...	100,0	...	100	797	44,1	51,7	4,2	100	9.565
Velika Britanija	13,0	74,3	12,7	100	12.035
IZBRANE DRUGE DRŽAVE										
Avstralija	23,0	74,0	3,1	100	16.360	61,6	36,2	2,2	100	22.860
ZDA	37,7	56,6	5,7	100	15.900	67,1	30,6	2,3	100	34.300

Vir: Povzeto po Bevc idr. (2008, 77). Izračun na podlagi podatkov objavljenih v Johnstone (2006) – Financing higher education – cost sharing in international perspective, str. 17, Tabela 2.

5.5 Vpliv sistema financiranja na sistem visokega šolstva – primer Češka

Direktorat za izobraževanje v okviru OECD je na svojih spletnih straneh v letu 2007 objavil študijo o vplivih sistema financiranja na visokošolski sistem, ki natančneje predstavlja vidike posameznih akterjev v financiranju visokošolskega sistema.

Študije so opravili projektni partnerji v posameznih državah članicah EU, in sicer v Avstriji, Češki, na Danskem, Nemčiji, na Irskem, Latviji, na Norveškem, na Portugalskem in Slovaški. V nadaljevanju predstavljamo študijo, opravljeno na Češkem, saj je položaj visokošolskega sistema glede zgodovinskih dejstev med obravnavanimi državami še najbolj podoben položaju v Sloveniji.

Javne visokošolske institucije so na Češkem skoraj v celoti financirane iz javnih sredstev. Ključni akterji v češki visokošolski politiki in financiranju so:

- ministrstvo za izobraževanje,
- predstavniški organi visokošolskih zavodov (Češka rektorska konferenca in Svet visokošolskih zavodov, ki vključuje Študentski senat kot študentsko predstavniško telo),
- glavne politične stranke, saj imajo razprave o financiranju visokega šolstva pomembne politične razsežnosti.

Pri analizi stališč ključnih političnih strank se je pokazala razlika glede pogleda na povečanje javnega financiranja visokega šolstva. Levica zagovarja ohranitev sedanjega modela javnega financiranja visokošolskih institucij, medtem ko desnica zagovarja povečanje zasebnega financiranja tudi v obliki šolnin. Pri tem je potrebno omeniti, da je podpora v prebivalstvu eni ali drugi enakomerno porazdeljena.

Ministrstvo za izobraževanje meni, da je financiranje najpomembnejši instrument politike visokošolskega izobraževanja politike. To se v glavnem opira na pogodbene in namenske mehanizme financiranja za izvajanje svojih političnih ciljev. Temu ustrezno se je pred kratkim povečal delež te postavke v okviru

proračuna visokošolskega izobraževanja kot del skupnega povečanja v visokošolskih izdatkih.

Predstavniška telesa visokošolskih institucij, Češka rektorska konferenca in Svet visokošolskih zavodov bi raje povišale proračunske postavke, ki temeljijo na formuli in pavšalnem znesku (lump-sum) v okviru celotnega povečanja javnih izdatkov, saj so te znatno manj odvisne od potencialnih virov zasebnega financiranja.

V nasprotju s slednjimi je večina učnega osebja nezadovoljna s sedanjim sistemom financiranja in ga kritizirajo, ker naj bi bil nepregleden, nepošten, zapleten in da ogroža kakovost. Redni profesorji, izredni profesorji in ostali visokošolski učitelji v vodstvu imajo precej bolj pozitivna stališča o sistemu financiranja kot pedagoški delavci na nižjih ravneh akademske hierarhije.

Študentsko predstavniško telo - Študentski senat Sveta visokošolskih institucij pa vztraja na prevladujoči vlogi države na področju visokošolskega izobraževanja in financiranja ter odločno nasprotuje uvedbi šolnin. Prav tako poziva k razvoju nacionalnega študentskega socialnega skrbstva.

5.5.1 Opis visokošolskega sistema

Pristojnost odločanja na področju visokošolskega izobraževanja financiranja temelji skoraj izključno na Ministrstvu za šolstvo. Slednje se pogaja o skupnih sredstvih, namenjenih visokošolskemu izobraževanju z drugimi ministrstvi, predvsem z Ministrstvom za finance, sicer pa ureja mehanizme za dodeljevanje v visokošolskem izobraževanju proračuna. Ministrstvo za šolstvo je pravno omejeno za razpravljanje o financiranju (kot tudi o drugih vidikih visokošolske politike) s predstavniškimi organi visokošolskih zavodov – npr. Češko rektorsko konferenco in Svetom visokošolskih zavodov.

Na področju raziskovalne politike in politike financiranja ima Svet za raziskovanje in razvoj kot svetovalni organ pomembno vlogo. Ker o visokošolski politiki in financiranju v političnem prostoru ni bilo doseženo soglasje, lahko politične stranke bistveno vplivajo na politiko financiranja.

Na Češkem obstajajo tri vrste visokošolskih zavodov: javni, državni in zasebni. Zasebne institucije obsegajo manj kot 10 % študentov in morajo biti po zakonu finančno neodvisne. Tako običajno pridobijo 90 % svojih dohodkov iz naslova šolnin. Državne institucije (vojska in policija), ki obsegajo približno 1 % študentov, so pod nadzorom in so financirane iz posameznih ministrstev, zato se ta študija ukvarja izključno z javnim financiranjem javnih visokošolskih institucij. Te obiskuje več kot 90 % študentov in večina prihodkov pridobivajo iz javnih virov.

5.5.2 Vidiki ključnih akterjev v visokošolskem sistemu

Češka socialdemokratska stranka je prevladovala v vladi od leta 1998 in tako tudi nadzorovala Ministrstvo za šolstvo. Po parlamentarnih volitvah junija 2006 pa je bila oblikovana koalicija, saj sama ni bila sposobna zagotoviti večino v parlamentu, zato bomo v nadaljevanju predstavili stališča petih večjih političnih strank.

Razširitev in izboljšanje dostopa študentov do sistema študentskega socialnega skrbstva izstopata med cilji politike visokošolskega izobraževanja v skladu s Krščansko demokratsko stranko. Stranka načrtuje povečanje javnih izdatkov za visokošolsko izobraževanje in raziskave kot tudi uvedbo šolnin (predvsem kot motivacijski dejavnik) skupaj s širjenjem sistema pomoči šolajočim se (vključno z donacijami in posojili). Financiranje raziskav in razvoja bi moralo biti namensko in konkurenčno. Zagovarjajo tudi, da bi morale biti visokošolske institucije oproščene davka na dohodek, da bi s tem spodbudili povečanje dohodkov iz zasebnega sektorja.

V Državlanski demokratski stranki zagovarjajo uvedbo sprememb v sistemu financiranja, da bi razširili dostop, zmanjšali neenakost in povečali odgovornost visokošolskih institucij, njihovih študentov in diplomantov. Stranka tako načrtuje uvedbo šolnin kot tudi študentske sheme pomoči šolajočim se (posojil in nepovratnih sredstev). Visokošolske institucije bi prejele javne subvencije po obstoječi formuli ne glede na javni ali zasebni status.

Komunistična stranka se osredotoča na prost in enak dostop do visokošolskega izobraževanja. Za zagotovitev tega cilja vztraja na izključno javnem financiranju javnih visokošolskih institucij in trdi, da bi morale javne institucije predstavljati večji

del sektorja. Zasebne visokošolske institucije bi morale igrati samo dopolnilno vlogo in bi se morale financirati izključno iz zasebnih virov. Stranka poziva k povečanju javnih izdatkov za visokošolske ustanove, raziskave in razvoj, predvsem za študentske štipendije.

Najpomembnejši cilj socialnih demokratov v visokošolski politiki je razširitev dostopa in preprečevanje socialnih ovir za povečanje kakovosti izobraževanja in podporo internacionalizaciji. Stranka meni, da je visokošolsko izobraževanje javno dobro in se zato zavzema izključno za javno financiranje vsaj v javnem sektorju, ki mora biti primarni in največji del visokega šolstva kot celote. Stranka zato nasprotuje uvedbi šolnin in ustanavljanju zasebnih ustanov, ki bi morale biti samo kot dopolnilno. Socialni demokrati obljublajo povečanje javnih izdatkov, ki bi zadostovali za ustrezno dolgoročno financiranje javnih visokošolskih institucij. Poleg tega načrtujejo izboljšanje sistema socialnega varstva študentov, predvsem v obliki preverjenih nepovratnih sredstev.

Primarni politični cilj Stranke zelenih je odprt dostop do vseh prosilcev. Stranka se zavzema za izključno javno financiranje visokega šolstva, saj študentu šolnina predstavlja znatna sredstva in bi pomenila oviro za dostop. Tako načrtujejo znatno rast javnih izdatkov za visokošolsko izobraževanje kakor tudi na področju raziskav in razvoja. Poleg tega bi uvedli davčne olajšave, ki bi spodbudila podjetja k povečanju svojih izdatkov za raziskave, opravljene v sodelovanju z javnimi visokošolskimi institucijami.

Kot drugi ključni akterji v procesu odločanja nastopajo državljani. Po opravljeni raziskavi približno polovica vprašanih nima jasno opredeljenega mnenja o financiranju visokega šolstva. Dve tretjini anketirancev se je strinjalo, da mora država zagotoviti brezplačno visoko šolstvo, približno polovica pa je bilo mnenja, da ne bi smelo biti popolnoma brezplačno. Poleg tega je dve tretjini vprašanih prepričanih, da bi uvedba šolnin in posojil večini omogočila dostop do visokošolskega izobraževanja.

Ministrski policy dokumenti se sklicujejo na financiranje kot na najpomembnejši ukrep za izvedbo ciljev visokošolske politike, saj je v reformi politike visokega šolstva opredeljeno, da so visokošolske institucije avtonomne institucije in da

predstavlja financiranje temeljni instrument posrednega upravljanja visokošolskih institucij s strani države. Tako sta v reformi predvideni dve večji spremembi, tj. da bi morala biti rast javnih izdatkov v prihodnjih letih osredotočena na nenormativne komponente proračuna ter da se poveča zasebno financiranje za visokošolsko izobraževanje, a ne v obliki šolnin.

Kvantitativna analiza ministrskega dolgoročnega načrta za leta 2006–2010 razkriva, da se ministrstvo pri izvajanju svoje policy prednostne naloge sklicuje predvsem na Razvojni program in tudi na Sklad za razvoj visokega šolstva. Tako bi se več kot 80 % prednostnih nalog, navedenih v dokumentu financiralo v okviru teh dveh proračunskih postavk, ki obsegajo približno 7 % celotnega visokošolskega proračuna. Nasprotno pa bi se manj kot 10 % prednostnih nalog izvajalo prek največje proračunske postavke – sredstva za študijsko dejavnost.

V okviru policy dokumentov so bile opravljene tudi formalne SWOT analize obstoječega sistema financiranja na Češkem, v katerem so bile posebej izpostavljene prednosti in slabosti tega. Pri tem bi izpostavili zgolj glavne prednosti formule financiranja študijske dejavnosti, ki bi omogočile ureditev dostopa, preglednosti in poštenosti, dolgoročne stabilnosti in pavšalni znesek dodelitve. Prekomerno zanašanje na formulo za izračun in vhodnih faktorjev se štejejo kot slabosti tako kot tudi določanje koeficientov študijskih programov. Glavna prednost Razvojnega programa in Sklada za razvoj visokega šolstva je ugotovitev, da se olajša izvajanje policy prednostnih nalog ob upoštevanju institucionalne avtonomije. Ti zagovarjajo sledenje skupnemu evropskemu trendu mešane formule/pogodbenega financiranja.

Kot smo že navedli, so v celotnem procesu odločanja prisotna tudi še druga predstavniška telesa visokošolskih institucij, kot so: Češka rektorska konferenca, Svet visokošolskih institucij in Študentski senat Sveta visokošolskih institucij ter učno osebje.

Rektorska konferenca ima v procesu odločanja precej spremenljiv odnos do ministrstva za šolstvo. Za primer je navedeno, da je prva leta 2004 na konferenci kritizirala ministrstvo zaradi neupoštevanje kritik glede ministrskega predloga

reformne financiranja, leta 2005 pa so upoštevali doseženo soglasje med ministrstvom in predstavniki visokošolskih institucij v proračunskih pogajanjih. V juniju 2006 se je minister celo zahvalil za pomemben prispevek k reformi visokega šolstva, namreč za povečanje javnih izdatkov namenjenih visokošolskemu izobraževanju. Rektorska konferenca je prav tako obžalovala odsotnost političnega soglasja v reformi visokega šolstva, ki je bil doslej blokiran zaradi nesporazumov v nekaterih postranskih vprašanjih glede šolnin.

Svet visokošolskih institucij sprejema bistvo priporočil rektorske ocene glede sistema financiranja. Svet je zato pozval k znatni rasti javne porabe na splošno po formuli in še posebej po sistemu lump-sum. Pogodbene proračunske postavke naj ostanejo bodisi stabilne ali pa naj bo prisotna zgolj zmerna rast. Svet kritizira tudi preveliko zanašanje na sistem financiranja po kvantitativnih merilih, ki vodijo k povečevanju vpisov in s tem ogrožajo kakovost diplomantov, zato tudi predlaga uvedbo novih kakovostnih meril financiranja. Svet se hkrati zavzema za preoblikovanje sistema podeljevanja štipendij in zagovarja poenotenje kriterijev za pridobitev podpore za javne in zasebne visokošolske institucije. Prav tako je pozval vlado, naj podpre različne vire financiranja javnih visokošolskih institucij in temu ustrezno spremeni zakonodajo in davčne predpise.

Študentsko predstavniško telo se zavzema za osrednjo vlogo javnih sredstev v financiranju visokega šolstva, ki so potrebne za zagotovitev ustavne pravice do izobraževanja kot tudi za podporo študijskih področij, ki so nujno potrebna, vendar niso komercialno privlačna. Poleg tega študenti opozarjajo na obstoj pozitivne eksternalije visokošolskega izobraževanja za celotno družbo.

Na splošno velja za študentski senat, da zagovarja v češkem sistemu financiranja kombinacijo formule in pogodbenih mehanizmov za preprečevanje širjenja vpisov v škodo kakovosti. Razumljivo je, da kot predstavniki študentov nasprotujejo uvedbi šolnin, ker naj bi bile te v nasprotju z ustavno pravico do izobraževanja. Njihove glavne zahteve še vključujejo povečanje doktorskih štipendij, povečanje posebnih raziskav in večje financiranje mobilnosti. Poleg tega senat zahteva še uvedbo študentskih posojil v obliki pomoči za študente za kritje njihovih stroškov, povezanih s študijem. Študentski senat je začel tudi s preoblikovanjem subvencij

za nastanitev v štipendije in enako namerava storiti tudi s subvencijami za prehrano.

Med rezultati opravljene ankete med učnim osebjem izstopajo predvsem trije zaključki. Prvič, precejšen del učnega osebja verjetno nima jasnih stališč glede sistema financiranja, saj velik delež anketirancev ni bil sposoben oceniti sistema ali njegovih sestavnih delov, ali so bodisi pozitivni ali negativni. Drugič, člani učnega osebja imajo bolj negativno stališče, ko gre za sistem financiranja na splošno, in bolj pozitivno, ko gre za podrobnosti. Tretjič, končna ocena je bolj pozitivna, višji položaj ima anketiranec v upravljanju institucije in višji položaj zaseda na lestvici akademske hierarhije. Večina anketirancev je mnenja, da je obstoječi sistem financiranja nepregleden (50 %), nepošten (54 %) in zapleten (64 %) in da ogroža kakovost (64 %).

5.6 Trendi v skupnem evropskem prostoru

V sporočilu Evropske komisije (2006) Svetu in Evropskemu parlamentu na področju uresničevanja agende za posodobitev univerz: izobraževanje, raziskave in inovacije, je uvodoma zapisano, da je Evropska komisija v zadnjih letih začela z državami članicami EU ter akademskimi in znanstvenimi združenji dialog s katerim želi spodbuditi posodobitev evropskih univerz. Ta zajema njihove medsebojno povezane vloge izobraževanja, raziskav in inovacij, ki velja za temeljni pogoj uspeha širše lizbonske strategije, ampak tudi pogoj za del širšega približevanja k svetovnemu in na znanju temelječemu gospodarstvu.

V sporočilu ugotavljajo, da imajo evropske univerze ogromen potencial, ki pa ni v celoti izkoriščen in dovolj učinkovito uporabljen, da bi podprl Evropo na poti k večji rasti in večjemu številu delovnih mest.

Države članice visoko vrednotijo svoje univerze in jih zato poskušajo "ohraniti" na svoji nacionalni ravni s podrobnimi predpisi, s poseganjem v njihovo organizacijo, z nadziranjem in upravljanjem ter uvajanjem nezaželene stopnje poenotenja. Prav posledica težnje k poenotenju vodi k na splošno dobrim povprečnim rezultatom, kar je pripomoglo k razdrobljenosti sektorja na večinoma majhne nacionalne

sisteme in podsisteme. Ti so pripeljali do oteženega sodelovanja na nacionalni ravni in še toliko bolj na evropski in mednarodni ravni, ter ustvarili pogoje, ki univerzam preprečuje razširitev ponudbe in osredotočenja na kakovost .

Da bi evropske univerze postale primerljive z najboljšimi na svetu, bi morale države članice ustvariti potrebne pogoje, ki bodo univerzam omogočali, da izboljšajo svoje zmogljivosti, se posodobijo in postanejo konkurenčnejše. Razprave na evropski ravni kažejo vedno večjo pripravljenost za posodobitev sistemov. Ukrepi so predvsem namenjeni državam članicam in univerzam. Komisija tako na podlagi pregleda razprave in ob upoštevanju evropskih posebnosti postavlja cilje in predlaga določene spremembe, ki naj bi bile ključ do uspeha za Evropo na tem področju.

V tem delu je smiselno predvsem izpostaviti kaj bi Evropska komisija pri tem lahko in kaj morala narediti, saj Evropska komisija ni neposreden akter pri posodobitvi univerz, lahko pa igra katalitično vlogo z dajanjem politične spodbude in usmerjenim financiranjem za podporo sami reformi in posodobitvi. Evropska komisija lahko podpira nove politične spodbude prek usklajenega vzajemnega delovanja z državami članicami prek odprte metode koordinacije, opredeljevanja in širjenja najboljše prakse in podpiranja držav članic pri njihovem iskanju učinkovitejših ureditev univerz. Odprta metoda koordinacije je javnopolitični instrument, ki stremi k izboljšanju učinkovitosti in sodelovanja socialne politike v EU z uporabo "mehkega prava" oziroma prostovoljnega sodelovanja v nasprotju s tradicionalnimi zakonskimi predpisi (Alexiadou 2007, 102). Različni avtorji navajajo različno število javnopolitičnih področjih na katerih deluje OMK in raznolikost uporabe le te je odvisna od več različnih dejavnikov. Zlasti s skupinami "vzajemnega učenja", ustanovljenih v okviru delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 nudijo učinkovit način za preučevanje, kako je mogoče odgovoriti na izzive s katerimi se soočajo evropske univerze. S forumom za izmenjavo najboljše prakse in iskanjem inovativnih rešitev lahko ponudi raven EU resnično dodano vrednost. Komisija lahko tudi olajša dialog med univerzami, socialnimi partnerji in delodajalci z namenom spodbujanja strukturiranih partnerstev s poslovno skupnostjo ter zagotavlja tudi financiranje, ki pomembno

vpliva na kakovost in uspešnost univerz. Financiranje vključuje tudi spodbude, ki univerzam pomagajo pri doseganju zadanih ciljev.

Dejstvo je, da so univerze ključni akterji za prihodnost Evrope in so potrebne za uspešen prehod na znanju temelječega gospodarstva in družbe. Vendar pa ta ključni sektor gospodarstva in družbe potrebujeta temeljito prestrukturiranje in posodobitev, da Evropa ne bi zaostajala v svetovni konkurenci na področju izobraževanja, raziskav in inovacij. Izvajanje tega potrebnega prestrukturiranja in posodobitve pa zahtevajo usklajeno delovanje vseh vpletenih strank – držav članic, univerz in Evropske komisije.

5.7 Predlogi sprememb sistema financiranja visokega šolstva

Strokovnjaki Svetovne banke so na podlagi večletnih raziskovanj na področju sistemov financiranja izobraževanja v povezavi z učinkovitostjo in pravičnostjo ter zadostnostjo sredstev predlagali »postopno reformiranje sistema financiranja izobraževanja«. Paket reform obsega tri faze: prva je povečanje zasebnega financiranja z vpeljavo ali povišanjem šolnin, nato je razvoj trga posojil za izobraževanje skupaj s selektivnimi štipendijami in zadnja je decentralizacija upravljanja javnih in spodbujanje razvoja zasebnih izobraževalnih ustanov (Bevc 1999, 189).

Na področju visokošolskega izobraževanja predlaga Svetovna banka štiri smeri reform, ki naj bi rešile krizo visokega izobraževanja: prva je spodbujanje večje raznovrstnosti izobraževalnih ustanov (univerzitetnih, neuniverzitetnih) vključno z razvojem zasebnih ustanov; druga je sprememba financiranja sistema izobraževanja – spodbujanje javnih izobraževalnih ustanov k iskanju alternativnih virov financiranja, tesnejša povezanost javnega financiranja ustanov z njihovimi rezultati, izboljšanje programov finančne pomoči študentom; tretja je redefiniranje vloge države v visokem izobraževanju in četrta smernica je spodbujanje h kakovosti in pravičnosti (Bevc 1999, 192–193).

Po mnenju Bevc (2008, 15) je povečanje zasebnega financiranja rednega dodiplomskega študija v Sloveniji potrebno in upravičeno. Za izpeljavo take reforme morajo biti izpolnjeni določeni pogoji: reforma mora upoštevati celovitost sistema financiranja, mora biti dobro pripravljena in reformiran sistem naj bi v večji meri kot trenutni sistem izpolnjeval tri osnovne zahteve. Te so: zadostnost sredstev za stabilen razvoj, učinkovita uporaba sredstev ter pravičnost v smislu zagotavljanja enake možnosti do izobraževanja. Četrty pogoj za izpeljavo reforme je ta, da mora biti o glavnih elementih reforme dosežen konsenz med vsemi ključnimi akterji, ki mora temeljiti na strokovnih argumentih in ne sme biti rezultat pritiska ali izsiljevanja. Na slednji pogoj avtorica naveže še enega, tj. da morajo biti spremenjena nekatera splošna prepričanja, kot npr. da je terciarna izobrazba javna dobrina in da je šolnina nepravična. Kot šesti in hkrati zadnji pogoj navede prisotnost politične volje in moči.

V Sloveniji je bil v drugi polovici 90. let izdelan raziskovalni projekt za takratno ministrstvo za šolstvo, v katerem je bil podan predlog sprememb sistema financiranja dodiplomskega študija s poudarkom na povečanem zasebnem financiranju. Predlog sprememb je obsegal oba dela sistema financiranja dodiplomskega študija, tj. financiranje ustanov in finančno pomoč študentom. Za prvi del je Bevc predlagala vpeljavo šolnin za redni študij v višini 20–30 % stroškov poučevanja na študenta in spremembo mehanizma financiranja iz javnih sredstev, ki bi upošteval tudi učinkovitost študija. Značilnosti in učinke tega financiranja so podrobneje preučili slovenski strokovnjaki ter že predlagali spremembe, saj je ocena mehanizma na primeru članic ljubljanske univerze v povezavi s tehnično učinkovitostjo ustanov po njihovem mnenju neustrezna, saj dobijo manj učinkovite ustanove relativno preveč sredstev, zato so predlagali zmanjšanje števila študijskih skupin in spremembo faktorjev, ki naj bi bolje odražali razlike v stroških študija na posameznem področju. V okviru državne finančne pomoči študentom Bevc zagovarja ohranitev kombinacije različnih oblik pomoči, a ob spremenjeni strukturi in z vpeljavo študentskih posojil. Tako naj bi povečal delež neposredne pomoči, ki naj bi bil sestavljen iz štipendij (za zagotovitev pravičnosti v dostopu) in študentskih posojil, ki bi jih podprla država (za zagotovitev učinkovitosti in pravičnosti). Do štipendij iz javnih sredstev bi bili upravičeni najrevnejši študenti,

ostalim pa bi bila na razpolago študentska posojila, katerih odplačila bi bila vezana na dohodke diplomanta (Bevc idr. 2008, 63–64).

Vprašanje, ki se postavlja v tem delu, je, ali je obstoječi slovenski visokošolski sistem vključno z vsemi akterji na področju visokega šolstva (angleško: stakeholders) pripravljen na uvedbo šolnin za redni študij, kajti oblikovanje javnih politik ni brez osebkov, ki sodelujejo pri oblikovanju in izvajanju javnih politik. Poleg državnih igralcev se v procese oblikovanja in izvajanja javnih politik vključujejo še nedržavni igralci. Ključni igralci so očitno državni, saj imajo monopol nad političnem odločanjem (Fink Hafner 2007, 21). V tem primeru lahko najpogosteje spremljamo spore med študenti kot državljani ali pa so zastopani preko študentskih organizacij in na drugi strani vlado oziroma Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve zaradi morebitne uvedbe odloženih šolnin.

Slovenska zakonodaja in tudi usmeritve NPVS ne predvidevata šolnin za državljane Republike Slovenije in državljane članic EU v okviru dodiplomskih študijskih programov z javno veljavnostjo, ki se izvajajo kot javna služba. Šolnina je predvidena, če izvajanje študijskih programov presega z nacionalnim program visokega šolstva določene standarde (Urad RS za komuniciranje 2009). Kar pomeni, da celotne stroške poučevanja pokrivajo davkoplačevalci, študenti pa plačajo le nizko vpisnino. Medtem ko izredni študenti plačajo šolnino v višini celotnih stroškov poučevanja na študenta, pa država oziroma davkoplačevalci pokrivajo del stroškov poučevanja omejenemu številu študentov podiplomskega študija (Bevc idr. 2008, 40).

Ker je Slovenija članica EU, se lahko slovenski državljani izobražujejo v drugi državi članici pod enakimi pogoji kot veljajo za državljane te države. V primeru šolnin so izenačeni z domačimi študenti, kajti šolnino plačajo le v tistih državah članicah, kjer je le ta obvezna tudi za domače študente. Šolnine v državah članicah EU niso enotne, temveč se precej razlikujejo. Tako imajo nekatere države članice zgolj simbolične šolnine (npr. Nemčija), pri drugih pa gre za večji izdatek (npr. Velika Britanija) (Urad RS za komuniciranje 2009). Po ZVis (UL RS 119/06) se šolnina in drugi prispevki za študij po študijskih programih z javno veljavnostjo določijo v skladu s predpisom visokošolskega ministra. S tem predpisom se lahko določijo tudi prispevki za druge posamične storitve visokošolskega zavoda. Taka

praksa je v večini primerov tudi v ostalih državah EU, kjer šolnino za redni študij večinoma določi država in se giblje med 200 evrov in 1000 evrov. Medtem ko je vpisnina v EU večinoma nižja od 200 evrov, prispevek študentski organizaciji pa je v večini primerov nižji od 100 evrov (Eurostat 2007; Bevc idr. 2008, 27).

Šolnino za redni študij v javnih ustanovah imajo v 16 državah EU, vpisnino v 13. V nekaterih državah imajo vpeljan tudi sistem obveznega prispevka za študentsko organizacijo. Znotraj EU se kaže trend k zaračunavanju šolnine za redni študij v javnih ustanovah. Posamezne države so šolnino vpeljale v zadnjih letih, v nekaterih pa o njihovi vpeljavi še razpravljajo (Eurostat 2007; Bevc idr. 2008, 27).

Med države, ki so v obdobju zadnjih 20 let vpeljale šolnino, sodijo Avstralija (1989), Nova Zelandija (1990), Madžarska (1994), Kitajska (1997), Velika Britanija (1998), Avstrija (2001) in nekatere nemške zvezne dežele (2006). Šolnine ni v večini držav Južne, Srednje in Vzhodne Evrope, Afrike in Latinske Amerike. O šolnini se razpravlja zlasti v državah Srednje in Vzhodne Evrope, za katere je značilno brezplačno terciarno izobraževanje. V Skandinaviji, kjer vzdržujejo princip družbe blagostanja, se o šolnini sploh ne razpravlja. V nekaterih državah so v zadnjem obdobju šolnino celo ukinili – Škotska, Irska, Madžarska (zaradi dostopnosti), Nigerija (Vossensteyn v Bevc idr. 2008, 32).

V kolikšni meri so bili cilji NPVS doseženi, bi pokazala šele podrobna analiza stanja na področju visokega šolstva. Kot sem navedla, je eden izmed ciljev tudi povečanje sredstev za visokošolski študij in raziskave. Strinjam se z ugotovitvijo NPVS, da bo brez povečanja sofinanciranja iz okolja skupni cilj financiranja v višini 5 % BDP težko uresničljiv.

V tej točki se strinjam z mnenjem M. Bevc (2006, 61), da pri reformi sistema financiranja visokega izobraževanja ne moremo kar kopirati najboljši oz. idealni sistem, ki bi bil primeren za vse, ker ta ne obstaja, saj mora vsaka država upoštevati tudi svoje posebnosti. Je pa koristno poznati izkušnje drugih držav in se iz njih učiti.

6 RAZLAGA REZULTATOV IN PREVERJANJE VELJAVNOSTI DELOVNIH HIPOTEZ

V uvodu magistrskega dela sta bili oblikovani dve delovni hipotezi, katerih veljavnost bom sedaj na podlagi rezultatov primarne analize pravnih virov v tretjem poglavju in primerjalne analize kvantitativnih podatkov ter sekundarne analize domače in tuje literature, opravljenih v petem poglavju, preverila ter jih v nadaljevanju bodisi potrdila bodisi zavrnila.

Delovni hipotezi sta naslednji:

H1: Trenutni sistem financiranja visokošolskih zavodov je neustrezen.

H2: Uvedba šolnine bi omejila dostopnost študija.

k 1) Preverjanje veljavnosti prve delovne hipoteze

Na podlagi Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008, se visokošolski zavodi financirajo na podlagi naslednjih kriterijev: študijskega področja, v katero sodi določen visokošolski zavod, števila vpisanih študentov v tekočem študijskem letu ter števila diplomantov v preteklem koledarskem letu. To načelo integralnega financiranja je bilo uvedeno na podlagi strokovnih razprav in mednarodnih primerjav, ki so pokazale potrebo po spremenjenem načinu financiranja iz obstoječega financiranja po študijskih programih in posameznih dejavnostih. Takšno financiranje je ugodnejše za visokošolske zavode z večjim številom študentov in manjšim številom različnih študijskih programov. Ker so nekatere članice univerze razvrščene v neprimerne študijske skupine, bi bilo potrebno narediti natančnejšo analizo, saj trenutna razvrstitev pomeni nepravilna razmerja med visokošolskimi zavodi. Kot je navedeno tudi že v ReNPVS, bi bilo potrebno v integralno financiranje vnesti tudi faktor kakovosti programov oziroma posameznih visokošolskih zavodov, saj takšno financiranje običajno nagraduje visokošolske institucije, kjer je prehodnost študentov med letniki čim večja – t. i. učinkovitost študija, vendar je pri tem vprašljiva kakovost takšnega študija.

Potrdila sem torej veljavnost prve delovne hipoteze.

k 2) Preverjanje veljavnosti druge delovne hipoteze

Na podlagi navedenih dejstev in rezultatov analize, opravljene v petem poglavju ugotavljam, da precej razlogov govori v prid šolnin. Uvedba šolnin v posameznih državah ni bistveno vplivala na vpis študentov v terciarno izobraževanje. V Sloveniji je povprečni čas študija dolg in je prisoten velik študijski osip. Vzrok za to gre po mnenju strokovnjakov pripisati predvsem brezplačnemu študiju in socialnim ugodnostim študentov, ki študija zato ne jemljejo dovolj resno. Prisotno pa je tudi prepričanje, da bi višina šolnine dosegala višine šolnin, ki jih že plačujejo izredni študenti. Na podlagi izkušenj v svetu je bila tudi pri nas narejena ocena ekonomsko sposobnosti staršev in študentov v Sloveniji, če bi prišlo do vpeljave šolnine v višini 10–30 % stroškov poučevanja ter državno podprtih študentskih posojil za plačilo šolnine. Glavni rezultat te ocene je pokazal, da je vpeljava omenjene šolnine v Sloveniji ekonomsko izvedljiva, saj bi plačilo take šolnine le pri najrevnejših gospodinjstvih predstavljalo več kot 10 % letnega dohodka posameznega gospodinjstva. Čeprav uvedba šolnin dejansko odpira vrsto nevarnosti za socialno šibkejše posameznike, bi bilo to izvedljivo v primeru celovite reforme visokega šolstva vključno s sočasno vzpostavitvijo učinkovitih sistemov finančnih študentom (štipendije in študentska posojila), za katere bi vpeljava šolnin lahko pomenila izločitev iz visokošolskega izobraževanja. To bi preprečilo omejevanje dostopa do študija zaradi ekonomsko šibkega stanja posameznega študenta ali družine, iz katere prihaja.

Veljavnost druge delovne hipoteze torej zavrnem.

7 SKLEP

Namen tega magistrskega dela je bil predstaviti celovito ureditev financiranja visokega šolstva v Sloveniji ter jo primerjati s stanjem v nekaterih državah članicah EU, zato sem sledila ciljem, postavljenim v uvodu, tj. ugotoviti in pojasniti prednosti in slabosti javnega ali zasebnega financiranja v financiranju visokega šolstva, analizirati trenutno stanje na področju financiranja visokega šolstva v Sloveniji in izpostaviti problematiko uvedbe šolnin z vidika enake dostopnosti do terciarnega izobraževanja.

V ta namen sem oblikovala dve delovni hipotezi, katerih veljavnost sem v zaključnem poglavju magistrskega dela preverila na podlagi sekundarne analize tuje in domače strokovne literature in virov ter primerjalne analize sekundarnih kvantitativnih podatkov. Prvo delovno hipotezo sem potrdila, medtem ko sem veljavnost druge delovne hipoteze morala zavrniti.

V nadaljevanju so predstavljene značilnosti družbe znanja in ključni vzroki za prehod v množično visoko šolstvo, saj je visoko šolstvo v Evropi sploh v zadnjih 25 letih doživelo izredne spremembe. Nekdaj elitno izobraževanje, ki je bilo finančno vzdržno tudi za proračune držav, je postalo množično in s tem so se pojavili tudi novi problemi v zvezi s financiranjem terciarnega izobraževanja.

V tretjem poglavju je celovito predstavljena zakonodajna podlaga visokega šolstva v Sloveniji, saj že Ustava RS določa, da država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo. Temeljni zakon na področju visokega šolstva je ZVis, v katerem je določeno, da se financiranje podrobneje uredi s posebnim predpisom. Tako je bila sprejeta posebna uredba, v kateri je natančno določeno dodeljevanje osnovnih letnih sredstev visokošolskim in drugim zavodom za opravljanje dejavnosti.

Ker terciarna izobrazba prinaša koristi tako posamezniku kot širši okolici oziroma družbi, se to odraža tudi v financiranju visokega šolstva. So razlogi, ki govorijo v prid javnega financiranja in v prid zasebnega financiranja, zato sem v petem poglavju natančneje opredelila sistem financiranja visokega šolstva v Sloveniji in v

nekaterih državah članicah EU ter izpostavila problematiko šolnin kot eno izmed oblik zasebnega financiranja.

Šolninam so slovenski študenti od nekdanj nasprotovali predvsem z argumentom, da je znanje javna dobrina, čeprav se študenti zavedajo ekonomskih in neekonomskih koristi pridobljene izobrazbe. Stalno nestrinjanje je kvečjemu rezultat pomanjkljivega sodelovanja med študenti, visokošolskimi institucijami in vlado, saj se rešuje posamezne probleme in vprašanja v okviru tistega ministrstva, ki je glede na vsebino problema pristojno. V Sloveniji še vedno čakamo na celovito reformo visokega šolstva, pri oblikovanju katere bi bili enakovredno vključeni vsi akterji na področju visokega šolstva.

Tako lahko zaključim, da dejstva kažejo na neizogibno ureditev področja terciarnega izobraževanja v Sloveniji in nujno potrebno partnersko sodelovanje vseh udeležencev, saj je povečanje zasebnega financiranja visokega šolstva tudi v obliki šolnin skoraj neizogibno kot tudi potreba po celoviti ureditvi štipendiranja in študentskih kreditov.

8 LITERATURA

1. Alexiadou, Nafsika. 2007. *The Europeanisation of education policy: researching changing governance and 'new' modes of coordination*. Dostopno prek: http://www.worlds.co.uk/pdf/validate.asp?j=rcie&vol=2&issue=2&year=2007&article=2_Alexiadou_RCIE_2_2_web (27. marec 2009).
2. Altbach, Philip G.. 1998. Comparative Perspectives on higher education for the twenty-first century. *Higher Education Policy* 11(4): 347–356. Dostopno prek: <http://www.sciencedirect.com/science/journal/09528733> (6. oktober 2008).
3. Barr, Nicholas. 2002. *Funding higher education: policies for access and quality*. Dostopno prek: http://econ.lse.ac.uk/staff/nb/Barr_Selcom020424.pdf (6. oktober 2008).
4. --- 2003. *Financing higher education: Comparing the options*. Dostopno prek: http://econ.lse.ac.uk/staff/nb/barr_HE_option030610.pdf (6. oktober 2008).
5. --- 2004. Higher education funding. *Oxford Review of Economic Policy* 20 (2): 264-283. Dostopno prek: <http://oxrep.oxfordjournals.org/cgi/reprint/20/2/264?ijkey=20GIFCugfcjFz&keytype=ref> (28. oktober 2008).
6. Bevc, Milena. 1999. *Financiranje, učinkovitost in razvoj*. Radovljica: Didakta.
7. --- 2003a. Financiranje visokega šolstva v Sloveniji – je povečanje zasebnega financiranja potrebno in izvedljivo. *IB revija* 37 (1): 96–99.
8. --- 2003b. Pravičnost financiranja izobraževanja in ostale dimenzije pravičnosti v zvezi z izobraževanjem – kaj kažejo analize za druge države. *IB revija* 37 (1): 54–64.
9. --- 2003c. Učinkovitost in pravičnost visokošolskega izobraževanja v Sloveniji. *Teorija in praksa* 40 (1): 90–102.

10. --- 2006. Reforma financiranja visokega šolstva v Sloveniji za povečano zasebno financiranje – potrebnosti in pogoji za uspeh. *IB revija* 40 (4): 56–62.
11. Bevc, Milena, Uršič Sonja in Čok Mitja. 2008. *Sistem financiranja terciarnega izobraževanja, njegova pravičnost in ekonomska učinkovitost*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja. Dostopno prek: http://www.svr.gov.si/fileadmin/srs.gov.si/pageuploads/Dokumenti/Porocilo_Sistem_financiranja.pdf
12. Clements, John, Blackshaw Lisa, Brakewell Glynis: Developing a pricing strategy in higher education institutions. Dostopno prek: http://www.jcpsg.ac.uk/downloads/pricing/JCPSEG_Pricing_strategy.pdf (5. marec 2009).
13. *Delo*. 2005. Nemški študentje za brezplačen študij, (4. februar).
14. Eurostat – Eurydice. 2007. *Key data on higher education in Europe – 2007 Edition*. Dostopno prek: <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=088EN> (29. oktober 2008).
15. --- 2008. *Higher education governance in Europe. Policies, structures, funding and academic staff*. Dostopno prek: <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=091EN> (29. oktober 2008).
16. Evropska komisija. 2003. Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe: Austria. Dostopno prek: http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_AT_EN.pdf (11. marec 2009).
17. ---2006. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Delivering on the Modernisation Agenda for Universities: Education, Research and Innovation. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/comuniv2006_en.pdf (1. november 2008).

18. ---2007. Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe: Finland. Dostopno prek: http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_FI_EN.pdf (11. marec 2009).
19. ---2008. Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe: Czech Republic. Dostopno prek: http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_CZ_EN.pdf (11. marec 2009).
20. ---2008. Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe: Italy. Dostopno prek: http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_IT_EN.pdf (11. marec 2009).
21. ---2008. Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe: Poland. Dostopno prek: http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_PL_EN.pdf (11. marec 2009).
22. Ferfila, Bogomil in Polonca Kovač. 2000. *Javne politike in javna ekonomika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Fink Hafner, Danica, ur. 2007. *Uvod v analizo politik: Teorije, koncepti, načela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Jambrek, Peter. 2003. Bolonjski proces v Sloveniji: Pravica do različnosti bi bila v tem primeru pravica do izločitve. *Delo*, 26. maj 2003. Dostopno prek: <http://www.delo.si/tiskano/html/zadnji/Delo> (7. december 2008).
25. Jelenc – Krašovec, Sabina. 2003. *Univerza za učečo se družbo: kako univerza sledi tokovom sodobnega izobraževanja*. Ljubljana: Sophia.
26. Johnstone, D. Bruce. *The economics and politics of cost sharing in higher education: comparative perspectives*. Dostopno prek: <http://www2.isikun.edu.tr/personel/OktemVardar/costsharing.pdf> (30. oktober 2008).

27. Johnstone, Bruce. 2008. Financing higher education: some special features of formerly socialist Europe. *IB revija* 42 (1): 19–22.
28. Kodrič, Borut, Trunk Širca Nada in Strašek Rok. 2008. Funding higher education in Slovenia: the introduction of a lump–sum instrument. *IB revija* 42 (1): 46–56.
29. Kontler – Salamon, Jasna. 2008. Študij predolg tudi zato, ker je brezplačen. *Delo*, 8. september 2008. Dostopno prek: <http://www.delo.si/clanek/66867> (7. december 2008).
30. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. 2008. *Sofinanciranje podiplomskega študija*. Dostopno prek: http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/znanost_in_visoko_solstvo/visoko_solstvo/dejavnost_visokega_solstva/podiplomski_studij/sofinanciranje_podiplomskega_studija/#sofin (9. marec 2009).
31. Mramor, Dušan. 2001. Financiranje visokega šolstva. *Razvoj visokega šolstva v Sloveniji*, ur. Branko Stanovnik, Ljubo Golič in Alojz Kralj, 275–284. Ljubljana: SAZU.
32. *Nacionalni program visokega šolstva Republike Slovenije (NPVS)*. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2002/Ur/u2002020.pdf (2. november 2008).
33. *OECD. Funding Systems and their Effects on Higher Education Systems. Country Study – Czech Republic*. November 2006. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dataoecd/20/44/38307972.pdf> (5. marec 2009)
34. *OECD. Education at a Glance 2008: OECD Indicators*. Dostopno prek: http://www.oecd.org/document/9/0,3343,en_2649_39263238_41266761_1_1_1_1,00.html (29. oktober 2008).
35. Polanec, Sašo. 2006. Razlogi za šolnine. *Finance*, št.96 (23. maj 2006): 8–9.

36. Rak, Peter. 2005. Fakultetam proste roke. *Delo*, 15. januar 2005. Dostopno prek: <http://www.delo.si/tiskano> (10. december 2008).
37. *Resolucija o financiranju in kakovosti visokega šolstva*. Dostopno prek: http://www.sou-lj.si/politika/dokumenti/resolucija_o_financiranju_in_kakovosti_solstva.doc (29. oktober 2008).
38. *Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije 2007–2010 (ReNPVS)*. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2007/Ur/u2007094.pdf (2. november 2008).
39. *Statistični urad Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/> (1. december 2008).
40. Statistični urad Republike Slovenije. 2008. *Mednarodni dan študentov*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1997 (18. november 2008).
41. Stanovnik, Tine. 2008. *Javne finance*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
42. Svoltjšak, Tine. 2006. *Ekonomske vidike financiranja visokega šolstva*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
43. UNESCO. 2004. *Final report of the Meeting of Higher Education Partners (World Conference on Higher Education +5)*, Paris, 23.–25. June 2003. Dostopno prek: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001352/135213e.pdf> (1. november 2008).
44. Urad Republike Slovenije za komuniciranje. Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji. *Plačevanje šolnin*. Dostopno prek: <http://evropa.gov.si/aktualne-teme/2008-09-09/studij/solnine/> (24. februar 2009).

45. *Uredba o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz, od leta 2004 do leta 2008.* Ur. l. RS 134/2003. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2003/Ur/u2003134.pdf (29. oktober 2008).
46. *Uredba o spremembah in dopolnitvi Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz, od leta 2004 do leta 2008.* Ur.l. RS 4/2006. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2006/Ur/u2006004.pdf (9. marec 2009).
47. *Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz, od leta 2004 do leta 2008.* Ur.l. RS 132/2006. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2006/Ur/u2006132.pdf (9. marec 2009).
48. --- Ur.l. RS 99/2008. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2008/Ur/u2008099.pdf (9. marec 2009).
49. Vodopivec, Milan. 2003. Povabite v razred jazz trio: kako reformirati visoko šolstvo v Sloveniji. *IB revija* 37 (1): 35–46.
50. ---2003a. Uvedba sistema "odložene šolnine" v slovensko visoko šolstvo. *IB revija* 37 (1): 82–89.
51. Vilfan, Saša. 2007. *Pridobivanje neproračunskih virov financiranja na Univerzi v Ljubljani.* Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
52. Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji. Vprašanja. 2009. Dostopno prek: [http://evropa.gov.si/index.php?id=399&tx_evropafaq_pi1\[q\]=105&cHash=afdd1f7722](http://evropa.gov.si/index.php?id=399&tx_evropafaq_pi1[q]=105&cHash=afdd1f7722) (16. marec 2009).
53. Vossensteyn, Hans. 2004. *Fiscal Stress: Worldwide Trends In Higher Education Finance.* Dostopno prek: <http://www.nasfaa.org/annualpubs/journal/Vol34n1/Vossensteyn.pdf> (30. oktober 2008).

54. Vossensteyn, J.J.. 1999. Where in Europe would people like to study? The affordability of higher education in nine Western European countries. *Higher Education* 37: 159–176. Dostopno prek: <http://www.springerlink.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/q23446v268511535/fulltext.pdf> (24. februar 2009).
55. *Vpis študentov v terciarno izobraževanje v študijskem letu 2007/08, podrobni podatki*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1691 (11. december 2008).
56. *Zakon o visokem šolstvu (ZVis)*. Ur.l. RS 67/1993. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/1993/Ur/u1993067.pdf (29. oktober 2008).
57. --- (*ZVis-UPB3*). Ur.l. RS 119/2006. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2006/Ur/u2006119.pdf (9. marec 2009).
58. *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o visokem šolstvu (ZVis-A)*. Ur.l. RS 99/1999. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/1999/Ur/u1999099.pdf (9. marec 2009).
59. --- (*ZVis-C*). Ur.l. RS 63/2004. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2003/Ur/u2003100.pdf (9. marec 2009).
60. --- (*ZVis-D*). Ur.l. RS 100/2003. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2004/Ur/u2004063.pdf (9. marec 2009).
61. --- (*ZVis-E*). Ur.l. RS 94/2006. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2006/Ur/u2006064.pdf (9. marec 2009).
62. Združenje evropskih univerz. Prevod. Aleksić, Jelena. 1999. Pet načinov do izboljšanja financiranja univerze. *Teorija in praksa* 36 (1): 129–141.
63. Zgaga, Pavel. 2004. *Bolonjski proces – Oblikovanje skupnega evropskega visokošolskega prostora*. Ljubljana: CEPS.

9 PRILOGE

Priloga A

Izveček cenika storitev za študente Univerze v Ljubljani za študijsko leto 2008/09

Zap.št.	ELEMENT	EUR
1.	VPISNINA V PRVI LETNIK	26,14
2.	VPISNINA V VIŠJI LETNIK, ABSOLVENTSKI STAŽ ALI PONOVI VPIS V LETNIK	18,40
3.	DVOJNIK INDEKSA S PREPISOM PODATKOV	22,53
4.	DVOJNIK ŠTUDENTSKE IZKAZNICE Z NALEPKO	6,26
9.	IZPITI:	
9.1.	četrti in vsako nadaljnje opravljanje izpitov	39,60
9.2.	preizkus posebnih nadarjenosti in psihofizičnih sposobnosti	39,60
9.3.	preizkus posebnih nadarjenosti in psihofizičnih sposobnosti (ALUO - 2.del)	25,04
9.4.	preizkus posebnih nadarjenosti in psihofizičnih sposobnosti - sprejemni izpit na FŠ	79,37
9.5.	diferencialni izpit, posamično opravljanje izpita	39,60
9.6.	izvedba predmeta dodiplomski študij	198,00
9.7.	izvedba predmeta z izpitom dodiplomski študij	307,56
9.8.	diferencialni izpit podiplomski študij	462,00
9.9.	izvedba predmeta z izpitom podiplomski študij	462,00
9.10.	prvo, drugo, tretje opravljanje izpita za osebe brez statusa	39,60
9.11.	četrti in vsako nadaljnje komisijsko opravljanje izpita za osebe brez statusa	120,12
10.	POTRDILA	
10.1.	izdaja potrdila o opravljenih izpitih oziroma o doseženi povprečni oceni	3,96
10.2.	izdaja potrdila v tujem jeziku (3. izvodi)	15,84
10.3.	*osebam brez statusa se točke za izdajo potrdil podvojijo	
10.4.	izdaja potrdil za dokup delovne dobe ali uveljavljanje študijskih let	55,44
10.5.	druga potrdila na zahtevo za osebe brez statusa	7,92
11.	PROŠNJE, VLOGE ZA IZDAJO SKLEPOV:	
11.1.	o priznanju izpitov opravljenih izven UL	34,32
11.2.	o določitvi pogojev za nadaljevanje študija po prekinitvi več kot 2 leti ali sprememba programa	75,24

11.3.	o določitvi pogojev za nadaljevanje študija po prekinitvi več kot 10 let		149,16
11.4.	vsi drugi sklepi ⁽⁴⁾		79,20
12.	IZDAJA DIPLOMSKE LISTINE		
12.1.	s predložitvijo prvotne diplome		87,12
12.2.	brez predložitve prvotne diplome		114,84
13.	DIPLOMSKO DELO Z ZAGOVOROM (samo za osebe brez statusa)		
13.1.	univerzitetni program		550,44
13.2.	visokošolski strokovni program		439,56
13.3.	magistrski program		826,32
16.	ŠOLNINE DODIPLOMSKI ŠTUDIJ po članicah (stari dodiplomski programi in 1. bolonjska st.)		
	AG	instrumenti, petje 1., 2., 3., 4. letnik	3.436,00
	ALUO	za letnik	3.338,34
	BF	visokošolski strokovni študij - Agronomija in hortikultura	
		1. letnik	2.189,91
		3. letnik	1.670,84
		visokošolski strokovni študij Tehnologije lesa in vlaknatih kompozitov	
		1. letnik	1.603,00
		2. letnik	2.793,00
		3. letnik	1.983,00
		visokošolski strokovni študij - Zootehnika	
		3. letnik	2.059,97
		EF	VŠŠ - bolonjski program - Visoka poslovna šola - 1., 2. letnik
	VŠŠ - bolonjski program - Visoka poslovna šola - 3. letnik		2.888,87
	VŠŠ - star program - Visoka poslovna šola - 3. letnik		2.841,86
	Univerzitetna poslovna in ekonomska šola - 1., 2. letnik		2.141,84
	Univerzitetna poslovna in ekonomska šola - 3. letnik		2.664,24
	Univerzitetna poslovna in ekonomska šola - konzorcijski študij (za letnik)		4.500,00
	univerzitetni stari program Ekonomija - 3., 4. letnik		1.932,88
	FA	Enoviti magistrski študij - 1. letnik	2.628,94
		Enoviti magistrski študij - 5. letnik (po merilih za prehode)	2.628,94
	FDV	1., 2., 3., 4. letnik	2.500,00
	FE	elektrotehnika (cena za izredni študij skupaj z rednim študijem)	918,04
	FGG	Bolonjski - Operativno gradbeništvo - 1. letnik in VŠŠ	
		gradbeništvo - 2., 3. letnik	1.700,47
		Bolonjski - Tehnično upravljanje nepremičnin - 1 letnik in VŠŠ	2.920,00

	geodezija - 2., 3. letnik	
FKKT	Varstvo pri delu in požarna varnost VSP (za letnik)	2.344,00
	Kemijska tehnologija VSP (za letnik)	2.783,00
FMF	Visokošolski študij fizikalne merilne tehnike in Univerzitetni študij fizike 1., 2., 3. letnik	375,00
	Visokošolski študij praktična matematika 1. letnik	2.000,00
FPP	Univerzitetni študij	
	1. letnik	1.961,28
	2. letnik	1.961,28
	3. letnik	1.961,28
	4. letnik	1.961,28
	Visokošolski študij	
	1. letnik	1.961,28
	2. letnik	1.961,28
	3. letnik	1.231,01
FRI	1., 2., 3. letnik (za leto)	2.162,41
FSD	Univerzitetni študij - socialno delo	
	1. letnik	1.947,00
	2. letnik	2.014,00
	3. letnik	1.878,00
	4. letnik	1.771,00
	4. letnik diferencialni program	603,00
FS	visokošolski študij	2.587,21
FŠ	univerzitetni program Športna vzgoja (za letnik)	2.909,00
	1. letnik visokošolskega programa - Športno treniranje	1.915,00
	2., 3. letnik visokošolskega programa - Športno treniranje	2.912,00
FU	visokošolski študij - 1. stopnja	
	1., 2. in 3. letnik program Uprava	2.449,51
	univerzitetni študij -1. stopnja	
	1., 2. in 3. letnik program Uprava	2.449,51
	univerzitetni program Uprava	
	4. letnik	1.836,09
FF	za letnik - prvič vpisani v študijsko leto 2002/03 in pozneje - vsi programi razen psihologije	2.540,00
	za letnik - prvič vpisani v študijsko leto 2002/03 in pozneje - program psihologija	2.850,00
NTF	Univerzitetni študij - grafična in medijska tehnika	
	1. letnik	2.050,00
	2. letnik	2.050,00

		3. letnik	1.230,00
		Univerzitetni študij - grafična in interaktivne komunikacije (za letnik)	2.050,00
		Univerzitetni študij - metalurgija in materiali	
		1. letnik	1.961,28
		Visokošolski študij - metalurške tehnologije	
		1. letnik	1.961,28
PEF		predšolska vzgoja Črnomelj (za letnik)	1.761,00
		predšolska vzgoja Ljubljana (za letnik)	1.842,00
		razredni pouk (za letnik)	2.364,00
		specialna in rehabilitacijska pedagogika - 3. letnik	2.641,00
		socialna pedagogika (za letnik)	2.697,00
PF		univerzitetni študij - pravo za 1. letnik	1.878,23
		univerzitetni študij - pravo za 2.,3. in 4. letnik	1.335,34
TEOF		Univerzitetni program	
		enopredmetni - teologija za letnik	1.718,61
		dvopredmetni - teologija za letnik	1.164,77
		Visokošolski strokovni program - teologija	1.762,65
VŠZ		zdravstvena nega -1. letnik	3.362,00
		zdravstvena nega -2. letnik	2.867,00
		zdravstvena nega -3. letnik	3.308,00
		fizioterapija -3.letnik, po merilih za prehode	3.338,34
17.	ŠOLNINE PODIPLOMSKI ŠTUDIJ po članicah ⁽⁶⁾ (stari podiplomski programi in 2. ter 3. bolonjska st.)		
AG		specialistični študij (za letnik)	3.524,00
		magistrski študij (za letnik)	3.436,00
		doktorski študij	3.524,00
ALUO		magistrski in doktorski študij za letnik	1.961,28
AGRFT		magistrski študij na področju umetnosti (za letnik)	3.633,86
		magistrski študij na področju znanosti za 1. letnik	3.957,48
		magistrski študij na področju znanosti za 2. letnik	2.233,52
		doktorski študij (za letnik)	3.948,94
BF		magistrski študij Hortikultura (Msc)	
		1. letnik	3.346,44
		magistrski študij Agronomija (Msc)	
		1. letnik	3.308,04
		magistrski študij Gozdarstvo in upravljanje gozdnih ekosistemov (Msc)	
	1. letnik	2.657,13	

	magistrski študij Obdelovalne in predelovalne tehnologije (Msc)	
	1. letnik	3.446,96
	magistrski študij Trajnostna uporaba lesa (Msc)	
	1. letnik	3.308,95
	magistrski študij Ekonomika naravnih virov (Msc)	
	1. letnik	2.480,77
	magistrski študij Znanost o živalih (Msc)	
	1. letnik	2.471,68
	magistrski študij (za letnik)	1.961,28
	doktorski študij (za letnik)	1.961,28
	doktorski študij brez vpisa v program (za letnik)	1.961,28
EF	bolonjski magistrski študij (za letnik) - samo za že vpisane študente	2.503,76
	bolonjski magistrski študij (za letnik)	2.643,97
	bolonjski magistrski študij - EMTM (za letnik)	3.500,00
	bolonjski magistrski študij (konzorcijski - za letnik)	5.000,00
	znanstveni magistrski študij (za letnik)	2.643,97
	doktorski študij 3. stopnje (za letnik) - samo za že vpisane študente	2.505,00
	doktorski študij 3. stopnje (za letnik)	4.000,00
	znanstveni doktorski študij (za letnik)	4.000,00
FA	specialistični študij arhitekture (za letnik)	2.754,13
	specialistični študij urbanističnega načrtovanja - 1. letnik	2.754,13
	specialistični študij urbanističnega načrtovanja - 2. letnik	1.377,07
	magistrski študij (za letnik)	2.754,13
	doktorski študij (za letnik)	2.754,13
FDV	specialistični študij obramboslovja	3.180,00
	magistrski študij (za letnik)	1.961,28
	doktorski študij (za letnik)	1.961,28
	doktorski študij brez vpisa v program	3.922,56
FE	specialistični študij telekomunikacijske tehnologije (celotni program - 3 semestri)	5.257,89
	specialistični študij tehnologija vodenja industrijskih procesov 1. in 2. letnik skupaj	1.669,17
	specialistični študij elektronski sistemi (celotni program - 3 semestri)	3.880,82
	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
FFA	program Industrijska farmacija (za letnik)	3.500,00
FGG	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28

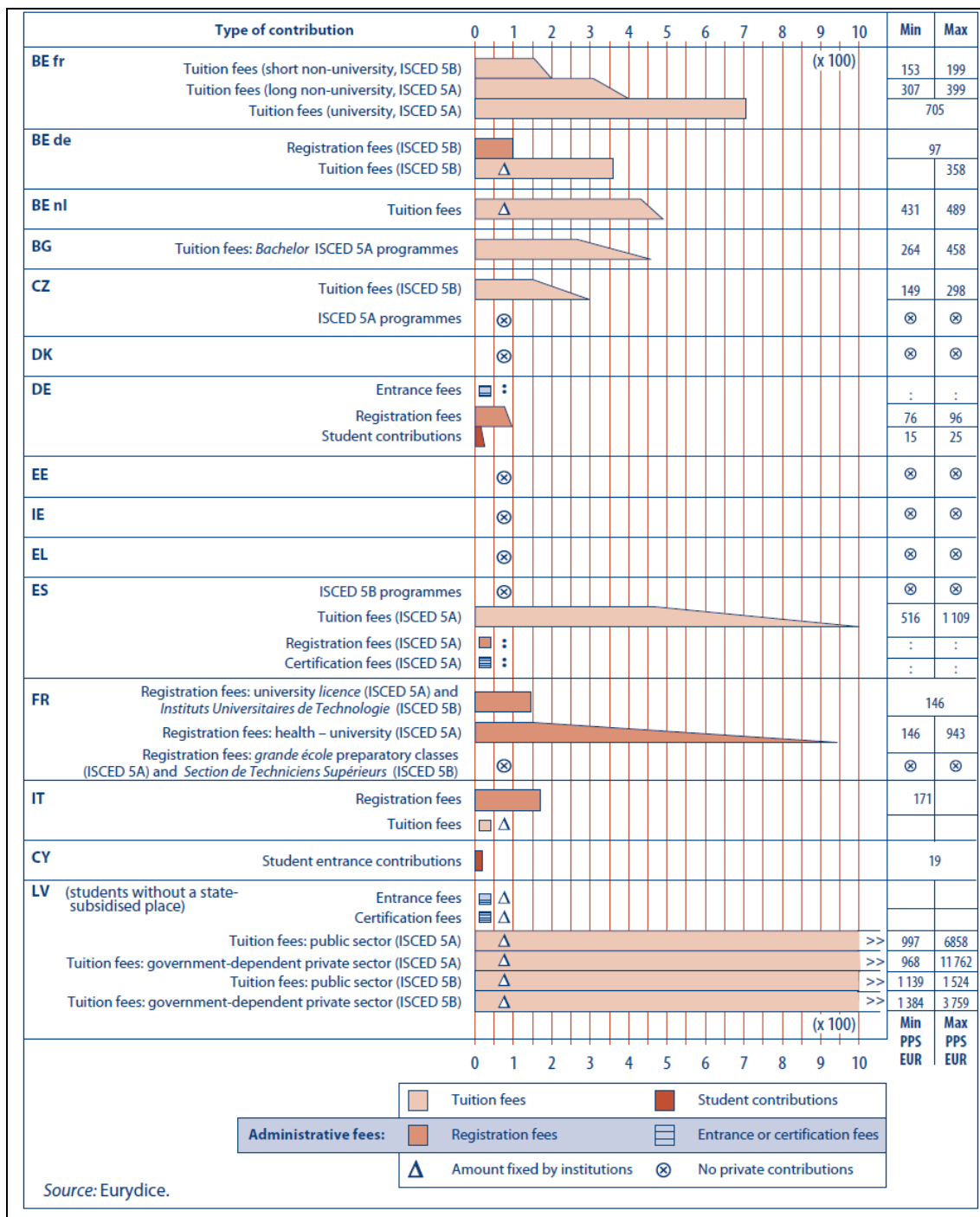
	doktorski študij brez vpisa v program (za letnik)	1.961,28
FKKT	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
	doktorski študij brez vpisa v program	2.190,00
FMF	specialistični študij (za letnik)	1.961,28
	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
FPP	specialistični študij	2.884,74
	magistrski študij (za letnik)	1.961,28
	doktorski študij (za letnik)	1.961,28
FRI	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
FSD	specialistični študij (3 semestri)	4.131,20
	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
FS	specialistični študij	2.420,30
	magistrski študij (za letnik)	1.961,28
	doktorski študij (za letnik)	1.961,28
FŠ	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
FU	magistrski študij - II. stopnja - program Uprava (za letnik)	2.500,00
	magistrski študij - II. stopnja - program Management (za letnik)	2.500,00
	magistrski in doktorski študij za letnik	2.500,00
FF	magistrski študij Tolmačenje - 2. letnik - sofinancirano s strani EU in MVZT	2.713,00
	magistrski študij - Zgodovina jugovzhodne Evrope (skupna diploma)	2.503,76
	magistrski študij 2. stopnje za letnik (ostali programi)	2.540,00
	magistrski in doktorski študij za letnik (stari programi)	1.961,28
	doktorski študij 3. stopnja (za letnik)	2.505,00
	doktorski študij (stari programi) - celotna šolnina (prijava, odobritev, ocena in zagovor - plačljivo v 4 obroki po 980,65 €)	3.922,56
NTF	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
PEF	specialistični študij supervizija 1. in 2. letnik	3.254,88
	specialistični študij pomoč z umetnostjo 1. in 2. letnik	2.837,88
	specialistični študij koordinator - specialist za delo z otroki s posebnimi potrebami 1. letnik	3.405,11
	specialistični študij koordinator - specialist za delo z otroki s posebnimi potrebami 2. letnik	3.067,10
	magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
PF	magistrski študij	4.096,14
	doktorski študij brez vpisa v program	3.758,97
TEOF	specialistični študij pastoralna teologija	1.586,60
	specialistični študij zakonska in družinska terapija	1.586,60

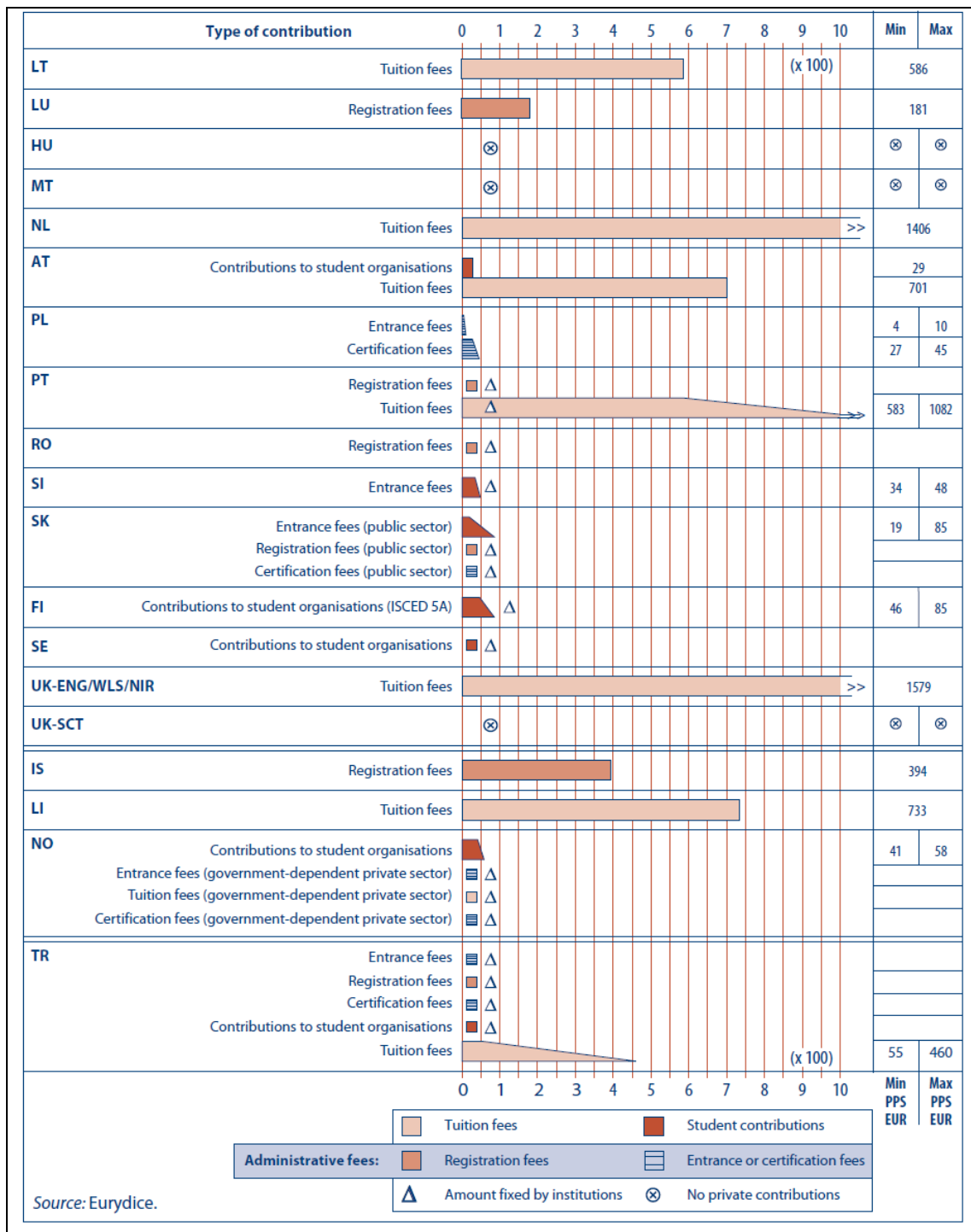
		magistrski in doktorski študij (za letnik)	1.961,28
BIOMEDICINA		magistrski študij za 2. letnik	1.961,28
		doktorski študij 3. stopnja - (za letnik)	2.503,76
		doktorski študij za 3., 4. letnik	1.961,28
		doktorski študij brez vpisa v program (za 3. in 4. letnik)	3.922,56
VARSTVO OKOLJA		magistrski študij (za letnik)	1.961,28
		doktorski študij (za letnik)	1.961,28
		doktorski študij brez vpisa v program (za 3. in 4. letnik)	3.922,56
STATISTIKA		magistrski študij (za letnik)	1.961,28
		doktorski študij (za letnik)	1.961,28
		doktorski študij brez vpisa v program (za 3. in 4. letnik)	3.922,56
18.	ŠOLNINE ZA TUJE DRŽAVLJANE - za tuje študente za študijsko leto⁽⁶⁾		
	Dodiplomski študij:		
		na področju družboslovja in humanističnih ved	1.500,00 USD
		na umetniškem področju in področju drugih ved	2.000,00 USD
	Podiplomski študij:		
		specialistični ali magistrski	do 3.000,00 USD
		doktorski študij v neposrednem prehodu (brez magisteija) - stari programi	do 6.000,00 USD
		doktorski študij po končanem magisteriju - stari programi	do 3.000,00 USD
		doktorski študij 3. stopnje - bolonjski programi	do 4.085,00 EUR

Vir: Internetne strani Univerze v Ljubljani. Dostopno prek: http://www.uni-lj.si/files/ULJ/userfiles/ulj/o_univerzi_v_lj/Statut_in_pravilniki/PravilnikPrispevkiInVrednotenjeStroskov0809/CenikStoritevULza2008-2009.xls (9. marec 2009).

Priloga B

Zneski šolnin in drugih prispevkov v EUR po pariteti kupne moči, ki jih plačajo redni študenti, ki so vpisani na prvo stopnjo terciarnega izobraževanja (ISCED 5) – javne in od države odvisne zasebne ustanove v evropskih državah, 2005/06.

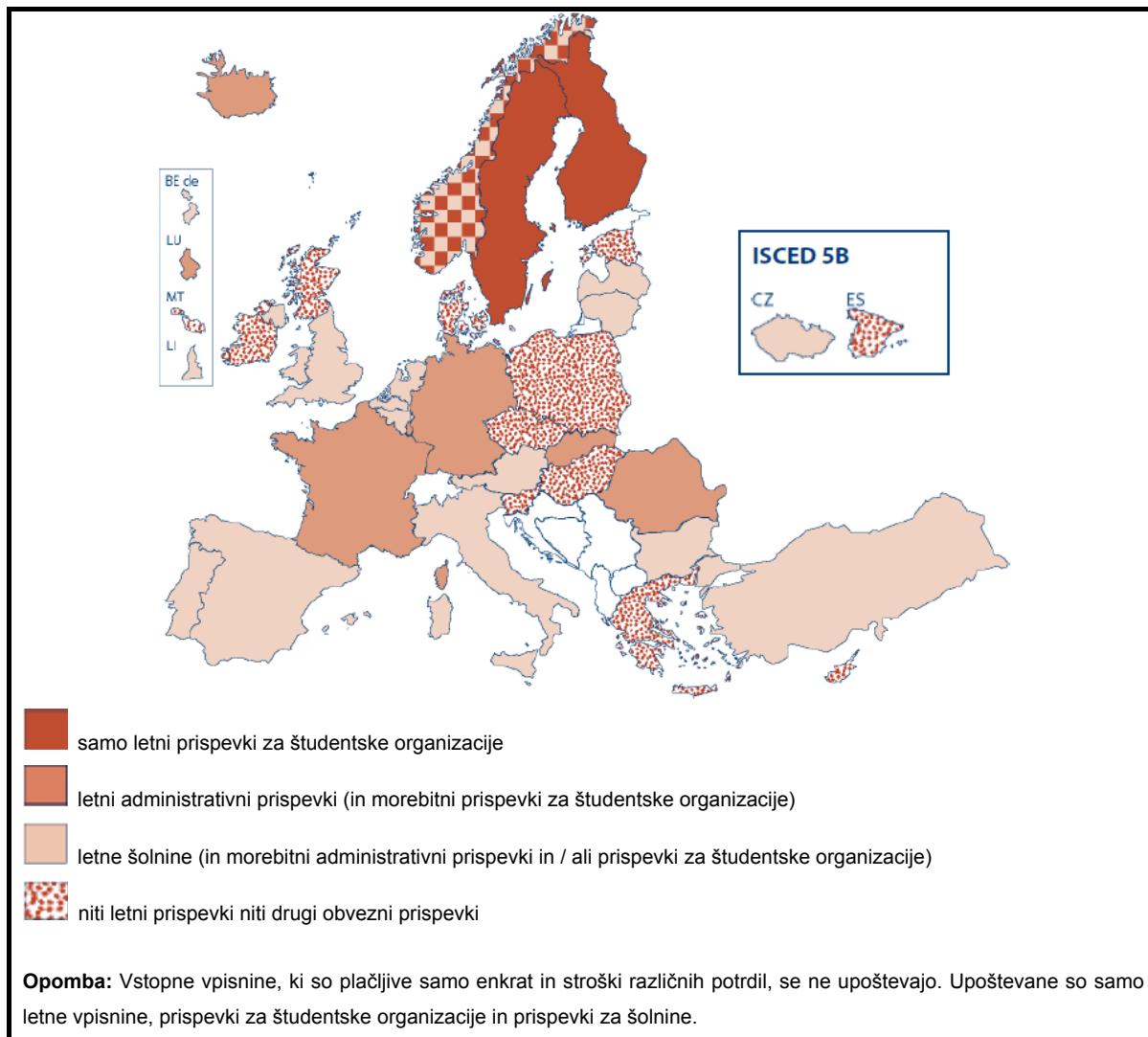

Vir: Eurostat, 2007 (Key data on higher education in Europe), str. 88-89, slika C10.

Priloga C

Vrste zasebnih prispevkov, ki jih plača redni študent vsako leto za izobraževanje na prvi stopnji terciarnega izobraževanja (ISCED 5) – javne in od države odvisne zasebne ustanove v evropskih državah, 2005/06.

Vir: Eurostat, 2007 (Key data on higher education in Europe), str. 86, slika C9.

Priloga D

Seznam dodiplomskih študijskih programov in seznam študijskih programov druge stopnje za leto 2009, razvrščenih po študijskih skupinah in legenda kratic.

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasius	Vista programa	Oznaka, da gre za bolonjski program	Študijski program	Trajanje programa v semestrih	Študijska skupina
24	UL	ALU	21	UN		Sikarstvo	8	6
25	UL	BF	42	UN		Biologija	8	4
26	UL	BF	42	UN		Biotehnologija	8	4
27	UL	BF	42	UN		Mikrobiologija	8	4
28	UL	BF	42	UN	b	Biologija	6	4
29	UL	BF	42	UN	b	Biotehnologija	6	4
30	UL	BF	42	UN	b	Mikrobiologija	6	4
31	UL	BF	54	UN		Lesarstvo	8	3
32	UL	BF	54	VS		Lesarstvo	6	3
33	UL	BF	54	UN	b	Živilska tehnologija	8	3
34	UL	BF	54	UN	b	Lesarstvo	6	3
35	UL	BF	54	VS	b	Tehnologije lesa in vlaknastih kompozitov	6	3
36	UL	BF	54	UN	b	Živilstvo in prehrana	6	3
37	UL	BF	58	UN	b	Krajinska arhitektura	8	3
38	UL	BF	58	UN	b	Krajinska arhitektura	6	3
39	UL	BF	62	UN		Gozdarstvo	8	4
40	UL	BF	62	VS		Gozdarstvo in gozdpodjarjenje z gozdnimi vrsti	6	4
41	UL	BF	62	UN		Kmetijstvo – zoolohika	8	4
42	UL	BF	62	VS		Kmetijstvo – zoolohika	6	4
43	UL	BF	62	UN		Kmetijstvo agronomija	8	4
44	UL	BF	62	VS		Kmetijstvo agronomija in hortikultura	6	4
45	UL	BF	62	VS	b	Gozdarstvo	6	4
46	UL	BF	62	UN	b	Gozdarstvo in obnovljivi gozdni vrsti	6	4
47	UL	BF	62	UN	b	Kmetijstvo – agronomija	6	4
48	UL	BF	62	VS	b	Kmetijstvo – agronomija in hortikultura	6	4
49	UL	BF	62	UN	b	Kmetijstvo – zoolohika	6	4
50	UL	BF	62	VS	b	Kmetijstvo – živiloreja	6	4
51	UL	BF	31	UN		Ekonomija	8	1
52	UL	EF	31	UN	b	Univerzitetna poslovna in ekonomska štola (bolonjski program)	6	1
53	UL	EF	34	VS		Visoka poslovna štola	6	1
54	UL	EF	34	VS	b	Visoka poslovna štola (bolonjski program)	6	1
55	UL	FA	58	UN		Arhitektura	9	3
56	UL	FA	58	EM	b	Arhitektura	10	3
57	UL	FDV	31	VS		Družbena informatika	6	1
58	UL	FDV	31	UN		Komunikologija – teoretiko-metodološka smer – trženje in tržno komuniciranje	8	1
59	UL	FDV	31	UN		Komunikologija – trženje in tržno komuniciranje	8	1
60	UL	FDV	31	UN		Kulturologija	8	1
61	UL	FDV	31	UN		Politologija – smer analiza politik in javna uprava (dvopredmetni)	8	1
62	UL	FDV	31	UN		Politologija – analiza politik in javna uprava	8	1
63	UL	FDV	31	UN		Politologija – mednarodni odnosi	8	1
64	UL	FDV	31	UN		Politologija – obramboslovje	8	1
65	UL	FDV	31	UN		Politologija – smer mednarodni odnosi (dvopredmetni)	8	1
66	UL	FDV	31	UN		Politologija – smer obramboslovje (dvopredmetni)	8	1

Ob začetku evajanja študijskih programov Fakultete za informacijske študije v Novem mestu se sredstva določijo v skladu s 16. in 17. členom uredb.

Pogodbo, s katero se natančneje opredelita poraba in vsilna sredstev, Fakulteta za informacijske študije v Novem mestu sklene z ministrstvom.

26. člen
Letna sredstva za študijsko dejavnost za samostojni visokošolski zavod, ki pridobi dodatno koncesijo za nov študijski program prve stopnje, se za ta študijski program določijo v skladu s 16. in 17. členom uredb.

27. člen
Ne glede na 6., 7., 8. in 9. člen uredb se sredstva za financiranje študijske dejavnosti po študijskih programih druge stopnje v letu 2009 za visokošolski zavod izračunajo tako, da se število vpisanih študentov rednega študija druge stopnje brez absolventov pomnoži:

– v prvi študijski skupini z 2.500,00 EUR,
– v drugi študijski skupini s 3.250,00 EUR,
– v tretji študijski skupini s 4.000,00 EUR,
– v četrth študijski skupini s 4.500,00 EUR,
– v peti študijski skupini s 5.000,00 EUR, in
– v šestih študijski skupini s 6.000,00 EUR.

K številu študentov rednega študija iz prejšnjega odstavka se ne prištevajo študenti z že pridobljeno izobrazbo, ki ustrezajo najmanj drugi stopnji.

Št. 00723-3/2008/10
Ljubljana, dne 1. oktobra 2008
EVA 2008-3211-0010

Vlada Republike Slovenije
Janez Jansa i. r.
Predsednik

PRILOGA

SEZNAM DODIPLOMSKIH ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV ZA LETO 2009, RAZVRŠČENIH PO ŠTUDIJSKIH SKUPINAH

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasius	Vista programa	Oznaka, da gre za bolonjski program	Študijski program	Trajanje programa v semestrih	Študijska skupina
1	EVRO-PPF	–	38	UN	b	Pravo	6	1
2	FDS	–	34	UN	b	Javna uprava	6	1
3	FIS	–	31	UN	b	Informatika v sodobni družbi	6	1
4	FIS	–	31	VS	b	Informatika v sodobni družbi	6	1
5	FUDS	–	31	UN	b	Uporabne družbene študije	6	1
6	MFDPŠ	–	34	UN	b	Ekonomija v sodobni družbi	6	1
7	MFDPŠ	–	34	VS	b	Poslovanje v sodobni družbi	6	1
8	UL	AG	21	UN		Cerkevna glasba	8	6
9	UL	AG	21	UN		Dirigiranje	8	6
10	UL	AG	21	UN		Glasbena pedagogika	8	6
11	UL	AG	21	UN		Godala in drugi instrumenti s sitrami	8	6
12	UL	AG	21	UN		Instrumenti s tipkami	8	6
13	UL	AG	21	UN		Kompozicija in glasbena teorija	8	6
14	UL	AG	21	VS		Operna štola	6	6
15	UL	AG	21	UN		Pejze	8	6
16	UL	AG	21	UN		Pihalna, trobilna in tolkalna	8	6
17	UL	AGRTF	21	UN		Dramaturgija	8	6
18	UL	AGRTF	21	UN		Dramska igra in umetniška beseda	8	6
19	UL	AGRTF	21	UN		Filmska in televizijska režija	8	6
20	UL	AGRTF	21	UN		Gledališka in radijska režija	8	6
21	UL	ALU	21	UN		Kiparstvo	8	6
22	UL	ALU	21	UN		Oblikovanje	8	6
23	UL	ALU	21	UN		Restavracija	8	6

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasifikacija	Vrsta programa	Oznaka, da gre za bolonjski program	Študijski program	Trajanje programa v semestrih	Študijska skupina
67	UL	FDV	31	UN		Politologija – teoretsko-analitična smer	8	1
68	UL	FDV	31	UN		Sociologija – analitično-teoretska smer	8	1
69	UL	FDV	31	UN		Sociologija – družboslovna informatika	8	1
70	UL	FDV	31	UN		Sociologija – kadrovsko-menadžerska smer	8	1
71	UL	FDV	31	UN	b	Analitična politologija	8	1
72	UL	FDV	31	UN	b	Analitična sociologija	8	1
73	UL	FDV	31	UN	b	Družboslovna informatika	8	1
74	UL	FDV	31	VS	b	Družboslovna informatika	6	1
75	UL	FDV	31	UN	b	Evropske študije – družboslovni vidiki	8	1
76	UL	FDV	31	UN	b	Komunikologija – medijske in komunikacijske študije	8	1
77	UL	FDV	31	UN	b	Komunikologija – izžno komuniciranje in odnosi z javnostmi	8	1
78	UL	FDV	31	UN	b	Kulturologija	8	1
79	UL	FDV	31	UN	b	Mednarodni odnosi	8	1
80	UL	FDV	31	UN	b	Politologija – analiza politik in javna uprava	8	1
81	UL	FDV	31	UN	b	Politologija – obramboslovje	8	1
82	UL	FDV	31	UN	b	Sociologija – kadrovske menedžment	8	1
83	UL	FDV	32	UN		Novinarstvo	8	1
84	UL	FDV	32	UN		Novinarstvo (dvoepredmetni)	8	1
85	UL	FDV	32	UN	b	Novinarstvo	8	1
86	UL	FE	52	UN		Elektrotehnika	9	3
87	UL	FE	52	VS		Elektrotehnika	6	3
88	UL	FE	52	VS	b	Multimedialne komunikacije	6	3
89	UL	FE	14	UN		Angleški jezik (dvoepredmetni)	8	2
90	UL	FE	14	UN		Fizicija (dvoepredmetni)	8	2
91	UL	FE	14	UN		Francoski jezik (dvoepredmetni)	8	2
92	UL	FE	14	UN		Geografija (dvoepredmetni)	8	2
93	UL	FE	14	UN		Grški jezik (dvoepredmetni)	8	2
94	UL	FE	14	UN		Hrvatski, srbski in makedonski jezik (dvoepredmetni)	8	2
95	UL	FE	14	UN		Italijanski jezik (dvoepredmetni)	8	2
96	UL	FE	14	UN		Latinski jezik (dvoepredmetni)	8	2
97	UL	FE	14	UN		Nemški jezik (dvoepredmetni)	8	2
98	UL	FE	14	UN		Nemški jezik (dvoepredmetni)	8	2
99	UL	FE	14	UN		Pedagogika – andragogika	8	2
100	UL	FE	14	UN		Pedagogika (dvoepredmetni)	8	2
101	UL	FE	14	UN		Ruski jezik (dvoepredmetni)	8	2
102	UL	FE	14	UN		Slovaški jezik in književnost (dvoepredmetni)	8	2
103	UL	FE	14	UN		Slovenski jezik (dvoepredmetni)	8	2
104	UL	FE	14	UN		Sociologija (dvoepredmetni)	8	2
105	UL	FE	14	UN		Španski jezik (dvoepredmetni)	8	2
106	UL	FE	14	UN		Umetnostna zgodovina (dvoepredmetni)	8	2
107	UL	FE	14	UN		Zgodovina (dvoepredmetni)	8	2
108	UL	FE	22	UN		Angleški jezik	8	2
109	UL	FE	22	UN		Arheologija	8	2
110	UL	FE	22	UN		Češki jezik in književnost (dvoepredmetni)	8	2

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasifikacija	Vrsta programa	Oznaka, da gre za bolonjski program	Študijski program	Trajanje programa v semestrih	Študijska skupina
111	UL	FF	22	UN		Fizicija	8	2
112	UL	FF	22	UN		Muzikologija	8	2
113	UL	FF	22	UN		Muzikologija (dvoepredmetni)	8	2
114	UL	FF	22	UN		Nemški jezik	8	2
115	UL	FF	22	UN		Poljski jezik in književnost (dvoepredmetni)	8	2
116	UL	FF	22	UN		Prevajalski študij – usmenitev angleščina-italijščina	8	2
117	UL	FF	22	UN		Prevajalski študij – usmenitev angleščina-francoščina	8	2
118	UL	FF	22	UN		Prevajalski študij – usmenitev angleščina-nemščina	8	2
119	UL	FF	22	UN		Prevajalski študij – usmenitev nemščina -angl., franc., ital.	8	2
120	UL	FF	22	UN		Primerjalna književnost	8	2
121	UL	FF	22	UN		Primerjalna književnost (dvoepredmetni)	8	2
122	UL	FF	22	UN		Primerjalno jezikoslovje	8	2
123	UL	FF	22	UN		Primerjalno jezikoslovje (dvoepredmetni)	8	2
124	UL	FF	22	UN		Primerjalno slovensko jezikoslovje (dvoepredmetni)	8	2
125	UL	FF	22	UN		Slovenski jezik	8	2
126	UL	FF	22	UN		Splošno jezikoslovje	8	2
127	UL	FF	22	UN		Splošno jezikoslovje (dvoepredmetni)	8	2
128	UL	FF	22	UN		Umetnostna zgodovina	8	2
129	UL	FF	22	UN		Vzhodnozajzjske študije – Japonologija (dvoepredmetni)	8	2
130	UL	FF	22	UN		Vzhodnozajzjske študije – Sinologija (dvoepredmetni)	8	2
131	UL	FF	22	UN		Zgodovina	8	2
132	UL	FF	22	UN	b	Medjezikovno posredovanje - usmer.slov.-angl.-francoščina	6	2
133	UL	FF	22	UN	b	Medjezikovno posredovanje - usmer.slov.-angl.-italijščina	6	2
134	UL	FF	22	UN	b	Medjezikovno posredovanje - usmer.slov.-angl.-nemščina	6	2
135	UL	FF	22	UN	b	Germanistika (enopredmetni)	6	2
136	UL	FF	22	UN	b	Sociologija kulture (enopredmetni)	6	2
137	UL	FF	22	UN	b	Umetnostna zgodovina (enopredmetni)	6	2
138	UL	FF	31	UN		Enologija in kultura antropologija	8	1
139	UL	FF	31	UN		Enologija in kultura antropologija (dvoepredmetni)	8	1
140	UL	FF	31	UN		Geografija	8	1
141	UL	FF	31	UN		Psihologija	8	1
142	UL	FF	31	UN		Sociologija kulture (dvoepredmetni)	8	1
143	UL	FF	31	UN	b	Enologija in kultura antropologija (enopredmetni)	6	1
144	UL	FF	31	UN	b	Geografija (enopredmetni)	6	1
145	UL	FF	32	UN		Bibliotekarstvo	8	1
146	UL	FF	32	UN		Bibliotekarstvo (dvoepredmetni)	8	1
147	UL	FF	32	UN	b	Bibliotekarstvo in informatika (enopredmetni)	6	1
148	UL	FFA	727	UN		Farmacija	9	5
149	UL	FFA	727	VS		Laboratorijska biomedicina	6	5
150	UL	FFA	727	UN	b	Laboratorijska biomedicina	6	5

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasifikacija	Vrsta programa	Oznaka, da gre za bolonjski program	Študijski program	Trajanje programa v semestrih	Študijska skupina
151	UL	FFA	727	EM	b	Farmacija	10	5
152	UL	FGG	52	VS	b	Tehnično upravljanje nepremičnin	6	3
153	UL	FGG	58	UN		Geodezija	9	3
154	UL	FGG	58	VS		Geodezija	6	3
155	UL	FGG	58	UN		Gradbeništvo	9	3
156	UL	FGG	58	VS		Gradbeništvo	6	3
157	UL	FGG	58	VS	b	Operativno gradbeništvo	6	3
158	UL	FGG	85	UN		Vodnarstvo in komunalno inženirstvo	8	3
159	UL	FRKT	44	UN		Biokemija	8	5
160	UL	FRKT	44	UN		Kemija	8	5
161	UL	FRKT	86	VS		Varstvo pri delu in požarna varnost	6	2
162	UL	FRKT	524	VS		Kemijska tehnologija	6	5
163	UL	FRKT	524	UN		Kemijsko inženirstvo	8	5
164	UL	FMF	44	UN		Fizika	8	5
165	UL	FMF	44	VS		Fizikalna merilna tehnika	6	5
166	UL	FMF	44	UN	b	Fizika	8	5
167	UL	FMF	44	UN	b	Meteorologija z geografijo	6	5
168	UL	FMF	46	UN		Matematika	8	4
169	UL	FMF	46	VS		Praktična matematika	6	4
170	UL	FMF	46	UN	b	Matematika	6	4
171	UL	FMF	46	UN	b	Finančna matematika	6	4
172	UL	FMF	46	VS	b	Praktična matematika	6	4
173	UL	FPP	84	VS		Pomorstvo	6	2
174	UL	FPP	84	VS		Prometno-energetska tehnika	6	2
175	UL	FPP	84	UN		Tehnologija prometa	8	2
176	UL	FPP	84	VS		Tehnologija prometa	6	2
177	UL	FPP	84	UN		Transportna logistika	8	2
178	UL	FPP	84	VS	b	Prometna tehnologija in transportna logistika	6	2
179	UL	FPP	84	VS	b	Navtika	6	2
180	UL	FPP	84	VS	b	Ladijsko strojništvo	6	2
181	UL	FRI	48	UN		Računalništvo in informatika	9	3
182	UL	FRI	48	VS		Računalništvo in informatika	6	3
183	UL	FRH+FMF	48	VS		Računalništvo in matematika	8	3
184	UL	FS	52	UN		Strojništvo	9	3
185	UL	FS	52	VS		Strojništvo	6	3
186	UL	FS	52	UN	b	Strojništvo	6	3
187	UL	FSD	76	VS		Socialno delo	8	2
188	UL	FSD	76	UN		Socialno delo	8	2
189	UL	FS	14	UN		Športna vzgoja	6	2
190	UL	FS	81	VS		Športno treniranje	6	2
191	UL	FU	34	VS		Javna uprava	6	1
192	UL	FU	34	UN		Uprava	8	1
193	UL	FU	34	UN	b	Uprava	6	1
194	UL	FU	34	VS	b	Uprava	6	1
195	UL	MF	721	UN		Medicina	12	6
196	UL	MF	724	UN		Dentalna medicina	12	6
197	UL	NTF	21	UN	b	Oblikovanje tekstilij in oblačil	6	6
198	UL	NTF	21	UN		Oblikovanje tekstilij in oblačil	8	6
199	UL	NTF	44	UN		Geologija	8	5
200	UL	NTF	52	UN		Metallurgija in materiali	8	3
201	UL	NTF	52	VS		Metalske tehnologije	6	3

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasifikacija	Vrsta programa	Oznaka, da gre za bolonjski program	Študijski program	Trajanje programa v semestrih	Študijska skupina
202	UL	NTF	54	UN		Geotehnologija in rudarstvo	6	3
203	UL	NTF	54	VS		Grafična tehnika	6	3
204	UL	NTF	54	VS		Konfeksijska tehnika	6	3
205	UL	NTF	54	UN		Rudarstvo in geotehnologija	8	3
206	UL	NTF	54	VS		Rudarstvo in geotehnologija	6	3
207	UL	NTF	54	VS		Tekstilna tehnika	6	3
208	UL	NTF	54	UN		Tekstilstvo in grafična tehnologija	8	3
209	UL	NTF	54	VS	b	Grafična in medijska tehnika	6	3
210	UL	NTF	54	UN	b	Grafične in interaktivne komunikacije	6	3
211	UL	NTF	54	UN	b	Nachtvaranje tekstilij in oblačil	6	3
212	UL	NTF	54	UN	b	Prozvodnja tekstilij in oblačil	6	3
213	UL	NTF	54	UN	b	Geotehnologija in rudarstvo	6	3
214	UL	PEF	14	UN		Biologija in gospodinjstvo	8	2
215	UL	PEF	14	UN		Fizika in tehnika	8	2
216	UL	PEF	14	UN		Kemija in biologija	8	2
217	UL	PEF	14	UN		Kemija in fizika	8	2
218	UL	PEF	14	UN		Likovna pedagogika	8	2
219	UL	PEF	14	UN		Matematika in fizika	8	2
220	UL	PEF	14	UN		Matematika in računalništvo	8	2
221	UL	PEF	14	UN		Matematika in tehnika	8	2
222	UL	PEF	14	VS		Predšolska vzgoja	6	2
223	UL	PEF	14	UN		Razredni pouk	8	2
224	UL	PEF	14	UN		Socialna pedagogika	8	2
225	UL	PEF	14	UN		Specialna in rehabilitacijska pedagogika	8	2
226	UL	PF	38	UN		Piano	8	1
227	UL	TEOF	22	UN		Teologija	10	2
228	UL	TEOF	22	VS		Teologija	6	2
229	UL	TEOF	22	UN		Teologija (dvopredmetni)	8	2
230	UL	VF	64	UN		Veterinarstvo	10	6
231	UL	VF	64	EM	b	Veterinarstvo	12	6
232	UL	VŠZ	723	VS		Babištvo	6	3
233	UL	VŠZ	723	VS		Zdravstvena nega	6	3
234	UL	VŠZ	725	VS		Ortopedska tehnika	6	2
235	UL	VŠZ	725	VS		Radiologija	6	2
236	UL	VŠZ	725	VS		Saniarno inženirstvo	8	2
237	UL	VŠZ	725	VS	b	Radiološka tehnologija	6	2
238	UL	VŠZ	726	VS		Delovna terapija	6	2
239	UL	VŠZ	726	VS		Fizioterapija	6	2
240	UM	EPF	34	UN		Ekonomija	8	1
241	UM	EPF	34	VS		Poslovna ekonomija	6	1
242	UM	EPF	34	UN	b	Ekonomike in poslovne vede	6	1
243	UM	EPF	34	VS	b	Poslovna ekonomija	6	1
244	UM	FE	54	UN	b	Energetika	6	3
245	UM	FE	54	VS	b	Energetika	6	3
246	UM	FERI	48	UN		Medijske komunikacije	8	3
247	UM	FERI	48	UN		Računalništvo in informatika	9	3
248	UM	FERI	48	VS		Računalništvo in informatika	6	3
249	UM	FERI	48	UN	b	Medijske komunikacije	6	3
250	UM	FERI	52	UN		Elektrotehnika	9	3
251	UM	FERI	52	VS		Elektrotehnika	6	3
252	UM	FERI	52	UN	b	Telekomunikacije	8	3
253	UM	FERI	52	UN	b	Elektrotehnika	6	3
254	UM	FERI	52	VS	b	Elektrotehnika	6	3

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasifikacija	Vrsta programa	Oznaka, da gre za bolnijski program	Študijski program	Trajanje programa v semestrih	Študijska skupina
295	UM	FG	52	UN	b	Prometno inženirstvo	6	3
296	UM	FG	58	UN		Gradbeništvo	8	3
297	UM	FG	58	UN		Gradbeništvo	6	3
298	UM	FG	58	UN	b	Arhitektura	6	3
299	UM	FG	58	UN	b	Gradbeništvo	6	3
300	UM	FG	84	UN		Promet	8	2
301	UM	FG	84	VS		Promet	6	2
302	UM	FKBV	62	VS		Agronomija – poljedelstvo in vrtnarstvo	6	4
303	UM	FKBV	62	VS		Agronomija – sadjarstvo in vinogradništvo	6	4
304	UM	FKBV	62	VS		Kmetijska tehnika	6	4
305	UM	FKBV	62	UN		Kmetijstvo	8	4
306	UM	FKBV	62	VS		Zootehnika	6	4
307	UM	FKBV	62	VS	b	Agronomija – okrasne rastline, zelenjava in poljske	6	4
308	UM	FKBV	62	VS	b	Biotehniko inženirstvo	6	4
309	UM	FKBV	62	VS	b	Ekološko kmetijstvo	6	4
310	UM	FKBV	62	UN	b	Kmetijstvo	6	4
311	UM	FKBV	62	VS	b	Management v agroživilstvu in razvoju podeželja	6	4
312	UM	FKBV	62	VS	b	Vinogradništvo, vrtnarstvo in sadjarstvo	6	4
313	UM	FKBV	62	VS	b	Živiljara	6	4
314	UM	FKKT	524	UN		Kemijska tehnologija	8	5
315	UM	FKKT	524	VS		Kemijska tehnologija	6	5
316	UM	FL	84	VS	b	Gospodarska in tehniška logistika	6	2
317	UM	FL	84	UN	b	Logistika sistemov	6	2
318	UM	FNM	14	UN		Biologija in ...	8	2
319	UM	FNM	14	UN		Fizika in ...	8	2
320	UM	FNM	14	UN		Fizika in ...	8	2
321	UM	FNM	14	UN		Kemija in ...	8	2
322	UM	FNM	14	UN		Matematika	8	2
323	UM	FNM	14	UN		Matematika in ...	8	2
324	UM	FNM	14	UN		Proizvodno tehnična vzgoja in ...	8	2
325	UM	FNM	14	UN		Rečunalništvo in ...	8	2
326	UM	FNM	14	UN		Rečunalništvo z matematiko	8	2
327	UM	FNM	42	UN	b	Ekologija z naravovarstvom	6	4
328	UM	FNM	44	UN	b	Fizika	6	5
329	UM	FNM	46	UN		Matematika (pedagoška)	8	4
330	UM	FNM	46	UN	b	Matematika (pedagoška)	6	4
331	UM	FOV	34	UN		Organizacija dela	8	1
332	UM	FOV	34	VS		Organizacija in management sistemov	6	1
333	UM	FOV	34	UN		Organizacija in management sistemov	8	1
334	UM	FOV	34	UN	b	Organizacija in management informacijskih sistemov	6	1
335	UM	FOV	34	VS	b	Organizacija in management informacijskih sistemov	6	1
336	UM	FOV	34	UN	b	Organizacija in management kadrovskih in izobraževalnih sistemov	6	1
337	UM	FOV	34	VS	b	Organizacija in management kadrovskih in izobraževalnih sistemov	6	1
338	UM	FOV	34	UN	b	Organizacija in management poslovnih in delovnih sistemov	6	1

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasifikacija	Vrsta programa	Oznaka, da gre za bolnijski program	Študijski program	Trajanje programa v semestrih	Študijska skupina
255	UM	FERI	52	UN	b	Informatika in tehnologije komuniciranja	6	3
256	UM	FERI	52	VS	b	Informatika in tehnologije komuniciranja	6	3
257	UM	FERI	52	VS	b	Rečunalništvo in informacijske tehnologije	6	3
258	UM	FERI	52	UN	b	Rečunalništvo in informacijske tehnologije	6	3
259	UM	FERI	52	UN	b	Telekomunikacije	6	3
260	UM	FERI+FG+FS	52	UN	b	Gospodarsko inženirstvo	8	3
261	UM	FERI+FG+FS	52	UN	b	Gospodarsko inženirstvo	6	3
262	UM	FERI+FS	52	UN	b	Mehatronika	6	3
263	UM	FF	14	UN	b	Pedagogika (dvoipredmetni)	6	2
264	UM	FF	14	UN		Angleški jezik s književnostjo in ...	8	2
265	UM	FF	14	UN		Filozofija in ...	8	2
266	UM	FF	14	UN		Geografija in ...	8	2
267	UM	FF	14	UN		Madžarski jezik s književnostjo in ...	8	2
268	UM	FF	14	UN		Nemški jezik s književnostjo	8	2
269	UM	FF	14	UN		Nemški jezik s književnostjo in ...	8	2
270	UM	FF	14	UN		Prevajanje in tolmačenje - angleščina	8	2
271	UM	FF	14	UN		Prevajanje in tolmačenje - nemščina	8	2
272	UM	FF	14	UN		Slovenski jezik s književnostjo	8	2
273	UM	FF	14	UN		Slovenski jezik s književnostjo in ...	8	2
274	UM	FF	14	UN		Sociologija in ...	8	2
275	UM	FF	14	UN		Teologija in ...	8	2
276	UM	FF	14	UN		Zgodovina in ...	8	2
277	UM	FF	14	UN		Pedagogika in ...	8	2
278	UM	FF	22	UN		Zgodovina (nepedagoška) (enopredmetni)	8	2
279	UM	FF	22	UN	b	Slovenski jezik in književnost (enopredmetni)	6	2
280	UM	FF	22	UN	b	Germanistika (enopredmetni)	6	2
281	UM	FF	22	UN	b	Zgodovina (enopredmetni)	6	2
282	UM	FF	22	UN	b	Slovenski jezik in književnost (dvoipredmetni)	6	2
283	UM	FF	22	UN	b	Angleški jezik in književnost (dvoipredmetni)	6	2
284	UM	FF	22	UN	b	Medjezikovne študije (angleščina - dvoipredmetni)	6	2
285	UM	FF	22	UN	b	Madžarski jezik s književnostjo (dvoipredmetni)	6	2
286	UM	FF	22	UN	b	Medjezikovne študije (nemščina - dvoipredmetni)	6	2
287	UM	FF	22	UN	b	Medjezikovne študije (madžarsčina - dvoipredmetni)	6	2
288	UM	FF	22	UN	b	Filozofija (dvoipredmetni)	6	2
289	UM	FF	22	UN	b	Nemški jezik in književnost (dvoipredmetni)	6	2
290	UM	FF	22	UN	b	Zgodovina (dvoipredmetni)	6	2
291	UM	FF	31	UN	b	Sociologija in interdisciplinarno družboslovje (enopredmetni)	6	1
292	UM	FF	31	UN	b	Psihologija (enopredmetni)	6	1
293	UM	FF	31	UN	b	Geografija (dvoipredmetni)	6	1
294	UM	FF	31	UN	b	Sociologija (dvoipredmetni)	6	1

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasius	Vsta programa	Oznaka, da gre za bolonjski program	Studijski program	Trajanje programa v semestrih	Studijska skupina
339	UM	FOV	34	VS	b	Organizacija in management poslovnih in delovnih sistemov	6	1
340	UM	FS	52	UN		Strojništvo	9	3
341	UM	FS	52	VS		Strojništvo	6	3
342	UM	FS	52	UN	b	Oblikovanje in tekstilni materiali	6	3
343	UM	FS	52	UN	b	Strojništvo	6	3
344	UM	FS	54	UN		Tekstilstvo	8	3
345	UM	FS	54	VS		Tekstilstvo	6	3
346	UM	FVV	86	VS		Varnost in notranje zadeve	6	2
347	UM	FVV	86	UN		Varstvoslovje	8	2
348	UM	FVV	86	VS		Varstvoslovje	6	2
349	UM	FVV	86	VS	b	Varnost in policijsko delo	6	2
350	UM	FVV	86	UN	b	Varstvoslovje	6	2
351	UM	FZV	723	VS		Zdravstvena nega	6	3
352	UM	MF	721	UN		Splošna medicina	12	6
353	UM	PEF	14	UN		Glasbena pedagogika	8	2
354	UM	PEF	14	UN		Likovna pedagogika	8	2
355	UM	PEF	14	VS		Predšolska vzgoja	8	2
356	UM	PEF	14	UN		Razredni pouk	8	2
357	UM	PF	38	UN		Pravo	8	1
358	UNG	FAN	44	UN	b	Inženirska fizika	6	5
359	UNG	FH	22	UN	b	Slovenistika	8	2
360	UNG	FH	22	UN	b	Slovenistika	8	2
361	UNG	FH	22	UN	b	Kulturna zgodovina	6	2
362	UNG	FZO	42	UN	b	Okolje	6	4
363	UNG	FZO	85	UN		Okolje	8	3
364	UNG	PTF	54	VS		Ekonomika in vodenje proizvodnih in tehnoloških sistemov	6	3
365	UNG	PTF	54	VS	b	Gospodarski inženiring	6	3
366	UNG	VŠVV	62	VS	b	Vinogradništvo in vinarstvo	6	4
367	UP	FAMNIT	42	UN	b	Biodiverziteti	6	4
368	UP	FAMNIT	46	UN	b	Matematika	6	4
369	UP	FAMNIT	48	UN	b	Računalništvo in informatika	6	3
370	UP	FAMNIT	62	UN	b	Sredozemsko kmetijstvo	6	4
371	UP	FHS	22	UN		Slovenistika	8	2
372	UP	FHS	22	UN		Zgodovina	8	2
373	UP	FHS	22	UN	b	Deviščna Evrope in Sredozemlja	6	2
374	UP	FHS	22	UN	b	Filozofija	6	2
375	UP	FHS	22	UN	b	Italijanistika	8	2
376	UP	FHS	22	UN	b	Slovenistika	6	2
377	UP	FHS	22	UN	b	Zgodovina	6	2
378	UP	FHS	31	UN		Geografija kontaktnih prostorov	8	1
379	UP	FHS	31	UN		Kulturni študij in antropologija	8	1
380	UP	FHS	31	UN	b	Kulturni študij in antropologija	6	1
381	UP	FHS	31	UN	b	Geografija	6	1
382	UP	FHS	31	UN	b	Medijski študij	6	1
383	UP	FM	34	VS		Management	6	1
384	UP	FM	34	UN	b	Management	6	1
385	UP	FM	34	UN	b	Management	6	1
386	UP	FTŠ	81	VS		Hotelstvo in turizem	6	2
387	UP	FTŠ	81	VS	b	Management turističnih destinacij	6	2
388	UP	FTS	81	VS	b	Poslovni sistemi v turizmu	6	2
389	UP	FTS	81	VS	b	Mediacija v turizmu	6	2
390	UP	PEF	14	UN		Matematika in računalništvo	8	2
391	UP	PEF	14	VS		Predšolska vzgoja	6	2
392	UP	PEF	14	UN		Razredni pouk	8	2

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasius	Vsta programa	Oznaka, da gre za bolonjski program	Studijski program	Trajanje programa v semestrih	Studijska skupina
393	UP	VZŠ	723	VS		Zdravstvena nega	6	3
394	UP	VZŠ	726	VS	b	Prehramsko svetovanje - dietetika	6	2
395	VITES	54	VS	b		Tehnologije in sistemi	6	3
396	VSD	21	VS	b		Dizajn	6	6
397	VSP	34	VS			Podjetništvo	6	1
398	VSP	34	VS	b		Podjetništvo (bolonjski program)	6	1
399	VSTP SG	54	VS	b		Tehnologija polimerov	6	3
400	VŠUP	34	VS			Upravljanje in poslovanje	6	1
401	VŠUP	34	VS	b		Upravljanje in poslovanje	6	1
402	VŠUP	34	VS	b		Informatika v upravljanju in poslovanju	6	1
403	VŠVO	85	VS	b		Varstvo okolja in ekotehnologija	6	3
404	VŠZ NM	723	VS	b		Zdravstvena nega	6	3
405	VŠZNJ	723	VS	b		Zdravstvena nega	6	3

SEZNAM ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV DRUGE STOPNJE ZA LETO 2009, RAZVRŠČENIH PO ŠTUDIJSKIH SKUPINAH

Zap. št.	Visokošolski zavod	Članica univerze	Klasius	Studijski program	Trajanje programa v semestrih	Studijska skupina
1	EVRO-PF	-	38	Pravo	4	1
2	EVRO-PF	-	38	Pravo in management nepremičnin	4	1
3	FDŠ	-	34	Javna uprava	4	1
4	FDŠ	-	31	Mednarodne in diplomatske študije	4	1
5	FIS	-	34	Informatika v sodobni družbi	4	1
6	FUDŠ	-	31	Medkulturni menedžment	4	1
7	MFDPŠ	-	34	Management znanja	4	1
8	UL	BF	42	Biotehnologija	4	4
9	UL	BF	42	Ekologija in biodiverziteti	4	4
10	UL	BF	58	Krajnska arhitektura	4	3
11	UL	BF	54	Lesarstvo	4	3
12	UL	BF	42	Mikrobiologija	4	4
13	UL	BF	42	Molekulska biologija	4	4
14	UL	BF	62	Prehrana	4	4
15	UL	BF	42	Struktura in funkcionalna biologija	4	4
16	UL	BF	54	Zvilstvo	4	3
17	UL	EF	31	Denar in finance	4	1
18	UL	EF	31	Ekonomija	4	1
19	UL	EF	34	Finančni management	4	1
20	UL	EF	34	Management	4	1
21	UL	EF	31	Mednarodna ekonomija	4	1
22	UL	EF	34	Mednarodno poslovanje	4	1
23	UL	EF	34	Podjetništvo	4	1
24	UL	EF	34	Poslovna informatika	4	1
25	UL	EF	34	Poslovna logistika	4	1
26	UL	EF	34	Poslovanje in organizacija	4	1
27	UL	EF	34	Računovodstvo in revizija	4	1
28	UL	EF	34	Turizem	4	1
29	UL	EF	34	Turistični management (EMTM) - skupni program	4	1
30	UL	EF	34	Turizem	4	1
31	UL	FF	31	Kulturna raznolikost in transnacionalni procesi	4	1

32	UL	FF	22	Prevajanje	4	4	2
33	UL	FF	22	Tolmačenje	4	4	2
34	UL	FF	22	Zgodovina jugovzhodne Evrope (skupni program)	4	2	2
35	UL	FFA	727	Industrijska farmacija	4	4	5
36	UL	FU	34	Finance in računovodstvo v EU (skupni program)	4	4	1
37	UL	FU	34	Management v upravi (skupni program)	4	4	1
38	UL	FU	34	Uprava	4	4	1
39	UM	EPF	34	Ekonomske in poslovne vede	4	4	1
40	UM	FE	54	Energetika	4	4	3
41	UM	FKBV	62	Agrarna ekonomika	4	4	4
42	UM	FKBV	62	Kmetijstvo	4	4	4
43	UM	FKBV	62	Varnost hrane v prehranski verigi	4	4	4
44	UM	FL	84	Logistični sistemi	4	4	2
45	UM	FVJ	86	Varstvoslovje	4	4	2
46	UM	FZV	725	Biointformatika	4	4	2
47	UM	FZV	723	Zdravstvena nega	4	4	3
48	UNG	FH	22	Slovenistika	4	4	2
49	UNG	PTF	54	Gospodarski inženiring	4	4	3
50	UP	FAMNIT	46	Matematične znanosti	4	4	4
51	UP	FAMNIT	48	Računalništvo in informatika	4	4	3
52	UP	FAMNIT	42	Monska biologija (skupni program)	4	4	4
53	UP	FHŠ	31	Kulturni študiji in antropologija	4	4	1
54	UP	FHŠ	22	Filozofija	4	4	2
55	UP	FHŠ	22	Arheološka dediščina Sredozemlja	4	4	2
56	UP	FHŠ	22	Umetnostozgodovinska dediščina Sredozemlja	4	4	2
57	UP	FTŠ	81	Tuizem	4	4	2
58	UP	VŠZ	723	Zdravstvena nega	4	4	3

Opomba:
Klasifikacija področij temelji na mednarodni klasifikaciji izobraževanja ISCED-1997, in sicer v delu, ki se nanaša na področja izobraževanja (Metodološka pojasnila Klasiusa, Uradni list RS, št. 89/06).

Legenda kratic:

UL	UNIVERZA V LJUBLJANI
UL AG	Akademija za glasbo
UL AGRFT	Akademija za gledališče, radio, film in televizijo
UL ALUO	Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
UL BF	Biotehniška fakulteta
UL EF	Ekonomška fakulteta
UL FA	Fakulteta za arhitekturo
UL FDV	Fakulteta za družbene vede
UL FE	Fakulteta za elektrotehniko
UL FFA	Fakulteta za farmacijo
UL FGG	Fakulteta za gradbeništvo in geodézijo
UL FRKT	Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo
UL FMF	Fakulteta za matematiko in fiziko
UL FPP	Fakulteta za pomorstvo in promet
UL FRI	Fakulteta za računalništvo in informatiko
UL FSD	Fakulteta za sodaino delo
UL FS	Fakulteta za strojništvo
UL FŠ	Fakulteta za šport
UL FU	Fakulteta za upravo
UL FF	Filozofska fakulteta
UL MF	Medicinska fakulteta
UL NTF	Naravoslovnotehniška fakulteta
UL PEF	Pedagoška fakulteta

UL PF
UL TEOF
UL VF
UL VŠZ

Pravna fakulteta
Teološka fakulteta
Veterinarska fakulteta
Visoka šola za zdravstvo

UNIVERZA V MARIBORU

UM EPF
UM FEERI
UM FE
UM FG
UM FKKT
UM FKBV
UM FL
UM FNM
UM FOV
UM FS
UM FVJ
UM FVZ
UM FF
UM MF
UM PEF
UM PF

Ekonomsko-poslovna fakulteta
Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko
Fakulteta za energetiko
Fakulteta za gradbeništvo
Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo
Fakulteta za kmetijstvo in biosistemске vede
Fakulteta za logistiko
Fakulteta za naravoslovje in matematiko
Fakulteta za organizacijske vede
Fakulteta za strojništvo
Fakulteta za varnostne vede
Fakulteta za zdravstvene vede
Filozofska fakulteta
Medicinska fakulteta
Pedagoška fakulteta
Pravna fakulteta

UNIVERZA NA PRIMORSKEM

UP
UP FHŠ
UP FM
UP FAMNIT
UP FTŠ
UP PEF
UP VŠZ

Fakulteta za humanistične študije Koper
Fakulteta za management Koper
Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Koper
Fakulteta za turistične študije Portorož - Turistika
Pedagoška fakulteta Koper
Visoka šola za zdravstvo Izola

UNIVERZA V NOVI GORICI

UNG
UNG FAN
UNG FH
UNG FZO
UNG PTF
UNG VŠV

Fakulteta za aplikativno naravoslovje
Fakulteta za humanistiko
Fakulteta za znanosti o okolju
Poslovno-tehniška fakulteta
Visoka šola za vinogradništvo in vinarstvo

SAMOSTOJNI VISOKOŠOLSKI ZAVODI

EVRO-PF
FDŠ
FIŠ
FUDŠ
VŠP
MFDRŠ
VSD
VITES
VŠTP
VŠUP
VŠVO
VŠZNU
VŠZNM

Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici
Fakulteta za državne in evropske študije
Fakulteta za informacijske študije v Novem mestu
Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici
Gesa College - Visoka šola za podjetništvo
Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije
Visoka šola za dizajn v Ljubljani
Visoka šola za tehnologije in sisteme
Visoka šola za tehnologijo polimerov
Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo mesto
Visoka šola za varstvo okolja
Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice
Visoka šola za zdravstvo Novo mesto

UN
VS
EM

Univerzitetni študijski program
Visokoločilski strokovni študijski program
Enoviti magistrski študijski program druge stopnje